# I DE DAGE —

# RIKET GRUNDLÆGGES

AV

## O. E. RØLVAAG

4.-6. TUSEN -------- OSLO 1925 FORLAGT AV H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)

---



---

## Förord till den elektroniska utgåvan

Boken digitaliserades, anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i september 2008.

RIKET GRUNDLÆGGESI D E DAG E -

RIKET GRUNDLÆGGES

AV

O. E. RØLVAAG

4.-6. TUSEN

'CO'

OSLO 1925

FORLAGTAV H.ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)Copyright 1925

bg H. Aschehoug & Co.

Oslo

Printed in Norway

Centraltrykkeriet

OsloKAMPEN MED STORVIDDAVED GRÆNSEN AV DET YTTERSTE MØRKE

i.

— — — En uendelig vidde. Fra Kansas-Illinois til langt nord i Kanada, og Gud vet hvor langt —. Fra Minneapolis vest til Rocky Mountains, ja hvor langt var det naa det?--------Ikke ende, ikke begyndelse paa noen lei. —

--------Graat øde.. En øde taushet.. Kold uende-

lighet.. Sne flaug. Sne fauk; og aldrig var det andet. — Nordveststormen raste med fæle sop og rørte ihop et graahvitt mjell det ikke gik an at se igjennem. Straks vestanveiret blev træt, tok nordavinds-roket til. — «Det er rigtig fælt, dette her,» sa menneskene, «det er baade sandt og visst!» -—

— — Storvidda laa der, trak pusten den ene uken og slap den den næste... Nei ellers tak, men-neskekryp skulde ho ikke ha noe av! — Ho skulde sagtens vite at hytte sig, og beholde sit for sig sjøl!

Og hadde det ikke været for den nykommeren som paa saa uendelige stier fandt veien til settlementet juledagsmorgen, hadde det nok gaat som Storvidda vilde den gangen; men den samme nykommeren gjorde en strek i regningen, — en styg strek!

Stormerkelig var naa det her ogsaa. Spøkelig. For noe saa elendig veikt og krypsylagtig! — Han var ingenting forresten. Ingenting. Bare et lite stykke mørbanket kjøt indtullet i blekrød silke... Men der var liv i hver tæge. Aaneida, slet ikke liv! Bare krympninger og trækninger, noe som strakte sig ut og krøllet sig sammen, men saa delikat fint at det ikke gik an at røre ved det.4

Der laa naa ho Beret i sengen med nykomme-ren ved siden. Hun skulde været kold og stiv naa, hun, for længe siden, og ligget paa et andet sted, — paa et andet sted, hvor de karene som ulte om natten, kunde hat ferske knoker at slikke paa. .— Men hun laa fremdeles i sengen. Den nubbete, røde næsetippen grov sig ind i brystet paa hende, stanget sig ind til han fik godt tak, blev saa liggende rolig med smaa godglade grynt. Det gjorde vondt, men saa godt ogsaa at hun ikke for al den del vilde ha hat det anderledes. Istedenfor at bli kold og stiv, blev ho Beret bare varmere og mer ledug for hver dag som gik. Og gryntene ved hendes side mer paastaaelig. — Naa, saa fik hun kanske lange ham over paa den andre siden, — saa blev der da fred litegrand! —

— «Gudskelov at du har mat nok til hamb sa han Per Hansa. — «Jeg har aldrig set saan onge til at æte!» —

Da ho Beret endelig vaaknet juledag, gik det med hende akkurat som med kjærringen i eventyret: hun blev liggende og kikke paa omgivelsene, og maatte spørre sig selv: «Er jeg her endda?» — Hun kunde ikke tro det, vilde ikke tro det heller, — hun var jo færdig her?

Men saa var det her likevel. Dagen laa bred ind-igjennem vinduet og lyste paa væggen; det spraket i ovnen; væggene han Per Hansa hadde smurt hvitt paa, de som var saa forskjellige fra andre vægger, — de stod der; hun saa flekker hun kjendte; det ,var slemt med flekkene paa slike hvite vægger, og guttene var saa uvørne av sig. — Der hang klær ved ovnen, og over den en snor med plagg paa; og hun syntes hun kjendte lugt fra klærne, men kunde ikke skjønne hvor alle plaggene var kommet fra? — Hun saa hverken han Per Hansa eller barna, — hvor holdt naa de til henne? Han lot vel ikke And-Ongen være ute uten at ha skikkelig paa sig? — Der stod5

en kone borte ved ovnen og stelte; ansigtet kunde hun ikke se. Det maatte være ho Kjersti? Var det jkke det rutete søndagsskjørtet hun hadde paa? — Nei, hun forstod det slet ikke. Var ho Kjersti flyttet med hende da hun for, ho Kjersti som var saa godt et menneske? —

— Ho Beret blev træt av at grunde, fik saa øie paa et ord og et tal — «Anno 16». — Han hadde altsaa ikke tat Storkista? — Aanei, han kunde vel ikke undvære den; det gjorde hende ondt at han ikke hadde tat kisten.

Ho Beret blev grepet av en døs som laa og vippet med hende paa grænsen mellem virkelighet og søvn. — Hun var helt borte en stund, kom saa igjen, og da klarnet det bedre for hende. — Inde var alt som det skulde være. Hun skulde dog likt at vite hvor han Per Hansa holdt til med And-Ongen og guttene! — De var vel hos han Hans Olsa alle sammen? — Det var som det føide sig sammen for hende og fik den rette skikkelse og farve. Hun følte velvære ved det, det blev tilsidst saa sterkt at det bar hende ind i fast søvn.

Hun vaaknet endelig helt av det hun drømte at hun blev baaret op og op i noe bløtt og varmt, — i et uendelig stort rum. — Dette her kan umulig gaa an, tænkte hun. Gaar det naa længere, kommer jeg slet ikke hjem til kveldstid. Jeg maa se at komme mig tilbake straks; buksen hans Olamand er næsten utslitt paa det ene knæet; den maa jeg lappe ikveld, ellers fryser gluntongen ihjel. — Ho Beret tok sig sammen og var lysvaaken med én gang. —

Og der stod And-Ongen og hang over sengekanten og strøk hende med en kold haand over kindet, tøide sig paa tibbeltaa for at kunne se bedre ned i det lille rynkede rødfjæset hun laa med i armen; han Store-Hans hang over sengekanten nede ved forenden og saa paa dem; faren kom netop ind med et fang ved.6

«Hvor har dere gjort av han Olamand?* spurte hun naturlig, vendte hodet og saa sig om i stuen.

«Han er med 'n Henry og 'n Sam og ser efter ulve-spor,» forklarte han Store-Hans, glad over at moren naa var vaaken. — «Kan vi faa sjaa han Permand ?»

«Faa sjaa han Permand!» bad straks And-Ongen, holdt op at stryke og straalte ind i morens ansigt.

Men da hadde han Per Hansa faat sopt av sig baasket, kom naa og tok hende i haanden og holdt godt og længe. — Han hadde vanskelig for at snakke, men fik da ønsket tillykke med høgtia og takket for julegaven. — Han vilde ikke slippe haanden, og hun kjendte hun blev træt i armen.

Nei, han vilde ikke slippe.

— «Ja du Beret, du Beret! — Du forstaar rekti at passe tia godt. Her kommer du dragsende med en stor lurv av en gluntonge i blaa-otta juledagsmaa-ran! — Har du hørt saan kjærring?» — Han sa det saa uvanlig stille. Der var bare smaa rifter igjen av øinene. — Hun kunde godt se, at naa graat han indvendig.

Og dermed begyndte taarene at pible fram hos hende ogsaa. Hun laa paa ryggen, med hodet bakover; det randt nedover begge tindingene. Men det sanste hun ikke paa. Et søtt Vorherres mildveir drev omkring hende. — Stille nat —. Sol —. Alo av fugl •—. Et stort hav mullet og sang mot hende.. Aa, det var saa godt at være til! —

Han Per Hansa satte i med sterkt maal:

«Pakk dere bort fra sengen, onger! — Ser dere ikke kor trøit ho mor er?»

Stort mer kunde ikke ho Beret huske fra den dagen, uten at hun hadde været saa træt og doven, at mildveiret omkring hende varte, at sangen tonte ute fra et rolig hav, at døyvd sol stod paa, og alt

var bare godt og akkurat som det skulde være.--------

I dagene som kom, sov hun, sov og sov, og kunde aldrig bli rigtig fuldsøvd. — Og saa blev der ikke7

stunder til at tænke paa noe heller. Der kom mer og mer liv i bylten ved siden; den krævde sit og gav sig ikke paa det. — Og saa var det saa morsomt at stelle med ham. — Han Per Hansa var saa god; øinene var bare smaa streker hele dagen; paa barna var det bare glæde; alle mennesker i verden var saa gode mot hende, saa gode at hun ikke vandt andet end ligge der og skamme sig! —

II.

Den nykommeren, den nykommeren! — Hadde naa Storvidda hat skikkelig risevett om ikke mer, vilde ho tat sig i agt for ham. Men det hadde ho ikke. Ho laa der og breiet sig i al sin vælde og stolte paa trollskapen sin. Og mægtig var ho. Men det ænste ikke nykommeren. Saa ussel han var, bar han vaaben paa trollskapen hendes; han fik folk til at le, og hvem kan vel gjøre noe med leende mennesker, med folk som ler inde i en slik vinter som

denne?--------Den vinteren var det han som hjalp

menneskene fra dauen og gælenheita.

Ho Beret begyndte at snakke om, at de burde ha naboene hos sig trettende dag jul; her hadde de gaat og stelt hele julen, og længe før ogsaa, hjulpet til og set om dem som om de var deres egne. Men hun var saa lat, saa hun visste ikke om hun orket at stelle til. Dette nævnte hun den første gangen hun sat oppe. —

Han Per Hansa syntes det var en storartet idé. — Arbeidet skulde nok han og nabokonene greie, og saa gik han og snakket med dem om det. — Ho Kjersti storlo, og sa hun skulde gjerne komme og være der to uker hos dem, var det saa han vilde ha hende; ho Sørine blev glad, hun ogsaa. Javisst skulde de komme, bare ho Beret vilde sitte stille og la dem gjøre arbeidet. —

Aa, det skulde vel altid bli en raad med det, lo8

han Per Hansa. Han hadde holdt ho Beret i fanget engang før og var vel kar til at gjøre det igjen. — «Kom naa bare tile allesammen!»

Og saa kom de til middags trettende dag jul alle sammen og samlet sig i gammen hans Per Hansa. Tønset'n hadde med én av de flaskene som han Per Hansa hadde bragt hjem til ham for en menneskealder eller to siden. — Flasken stod pludselig paa bordet, og ingen visste hvor den kom fra. Men de andre gjættet det snart. For Tønset'n blunket lønsk og sa, at jekta ikke var saa slem i vinter. Merkelig saa sundt klima her vest! Hadde de merket det? Og naa turde han kanske driste sig til at ta en dram han og. — Og der var mat, og der var kaffe, der var piper og der var megen godprat i hytten hans Per Hansa den dagen. Tiden gik, folk blev sittende til langt paa nat. I skymningen maatte karene ut og gjøre stellet, hver hos sig; det var de snare med den kvelden. Omkring gammene laa et tungt uldent mørke, svart og fuldt. Der drev sne ut av det. Det sanste de ikke større paa, naa maatte de bare skynde sig at komme tilbake til han Per Hansa.

Folk trængte at holde sig nær til hverandre. Praten blev underlig godslig og hjertelig. — Da karene kom ind igjen, stod der en anden flaske paa bordet; den var naa ikke mer end som halvfuld; ingen av dem hadde bragt den, og ingen kunde gjætte hvor den kom fra.

— «Er det ikke merkelig,» undret Tønset'n sig; «end at slikt kan rende op av jora? — Her er rekti et velsignet land herute! — Det heran er no ho Beret da. — E kjend flaska!» —

De sat der og pratet utover kvelden. Og det var om nykommeren, og atter om nykommeren, den første nykommeren som fandt veien dit ut. Alle visste der var noe særs ved den kroppen. Ikke bare én ting, men mange. — Lurt hadde han passet tia, — den høihellige juledagsmorgen! — Og saa hadde han9

seiershuva paa da han kom. — Og der hadde faren snurt til og git ham et ravgalt navn, som slet ikke var menneskenavn. — Tønset'n syntes nok, at han Per Hansa her hadde vaaget sig vel langt ut; han fik naa huske paa, at han ikke var mer end et menneske han heller — hvor hadde han selv holdt til julenatta for eksempel? — det skulde Tønset'n rigtig likt at vite! Ikke var han ute, og ikke var han inde. — Saan hadde Tønset'n snakket til ho Kjersti, da han fik høre om navnet. —

Der skulde han nok ha passet sin mund! — Ho Kjersti var blit sinna paa ham den gangen. Hun lot ham vite, at det var baade ret og rimelig at et rart barn fik et gjsevt navn. Den støiten kunde vel han Syvert taale; den som kom, blev værre. Ho Kjersti snakket til hun graat om hvor stuslig det var for hende at sitte her uten at faa non at gi navn! Han var flink kar naar han kom til andre sine onger, men hun saa aldrig han fik non selv. — Hvad sat han naa der efter? — Nei, nei, hadde han Syvert sagt, — nei nei, men han kunde vel ikke føde barn?

— Aa han kunde som en tosk, kunde han, lot hun ham vite og trampet i gulvet; — han kunde ingen verdens ting! —

Men den episoden var glemt. Naa sat de der alle og glædet sig over nykommeren. Parthavere i ham var de allesammen, men de kunde ikke enes om ham. — Gluntongen holdt til hos ho Beret og han Per Hansa, — — det var sandt nok, og som det skulde være. Men derfor hadde ikke de paa noen maate eneretten til ham. — Var det ikke ho Sørine og ho Kjersti som hadde staat bi da skuta sank, kanske? Hadde ikke de været faddere? Aatte ikke gudmødrene sine egne gudbarn, — hvad? — Og maatte ikke han Hans Olsa ut i kaldotta juledags-morgen og ta paa sig en hellig prestegjerning? Han var det som øste vand og læste hvad som læses skulde over et krestent menneske! — Dette var selv-10

sagt, og der var ingen som murret over retten hans Hans Olsa. — Naa, mente Tønset'n, dette var ikke fair play hverken mot ham eller Solum-guttene, som ikke hadde faat fred julenatta. Her gik de og trasket i sneen att og fram bare for den gluntongen sin skyld. Han hadde ikke smakt mat paa et helt døger, hadde ikke faat av sig boksa julenatta! — Tønset'n vilde ikke gi sig paa det. Og naa sat de der saa mange at han var ikke saa ræd ho Kjersti. — Med ett fik han et indfald, og han begyndte at erte ho Sørine med navnet; det var naturligvis ham glunten var opkaldt efter og slet ikke hende! Her skulde han nok ha passet sig; for straks insisterte han Sam paa, at det var ham han Per Hansa hadde navnet fra, han som hadde to navn som begyndte med s!

— Nei, de kunde ikke enes om rettighetene; ikke stort likere blev det da de skulde avgjøre nykom-merens Skjæbne.

Han Henry stemte straks for skolemester, saa han kunde bli fri jobben sin. — Nei, det vilde ingen av gudmødrene høre tale om. Skolemester? — Var naa det godt nok for slik en kar? Naa hadde de lærer, og ho Kjersti stemte for prest. — Da lo ho Sørine og blunket til manden sin. Prest? — Aa, de hadde naa prest, slik han var, — gutten var da biit døpt baade ret og krestele! — Det fik nok bli doktor, stemte hun for. Og derved kom hun i unaade hos han Per Hansa. Var naa ikke her doktra nok snart? — Her var ho Kjersti, og her var no ho sjøl, og her var han, — her var jo bare doktra! — Han Sam maatte de le til allesammen; for han foreslog to ting: enten salmedigter eller jeneral. — Det var nok det sidste alternativet som gav Tønset'n den store ideen hans — han hadde hele tiden sittet der lur og pønsket paa hvordan han rigtig kunde ta luven fra dem alle sammen. Naa reiste han sig og banket asken ut av pipen, kremtet sterkt og sa som om det hele var op- og avgjort:11

«Gluntongen blir naturligvis præsident; — han er født her i landet og altingen !s>

De lo hjertelig til Tønset'n. Dette var et morsomt paafund av ham. Men han Hans Olsa var alvorlig; han sat og saa ind i noe. Naa strakte han paa sig og sa:

«Vi trænger vel mer til en skikkelig guvernør, Syvert; det maa vel bli stat av de her præriene engang med tia.»

Dermed stilnet diskusjonen av; alle følte, at naa hadde han Hans Olsa sagt noe der var god mening i.

Hverken ho Beret eller han Per Hansa la sig bort i dette pratet, de sat og hørte paa og var glade, — det brandt i kindene paa ho Beret; han Per Hansa var et par ganger paa nippet til at komme fram med et forslag, men tænkte med sig, at naa skulde han akkurat holde mund. — — Dette her var dog mer-kelig artig! —

III.

Det er uvisst at vite hvordan det vilde gaat den vinteren hvis de ikke hadde hat skolen sin at ty til. — Men de hadde den altsaa, og det var vel meget til skole.

Først holdtes den borte i gammen hos Solum-, guttene, og det gik vel cg bra nok. Men saa kom ho Sørine paa, at de burde stelle sig mer praktisk; han Henry kunde vel likesaagodt holde skolen borte hos hende; for saa vilde baade hun og han Hans Olsa faa godt av undervisningen. Og han Sam skulde være med. Begge guttene blev glade over den nye ordningen.

Da saa ho Beret var bra igjen, kom han Per Hansa en dag og forhørte sig om det ikke gik an at faa flyttet skolen til ham andenhver uke — for ho Beret sin skyld? Trøisamt vilde det bli for hende at høre paa, og baade han og hun trængte at lære

2 — Rølvaag.12

engelsk. Kunde ikke han Henry ta skolen dit? — Ja, saa blev de for likte om det.

Tønset'n var ikke helt tilfreds med denne ordningen, — naa for de ikke helt retfærdig aat med ham. Og naa kom han og bad om at faa skolen hjem til sig hver tredje uke; de skulde vel finde mat nok baade til han Henry og han Sam. Rigtignok hadde han ingen barn, men saa fik de naa huske paa, at han var far til skolen; og det var stuslig for ham og ho Kjersti at sitte alene og kure borte i gammen, mens de andre sat her i herlighet og glæde andenhver uke, — syntes de ikke det gik an at dele broderlig? —

Og saa blev det da ordnet slik.

Der var ikke meget at ta sig til om dagene; det hændte ofte at alle mandfolkene sat i skolen baade om formiddagen og eftermiddagen, og kjærringene næsten hver eneste eftermiddag. De hadde altid haandarbeide med, men karene bare pipen.

Tilsidst blev skolen uundværlig for dem alle. Mandfolkene kunde ikke holde sig borte; og ikke saasnart hadde kjærringene faat middagsstellet fra sig før de tullet et gammelt skjørt om hodet og la ut i sneføiken.

Aldrig har vel non skole været ordnet efter slike ravgale pædagogiske principper, men — aa ja —!

Skolen var forresten alle mulige ting; den var smaaskole og storskole, sprogskole — baade i norsk og engelsk —

og religionsskole; den var samtale-møte og debatforening, hvor alt mellem himmel og jord blev sat under debat. Den blev til sangøvelse, kaffeseiskap og Social Centre; den kunde bli til kon-fessionsmøter og andagtsstunder; og hvordan det naa gik til: Den fik de faa mennesker som var her uopløselig bundet sammen. — Det var ikke sjelden, at baade overhøring og undervisning stanste for de unge, naar de ældre la sig borti, og de glemte sig aldeles i den diskussion som fulgte.13

I førstningen visste han Henry ikke sin arme raad med hvordan han skulde faa dagen til at gaa. Ingen bøker; intet materiale av noe slags. Han tok det nærmeste: fortællingen. Han grov fram fra hukommelsen alt han hadde hørt og læst, og fortalte baade paa norsk og engelsk og lot barna gjenta til de husket det. Paa den maaten lærte de fortællingen, og engelsk sprog slik det var. Saa satte han dem til at skrive ord og sætninger. Og det gik bra, bare de hadde hat noe at skrive paa og med. — Han Hans Olsa laget en stor trætavle til jenten sin, og gav hende en stubb av en tømmerblyant han hadde hat med sig fra Norge. — Og naar ho Sofie hadde tavle, maatte guttene hans Per Hansa ogsaa faa noe at skrive paa. Faren tok de to tykkeste stokendene han hadde staaende bak ovnen, og teljet til noe som skulde være tavle, men som han Ole kaldte okse-aaket sit, fordi lørken var saa tung at bære. De brukte spiker og trækulstykker til at skrive med. — Men en dag han Store-Hans var borte hos ho Kjersti et erend, hadde hun en gave til ham: en hel bunke sammenfoldede papirposer og indpakningspapir. — Og saa var hun i kisten efter en blyantstubb han Syvert hadde liggende der. — Hun fik vel ikke noe bruk for det selv, sa hun og sukket; og saa visste hun ingen hun heller vilde gi det til end han Store-Hans, for han var en grom gluntonge. Hun smaa-graat da hun gav ham disse sakene. Han Store-Hans blev glad over gaven, og saan gik det til, at han naa en stund fremover blev storkarsbarnet paa skolen.

Før skolen blev omdannet til omgangsskole, kom det for en dag, at han Sam kunde synge, og det gik slik til:

En dag hadde han Henry brukt op al sin viden og opfindsomhet. Og saa sa han pludselig til broren som sat paa kisten og fulgte med i undervisningen:

«No stryker vi østover, gut! — Dette maatte hin-manden fante med længer!»14

«Jeg synes du skulde prøve at synge med deni?» hadde han Sam sagt, og reiste sig med det samme fra kisten.

«Det kan no du gjøre!» mente han Henry, tok paa sig luen og gik ut.

Og saa stod han Sam der og saa paa barna, som sat der og stirret paa ham; og eftersom han syntes han ikke vilde staa der til spot og skam overfor barna, og der ikke var flere i stuen, begyndte han at synge. Han hadde en vakker stemme og han faldt naturlig ind i de metoder som han selv hadde lært efter. Og saa gik det bra, men mest fordi han sang saa vakkert selv.

Dette paafundet reddet kanske skolen. Og det gjorde mer. Den vinteren lærte de at synge mange sanger; de tre elevene lærte dem, og de voksne med. Der var baade engelske og norske; der var salmer og nationalsanger; der var krigssanger og folkeviser, og mange, mange nordlandske kjærlighetsviser og ikke saa faa svenske folkeviser heller. — Da det blev onigangsskole, fik han Sam god hjælp; baade ho Sørine og ho Kjersti kunde mange sanger, — ho Kjersti var især flink med kjærlighetsvisene. — Alt som fandtes blev gravet ut av gjemmene og tat i bruk.

Tønset'n var ofte en brysom tilhører. Sat han der og hørte paa han Henry og syntes han merket vranglære, eller han ikke likte metoden, saa sa han det. Og metoden var Tønset'n nøie paa. Han syntes ikke han Henry var lur nok i spørsmaalene sine; han spurte for liketil.

Regningen maatte altid være hovedregning, da der var saa lite at skrive paa. En dag de holdt paa at regne, reiste Tønset'n sig og sa at naa vilde han prøve vettet deres en stund! — «Kvil deg saalænge, du Henry!»--------Hele nabolaget sat samlet i gammen hos Tønset'n.

Tønset'n stilte sig imponerende foran bordet.15

«Hør no bære godt etter, onger, for her ska dere faa noe at bry skolten med. Her er det altsaa:

Der sat fem kraaker i ett træ, — fem altsaa! — Saa kom der en mand forbi med børsa. Og saa skaut han én. Kor

mange sat der saa att?»

Tønset'n stod der morsk og saa paa dem.

«Pøh!» blaaste han Ole, som var flinkest til at regne, «du staar bære der og jokser!»

«Det er ikke noe regnestykke,* sa ho Sofie, «for der sat jo fire igjen!»

«Ja hvis de var saa domme kraaker som du og han Ola! — No, du Hans, kor mange sat der att?»

«Ingen,» sa han Store-Hans betænkt.

«R—r—rigtig ja! Der sat altsaa ingen att. — Men du, Hans, kor du trur det vart av de andre ?»

«Aa,» drog gutten paa det med sin dype stemme, «de flaug vel?»

«Kors de gjorde! — Hvad skulde de vel sitte der etter ?» —

Tønset'n var i perlehumør. «No ska vi akkurat prøve en gang tel, — hør no godt etter, du Sofie; det heran er for deg:

Presten hadde tre døtre, klokkeren hadde ogsaa tre; men naar klokkar-døtran kom sammen med prestdøtran, var der endda ikke mer end tre. Korsen hæng no det ihop?»

— Det var der ingen mening i, lo ho Sofie; naar der var seks saa var der seks! —

«Bry deg 'kje om han!s> sa han Ole; «han jokser bære!»

«Jokser!» blaaste Tønset'n; «du er nett som eg sir en joksar! — No, Hans, du lyt paa 'n igjen!»

Ingen av de voksne hadde hørt denne gaaten før; de lo og syntes det var trøisamt. Ho Kjersti hadde latt bindingen synke i fanget. — Sandelig om ikke han Syvert var slem til at spørre!

— «Hans,» sa Tønset'n strengt, «no ska du anstreng tankan dena!»16

«Der — der var vel bære ein som hadde døtre?» vovet han Store-Hans forsigtig.

«Ha du hørt paa maken tel forstand i den glunt-ongen! Ja for du ser, det hadde sig nemlig slik, at presten var selv klokkar i kjerka si, — der var vel ingen som kunde synge!»

Tønset'n kom og klappet han Store-Hans faderlig paa hodet. — «Du har mye godt inde i skolten din; av dig blir det visst prest.»

Og saa vendte Tønset'n sig til han Henry og rettet sig op:

«Saan ska du spørre, Henry!» — Tønset'n var rød i ansigtet av anstrengelsen og saa morsk ut.

IV.

Snefføike og kulde .. Gul himmel .. Graaveir . . Blizzards som stod paa i dagevis . . Klarnet det en eftermiddag, gik veirsolen baade foran og efter, — man visste hvad det merket betydde! —

Den vinterveden nybyggerne hadde faat hjem, svandt og svandt, minket som sne i sterk vaarsol. — Det var snart slut paa den.

Han Hans Olsa hadde fundet op et nyt brændsel, som blev godt at ta til eftersom veden minket. — En dag han tok ut av krybben det grovhøiet som koen vraket, slog det ham at dette maatte kunde brukes. Han Hans Olsa var en forsigtig mand med alt han hadde faat i hus. Dette maatte det gaa an at kveike op med? — For at der ikke skulde bli for meget baask av det inde i gammen, vred han høiet sammen til bændler før han bar det ind. Og det blev bra brændsel. Skrøyvt var det; men det brandt som næver og varmet godt. — Han fortalte naboene om opfindelsen, og de begyndte med høiet de ogsaa. De laut dog spare her og; de fik passe sig for bunød om vaarknipa skulde bli for lang. — Men det saa de alle, at langhøibændler var bra brændsel.17

Da det led fram i februar, var det ikke anden raad end at karene fik fare østover til Sioux River i vedskog.

Der blev naa meget at gjøre for dem, og liten tid til skolen. Men han Henry maatte bare drive paa med sit. Det gik ikke an at la kvindfolka sitte her alene uten karhjælp, og det var bare bra at han hadde skolen: naa fik han ta sig av altsammen saalænge.

Baade Tønset'n og han Hans Olsa mente det var Uraad for han Per Hansa at gjøre en slik tur med oksene paa denne aarsens tid; han fik slaa sig i lag med en av dem; saa arbeidet de sammen alle fire, og delte likt det de fik med sig tilbake.

Dette var et forstandig raad, og han Per Hansa sa ikke noe til det straks. Men han gik der og spe-kulerte en dags tid. Slæde, slik den var, hadde han laget før jul.

En dag guttene kom hjem fra skolen, fik han dem med sig, tok oksene ut, og begyndte at tæmme dem til grimekjøring; før han hadde brugt bare ord og aak, som alle andre som drev okser.

Dette oksespandet hadde han vinteren i forveien kjøpt av en svenske øst i Minnesota som gjerne vilde bli kvitt det og anskaffe sig hester isteden. Svensken hadde byttet oksene til sig fra en irlænder syd i Iowa, og det var uvisst hvor mange eiere de hadde hat. Svensken kaldte dem Tom og Back; men han Per Hansa kunde ikke like de navnene. Han agtet sig paa storfærd med oksene, og saa fik han vel gi baatene passende navn. Han gik og tænkte paa det en stund, og saa døpte han dem om til Søren og Perkel. — Men foran Søren satte han «Gammel» og saa blev det Gammel-Søren. Det hadde gaat let med omdøpningen, vei mest fordi de nye eierne hadde et sind som dyrene var uvante med. At de ikke var forkjælet før, det fortalte huden bakpaa lændene med al ønskelig tydelighet. — Guttene og oksene var(8

straks blit godvenner; han Store-Hans tok sig av én, han Ole av den andre; de kløddde oksene fremme, og de kløddde dem bak; de hængte sig om nakken, de red paa ryggen; oksene kom snart diltende efter guttene saasnart de saa dem. Naar de stod der og tok dem om nakken og smaakløddde dem og sa Gammel-Søren til den ene og Perkel til den andre, var vel dyrene paa et eller andet vis kommet til at forbinde disse lydene med sine nye eiere; nok er det

— oksene hørte naa altid naar de navnene blev ropt. Men naa da han Per Hansa tok dem ut til den

nye slags kjøringen, var de baade lurvete og raggete; de stod der i sneen foran slæden og saa sløve bortover de hvite præriene, hvor sneen fauk. — De bar sig noksaa rart med de nye greiene paa; det kunde gaa bra et stykke, men saa bykste de bent borti en snefonn og stod dørgende still, mens de stak tungen ut og slikket sne. — Dette her var ikke noe! — Han Ole for fremom og kløddde den ene, han Store-Hans gjorde likeens med den andre, og naar oksene hadde betænkt sig længe nok, og tilropet fra han Per Hansa fik dette mørke i sig, la de sig i og trak slæden ut, selv om den hadde gravet sig aldrig saa dypt ned i fonnen.

De blev ved at eksersere med oksene, og hadde meget moro av det. — Og til slut gik det saa bra at en kveld da de spændte fra, sa han Per Hansa til guttene:

«No gaar det som ingenting. — Var dere no noe tess, tok dere disse greiene og for vesttil Stillehavskysten etter et lass fesk til meg og ho mor!» —

Guttene gliste til det, de sa ikke noe.

Men naa hadde han Per Hansa bestemt sig til at gjøre turen øst til Sioux med oksene.

Og den kvelden var han svært oprømt og glad.

— Men da de skulde lægge sig, og ho Beret sat borte ved ovnen og stelte barnet til natten, sa hun:

«Du maa vel gjøre denne turen, vet jeg?»19

«Ja, jeg maa vel det, ska ikke du og nykomme-ren fryse spent ihjel.» —

Mer blev der ikke sagt om det, dem imellem. Men ho Beret laa atter længe vaaken og snudde paa tankene.

— Det var forfærdelig, dette her! —

V.

Karene blev gaaende i flere dage og vente paa passende færdasveir. Han stod utryg i luften og føret var ikke det bedste heller; kulden var fæl; den bet i alt den kunde faa tak paa.

Men saa en morgen lysnet det med klarveir. Da solen vandt sig et stykke opover himmelen, randt der et luftdrag saa mildt som den fineste vaardag; det saa ut som ønskeveir. — Mændene kom sammen og undret sig paa om de ikke skulde prøve idag? — Ja, han saa pen nok ut, mente Tønset'n, kjek i veiret og snudde skraaen; ellers var han no ikke akkurat at stole paa idag da? Dette var ikke naturlige aspekter denne aarsens tia. — «Han har for blidt fjæs, trur eg!»

— Det var vel best de prøvde, raadde han Hans Olsa til. Det var langt ute i februar alt, og kanske var det vaarsmeltningen som var i anmarsj? —

«Vel,» sa han Per Hansa, «ska vi faa non vedstikker hjem før slaatonna kommer paa os, er det vel bedst at komme sig avsted straks. — Ellers er jeg enig med dig, Syvert —: han er for mild i opsynet til at være truandes. Men — vi maa da vel naa trønderne?»

Saa bar det til at lage sig færdig. Der var forskjellig at se efter og stelle med, saa de kom sig ikke avgaarde før klokken gik til elleve. — De tok ikke større niste med, for de visste de kom til gjest-frit folk; men for sikkerhets skyld stak de non mat-biter i lommen.20

Det blev et helt følge, de fire spand foran hver sin slæde, den ene efter den andre bortover den hvite flåten. Han Hans Olsa, som hadde de forteste hestene, kjørte fore, saa kom Tønset'n, saa han Sam; sidst kom oksene hans Per Hansa luntende med ham og slæden. —

Alle stod ute og saa paa færden dra avsted; barna fik fri fra skolen saalænge; de voksne hadde ogsaa lyst til at se paa. — Han Store-Hans knyttet næ-vene i sinne. — Slikt stell! — Slikt stelll Her skulde han og broren sitte inde en slik godveirsdag og tygge opigjen og opigjen de fortællingene de kunde for længe siden! — Der strauk no karene avsted til alskens merkelige oplevelser! — Han far tok vel ho Lang-Maren med, — han skjøt mindst ti ulver idag! — Kanske var det blankis paa elva, og hul i isen, og fesk og altingen! — Og fremmedfolk og voksenmands prat, — tvi for et stell! — Broren var i samme lunet, og den dagen lærte ikke guttene svært meget.

Ho Beret hadde lagt barnet fra sig, og var gaat ut, men da de skulde starte, gik hun ind; hun kjendte hun skalv i knærne. — Vinduet vendte mot øst, og de fér østover; men hun turde ikke gaa til det vinduet og se. — Og saa var det ikke akkurat rædsel heller, ikke det hun hadde følt før da han for; — hun vandt bare ikke. —

— Færden seg avsted. Slæder og dyr minket, blev til smaa prikker borte paa det uendelige hvite. —

Det gik bra med han Per Hansa og oksene. Da de træge dyrene først kom sig paa glid, holdt de sporet, og blev ikke saa svært langt bakefter. Forresten var føret klabbet, det var tungt at brøite vei; og de som kjørte med hester, maatte skiftes om at lægge op sporet. Men veiret saa ut til at skulle holde sig; karene drev likevel paa saa haardt de kunde.

Over middag begyndte et mildt sønnavindsdrag;2i

sneen blev krammere og krammere under meiene; luften saa blid som en maidag. Paa hele himmelen var ikke saameget som en eneste skytafse. Det værste var, at solen nu blændet saa sterkt at det blev næsten uraad at se.

Veiret holdt sig slik til klokken var over tre.

Det hadde gaat bra, og han Per Hansa gjættet paa, at om et par timers tid skulde han ha kjending av landskapet østved Sioux. — Men idet han engang kastet øinene vesti himmelen, blev han var en svart bølgeformig rand langs prærien derute. Det var vel øinene som narret ham? Han gned dem og saa igjen, gned voldsomt og prøvdt paa nyt. — Javisst var det en rand? — Han kjendte, at hjertet tok til at banke; han snakket fort og haardt til oksene. —

Det vokste derute, — uhyggelig fort. Randen blev til en svart, ulden masse, — der var liv i den, — den syntes at

komme bæl j ende opover himmelen. — Over ham var det endnu stor klar dag; men den var svartblaa naa.

Sønnavindsdraget døde i et par blaff som det kuldset efter. — Der faldt en uhyggelig stilhet.

Der var liv i det som kom. Det skjøt sig opover og opover.. Der sprang kolde suk foran. — Og saa var det saa svart.

De som kjørte først, stanste. Han Hans Olsa ventet til Tønset'n og han Sam kom op; de stod der jevnsides alle tre slædene da han Per Hansa naadde dem.

«No har vi ham straks,» sa han Hans Olsa alvorlig; han stod ved siden av slæden og greide ut sur-ringsrepet.

«Vi har vel det!» mente han Per Hansa tørt. «Gaar det heran godt, saa kan det no være!» — Han holdt paa med at faa repet sit greiet ut.

Solum-gutten arbeidet ogsaa med et rep, men sa ingenting.

«No trur jeg vi faar gjøre det slik,» sa han Hans22

Olsa, «at vi tar taug fra den ene til den andre, saa vi ikke kommer fra hverandre i kovdammen? — Trur du ikke det, Per Hansa?»~

«Faar kanske det. — Ellers ser det no ut som vi faar han med? — Vi maa passe godt paa vinden. — Se endelig godt etter landskapet østved elva, for no gjælder det, at vi ikke seiler forbi trønderne; skynd dere no, — fan og at vi ikke har kompas !s> — Han Per Hansa snakket fort, mest som han var rasende indvendig.

Hver bandt sit surringstaug fast i slæden, og gav den andre enden til ham som kjørte bakenfor; den næste gjorde likedan.

Han Per Hansa sprang fremover til Solum-gutten.

«Er du færdig, Sam? Har du gjort forsvarlig fast? Det spørs vel om jeg kan hamle op med dig. Men no sier jeg dig det: du bryr dig ikke om noe bakenfor! Hører du det? Men taugenden hans Syvert slipper du ikke om det saa staar om livet, — forstaar du det? — Saa, no maa vi se at komme avsted!»

Baade han Per Hansa og han Hans Olsa hadde set uveir komme fort — gamle Lofotmænd som de var, — men noe saant som dette hadde de ikke op-levd før. En trollgubbe reiste sig lynsnart vesti, rispet hul paa sækken og vrængte hele indholdet ut over dem.

— En snekave saa tyk at de ikke kunde se armslængden foran sig, — der saug noe foran den, et par sinte blaff, voldsomme, saa atter non ubestemte pust, — de for hit og dit, lette, sopte sneen omkring slæden. Oppe i luften fræste og vrælte det, og saa — brøt det løs for alvor.

## VI.

— Stormen hvinte og ulte, drev snekaven foran sig som vældige braatsjøer; graasvart tykke raste omkring.23

Instinktmæssig kjek han Per Hansa op i luften, smaamyste med høire Øiet gjennem kovdammen, — han maatte se om masten holdt!

Men saa kom der et voldsomt ryk i taugenden, saa han nær hadde stupt framover, han slap og fik balancen igjen. —

«Der for no han Sam!» mumlet han og bet tæn-dene sammen.

Farkostene han for med, bar sig slet ikke slik som han mente de skulde, og som han vilde ha dem til, — de skjøt ingen fart i storsjøen. Oksene diltet og dultet avsted med veiret, sagtnet mer og mer farten, og saa stod de bom stille. De vred paa sig litt, trak hodet helt ind i den korte nakken, skjøt en liten krøll paa ryggen, slap agterenden saa langt ned de kunde--------.

Der stod de!

«No har jeg aldrig —!» mumlet han Per Hansa ut i uveiret. Som et lyn jog tanken gjennem ham—: Kjør tollekniven i én, vræng huden av ham, tull dig ind i den og la dig sne ned, — det er din eneste redning!

— Nei, det kunde ikke han Per Hansa. Han Gammel Søren og han Perkel, de hadde trukket ham og hans herut, de hadde lagt op alt nylandet for ham, og skulde det bli kongsgaard, fik nok de være med og hjælpe til. — Og han Gammel Søren var saa god i øinene, og han Perkel hørte saa let naar han blev ropt paa.

Han hev sig ned av slæden og famlet sig fremover til oksene, fik fat i skolten paa dem og begyndte at nidgni dem i panden. — Han gned og snakket imens ind i øret paa dem:

«Du Gammel Søren, og du Perkel, no lyt dokker betterdø va flenke glunta!»

Derpaa gjorde han non sop bakover sidene paa dem, fort og haardhændt, kløddе dem et grand under rumpen, krøp saa bakover og kom sig op i slæden. Da satte han i med alt det maal han hadde:24

«Gang no med dokker, trollglunta!» og saa drev han til dem med svepen — det var første gangen siden han fik dem, at han slog i alvor.

Oksene gjorde først ett byks, et vældig, saa ett til, og saa for de avsted i uveiret. Han følte det som han rendte ned den ene storbaaren efter den andre, baaten var fuldseilet og taalte ikke mer, den vilde skjære sig i næste øieblik; men ned og ned bar det, ned og ned! --------

— Bærer det slet ikke op denne sjøen? tænkte han Per Hansa.

— Nei, hvad i Herrens navn var naa dette? Noe hændte, han syntes han hørte noe som knaste, som to stokender der støtte voldsomt sammen, han syntes han skimtet en svart dot som følt forbi styrbord og forsvandt agterut. Var der ikke én til? Og der én.

— Nei —!

«Ho! ho'» brølte han med stormen. «Stans, Tr—r—o!» Naa var han saa sint at han laa paa tømmene. — «Set slike trollgamper, stans, ho!»

Men oksene ænste ham aldrig det grand, — stormens aander var faret i dem; oksene jog avsted som rasende; kom de opi en snedrive var det et byks saa govet gauv værre nedenfra end ovenfra; han Per Hansa hadde nok at gjøre med at klore sig fast til slæden.

Dette helvedes ridt varte længe; hvorlænge det stod paa, visste han ikke; selv syntes han det varte i flere døgn.

Men der sagtnet de farten, mer og mer; det gik over til trav, som straks blev til dilt.

Og der stod de. Han kunde tydelig høre dem pæse gjennem uveiret.

Han Per Hansa kravlet sig med meget stræv ned av slæden og fik aapnet den ene av høisækkene. Han rev ut en dot og stampet sig fram til oksene og tok til at gni dem med dotten.

Veiret var naa saa voldsomt at det var uraad25

at vende ansigtet mot det, for sneen boret sig ind i huden og blev sittende. Han gned og gned, først han Gammel-Søren, derpaa han Perkel; og da han ikke orket mer, kravlet han sig tilbake efter høisækken, holdt den op under mulene deres og lot dem faa sig mat. — Han stod der og holdt sækken mens de aat, til han syntes han var stiv av kulde, og sneføike som stod ind i klærne som spiker.

— «Skynd dokker 110, skynd dokker no, troll-glunta! — Gudskelov at der e liv i dokker eino!» snakket han ned i ørene paa dem.

Han fandt endelig tilbake til slæden, fik aaklæet løst og tullet om sig; høisækken tømte han og virret om hodet. — Og saa sa han non sterke for-maningsord, at no maatte de gaa, — no maatte de bare gaa!

Men naa hadde de fundet paa noe andet, de rei-ste ikke ivei som før; de gav sig til at smaadilte med veiret, — med samme farten som naar de gik for plogen en varm sommerdag. Han snakket haardt, brukte fæle ord, og han

gav dem kjælenavn, han tok svepen og drog dygtig til, og akkurat like meget hjalp det; oksene dultet og diltet avsted med ham og slæden gjennem uveiret, som om intet stod paa. — Stupende mørkt omkring ham; snekaven stod neppe saa tyk som før, men kulden var visst fæl naa, — det stak saa vondt gjennem ryggen, og vinden hadde auket, det var han sikker paa, for naa var det bare saavidt han kunde holde sig til slæden.

— Han sat der paa slæden og saa ind i mørket: No er det altsaa din sidste færd! —

Han var lei over det. — Vorherre kunde no gjerne ha ventet en stund endnu, til han fik se hvordan det gik herute, og hvadslags gluntonge det blev av han Permand. — Rart at han vilde ho Beret saa vondt? Ha en s juk kjærring sittende alene igjen vest i fælheita, — og no strauk oksene ogsaa! — Det var rart stelt, dette her! syntes han Per Hansa.26

— Han kjendte han frøs, frøs, fik tømmene bundet om laaret og banket sig. Det hjalp paa hændene, men ryggen blev det bare værre med, — vinden syntes at gaa tversigjennem. —

Han maatte være kommet langt, langt forbi trøn-derne no? — Oksene stanste vel ikke før de naadde Atlanterhavskysten! — Han frøs saa han hakket tændene.

— Men saa var det som om det ikke var saa koldt længer, det saug ikke saa ilde gjennem ham; han kjendte sig god og træt, blev saa døsig. —

Da huket han sig voldsomt sammen og bet i tungen, — han skulde vel vite hvad dette betydde! —

Dette maatte ikke ske! Ho Beret sat jo der alene med fire unger! — Han kom sig av slæden og til at trampe ved siden av oksene; tømmene tullet han godt om armen.

— Han gik der og stampet og var ærgerlig paa Vorherre, — slet ikke var det ret av ham at ta ham fra ho Beret no, — hvad mente han egentlig med det? .. Der fantes ikke bedre menneske end ho Beret, — var dette at sørge for sine?

--------«Beret, Beret,» gurglet det inde i ham, «no

fær e!»

Uveiret fræste om ham. Kulden tiltok. Han gik inde i noe endeløst svart, som var blit rasende, skulde saa være til evig tid .. Han gik og gik.--------

— Han blev ikke træt, syntes han, — slet ikke var han træt. — Hvor kom han no hvis han blev ved at gaa slik? — Et navn steg fram i uveiret, lyste foran øinene paa ham —: Rocky Mountains. Rocky Mountains? — Dette var merkelig, —• som han humpet sig gjennem snefanene, brøtes navnet istykker for ham —: Rocky —ocky — Mount —- ains! —

Rocky —ocky, Rocky — ocky--------Mount — ains!

— Han slet sig gjennem en snedrive. — Nei det var galt, — Rocky Mountains laa ikke paa denne leia — holdt han paa at bli spikegal? — No holdt han kan-27

ske ikke ut svært længe, han kjendte det: det skulde være saa søtt — saa velsignet søtt — at sætte sig ned her i denne driven — og saa ikke staa op igjen! — Det vilde ta bare et øieblik, for naa var han saa godmæt og søvnig.

Men saa kom en tanke og vækket ham, fik ham lysvaaken og agtsom —: Han Sam? — F6r de no bare ikke fra han Sam, stakkar. — Han Sam var rigtig en bra gut, — det blev vel kar av ham og med tia, — god sangstemme og alting. — Gode Gud, var no det og hans skyld, at han Sam satte livet til inat? — Hadde han tidd den kvelden, hadde baade han og han Henry sittet trygt og lunt øst i Minnesota no! — Skjønt, de som for med hester, burde da greie sig, ikke værre veir end dette her, — bare de ikke for fra gluntongen!

— Han Per Hansa faldt og reiste sig, faldt og reiste sig; tømmene hadde han surret godt om armen; oksene drog paa; han maatte op og stabbe videre, — naa orket han slet ikke ta av sig votten og løse tømmene. — Rocky — ocky — Mount — ains, Rocky —ocky — Mount — ains! — Stillehavskysten skulde ligge like bakenfor de

fjeldene, —- der var ingen vinter, — nei ingen vinter, og der fisket de baade kveita og auaar! — Nei, ingen vinter .. Kunde han bare vinde sig over over Rocky—ocky— Mount—ains!

— Nei, det var sandt, dette var galt!

Oksene luntet med veiret, tottet paa armen hans Per Hansa hver gang han snublet og ikke gad reise sig; han maatte op og efter.

— Nei, hvad var no dette her igjen? Oksene stod, han Per Hansa stod, — stod!

Hans første indskydelse var at sige ned i sneen, naa var det endelig fred at faa. Men noe reiste sig hos ham og bød ham bli staaende. Han krabbet sig fram til han Perkel, la armen paa ryggen og støttet sig mot lænden. —

3 — Rølvaag.28

Hvad var no dette for galskap? — Holdt det paa at dages igjen? Mellem hodene paa oksene saa han et gult øie blinke gjennem snekaven! — Javisst var det et øie?

— «No ser e fægda mi!» tænkte han Per Hansa, «no er e altsaa framme!»

Da satte han Gammel-Søren pludselig i med et langt gaul; det var ikke død hen, før han Perkel slap et andet for likesom at understøtte forslaget til kameraten; han Per kel gjorde sig slik flid med det gaulet at han blev smal paa midten. Men da vaaknet der mer i han Per Hansa; han følte sig fremover til han kom til hodet hans Perkel, — det stod like op mot en tømmervæg!--------

Her var nøven! -—

Han Per Hansa skalv saa sterkt at han knapt kunde staa paa benene. Øiet han saa, var lyssken ute i snekaven fra et lite vindu paa den andre siden av nøven. — Nei aa nei, hadde han no kjørt helt til Filmore County? —

--------Han kom sig rundt væggen, fandt en dør,

aapnet uten videre og steg ind.

VII.

Han Per Hansa saa ingenting med det samme han kom ind i stuen. Varmen slog ham sterkt imøte og la slør over alle hans sanser. — Og ikke kunde han faa øinene helt op; det lys de fik, blændet for sterkt; øienhaarene var klaket sammen av sne og is. Men han var sig bevisst, at her var det svært kose-lig, her sat folk, og det var norsk folk, — han var sikker paa der var norsk folk, det hadde han set paa nøven. — Her var han steget like ut av dauen, og ind i noe godt og varmt og koselig. — Det tinte fortere utvendig end indvendig. Men han kjendte sig svimmel og ør, det var saavidt han orket at staa.

— «Gi mig noe at sætte mig paa, godtfolk!» hørte fægd = forevarsel for den som straks skal dø.29

han en mat stemme si. — No for han visst snart i uvett, — han fik skynde sig.

— «Der staar — to okser, to gode okser, utenfor; — vi lyt se at faa dem ind straks! — Det er slet ikke nøie med mig, — men oksene —!»

Der kom en stol foran ham; han skjønte den var til ham, fik fat i den og sank ned. — Der var is som brast i klærne paa ham, meget sne som faldt paa gulvet.

— «Jeg verker visst ut her, — men oksene — oksene!»

Det lød menneskemaal omkring ham. — Der var visst mange derinde, men han kunde ikke skjelne ansigtene, der laa slik tyk taake over dem.

Men saa var der én som reiste sig like ved siden av ham, skikkelsen stilte sig op like foran ham. Han Per Hansa kvakk til, — det maalet skulde han vel kjende?

«Kain du sei meg,» sa det, «e de heran du, Per Hansa?s>

Da lo han Per Hansa. —

«Kor du kjem ifraa, Syvert? — Har dokker han Sam i behold?*

«Ser du ikke glunten, — han set jo paa stolen beint fremmafør deg? — Nei at der e liv i deg einob

Det var naa ikke saa rart, at de ikke kjendte ham, eller at han saa saa kleint, eller at stemmen lød saa rar; for over ansigtet laa der en maske av fast sammenklaket sne, som tinte langsomt; den sat fast med huen og skjegget, bandt luen og trøie-kraven sammen, og laa som et hvitt laken nedover ryggen. Var der nogensinde en snekonge i menneskeskikkelse, saa maatte det være han Per Hansa som han den kvelden kom ind i stuen hos han Simon Baarstad.

— Naaja, han fik da alle fem sansene igjen om en stund, og ganske rigtig: der sat de alle sammen, han kjendte stuen og menneskene og alt. Og der sat han Sam, han Sam som var saa flink til at synge,30

borte ved ovnen ved siden av en lyslet, ung jente.

— Han var kommet sig ganske nær baade hende og ovnen. Han Per Hansa maatte smile indvortes. — Du Sam, du Sam! —

Aajo, der blev nok menneske av han Sam! — Han blev sittende og høre paa Hans Olsa om hvordan de hadde kjørt paa livet. De hadde ikke hat mindste greie paa hvor de for, men endelig var de kommet hit for over to timer siden, — klokken var nu ni. —

Men saa var det som han Per Hansa ikke hørte mer end saan halvt, •— egentlig vedkom ikke den færden ham, naa var den forresten over ogsaa. — Der var noe andet som interesserte ham sterkere: Borte ved ovnen holdt ho Gurina Baarstad paa med en pande; hun hadde meget melk i den; da den begyndte at koke, slog hun noe øl opi.

«Kjære velsignede, Gurina, vær nu ikke saa let paa handa!» tøiset han Per Hansa med konen. Det blev en sterk, brun skummende drik. — Han fik en stor skaal og drak og drak. —

— «Herre Gud, den som hadde hat tretten tønder av denne væska di, Gurina! — Der skulde vel ikke være en liten draape til i panna?» —

Han fik en skaal til og drak den ut. Og da kom han i tanker om noe—: — Hadde de set ham da han kjørte forbi dem?

— Kjørte forbi dem? — «No snakker du i tulla, Per Hansa,» sa Tønset'n og saa bekymret paa ham,

— han Per Hansa snakket saa rart ikveld?

— Visst snakket han ikke i tulla! De skulde bare se efter paa slæden hans Sam naar det blev dag; han hadde jo saa nær seilet han Sam i kav da han for forbi! — «Kan du si mig, saa ikke du mig, Sam?»

— Vel, han Sam var ikke aldeles sikker. Han syntes han skimtet noe engang, likesom en svart dot som fløi forbi, — det var straks efterat u veir et brøt31

løs? — Han hadde kjendt et voldsomt rist i slæden, og mente han hadde truffet en stein. — «Var det du, det?»

— «Hehe, — akkurat oksene mine som fauk forbi fillegampene dine!»

— Hvor ialverden hadde han saa holdt til i mellemtiden? spurte alle tre mænd paa samme tid.

—• Ja det kunde de sagtens spørre om! — Han Per Hansa blev skøieragtig, tok skaalen og prøvde om der ikke skulde være t par draaper til.

— «Jeg tok mig bare en sving nordover til Flan-dreau for at høre mig om efter et kjærringemne til han Henry, — jeg syntes jeg fik gjøre saapas for ham, stakkar; bror hans greier sig nok selv, ser det ut til, — kan du si mig: fryser du Sam?»

Han Sam blev rød, flyttet stolen bort fra jenten.

Siden kom der et stort fat graut paa bordet og en stof bollt melk til han Per Hansa. Han aat og aat, og syntes aldrig han blev rigtig mæt. —- Og saa var der saa meget koselig prat med husets folk baade om det som var hændt, og det som skulde hænde. — Aa jo, der var sagtens fremtid heromkring for folk som vilde ta sig fram — det mankerte ikke paa det!

Endelig kom man sig tilkøis —: husets folk i sengene sine; paa gulvet hadde de baaret ind en mængde høi, hvor der blev redde op med mange slags klær til færdesfolket, de fire laa der side om side i fiatseng, og tre av ,dem sov straks den retfærdiges trygge søvn. —

Men han Per Hansa kunde ikke faa det til. Sansene laa indsvøpt i tykke lag av træthet, endda fik han ikke sove. Gjennem kroppen paa ham sprang smaa trækninger, — uavladelige smaa trækninger, som let krusning paa et speilblankt hav. Det var varmt inde i stuen; aaklæet var saa tungt at han maatte ha det av; endda frøs han indvendig. —

Og saa var det et billede synet holdt haardnak-32

ket fast i —: en gamme vest i uveiret etsteds, en gamme som vinden saug om nøvene paa, — han hørte grangivelig hvordan det saug om den ene nø-ven. Gammen laa langt, langt inde i mørket. Der gik en kvinde med et traurig ansigt som endda var saa utrolig vakkert, og bar et barn paa armen. Naa han laa der og smaasov, kunde han tydelig se hvordan hun holdt barnet. — Det laa i en linne, og lin-nen var rød med sorte kanter. — Han snudde sig tungt mange ganger, for kvinden vedblev at gaa der fremdeles. — Han syntes han maatte snakke til hende, — be hende gaa tilsengs naa saa der blev fred at faa. —

— Herregud, sukket han Per Hansa, ho Beret kan no ikke gaa der og være ræd for mig inat? — Det er dumt av ho Beret, det der, — saa ofte som jeg no har fortalt hende, at der findes ikke bedre folk i verden end disse trønderne! Men rykningene i kroppen vedblev, — synet vilde ikke slippe billedet. — Det var vel kaldt i gammen inat, — bare guttene hadde faat ind nok ved før uveiret kom! — Hun gik vel aldrig oppe endnu, for da var det hustrig for hende. — Han snudde sig igjen, men ikke fra synet.

VIII.

Langs Sioux-elven et langt stykke baade op og nedover fra Simon Baarstad hadde der allerede ved disse tider dannet sig et betydelig settlement av næsten bare trøndere. Der var et for den tid velordnet nabolag. Somme regnet sig alt som gamle her øst, for den første fastboende hadde slaat sig ned i 68; de fleste var naa kommet sig bra ivei og hadde faat sig op gode hus av tømmer og faat lagt op adskillig aker. Storparten av dem sat bra i det.

Og de kunde fortælle eventyrlige ting fra de første par aarene, da de maatte tvers over det som naa er Syd-Dakota og vest i Nebraska naar de skulde til33

møllen og faa malt, om indianerne som for her i store følger baade vinter og sommer, og om mangt andet rart ogsaa. — Naa var det som ingenting, mente trønderne, — naa var her jo folk alle steder, og byer sprat op av prærien snart hist og snart her. Han Per Hansa likte at høre paa fortællingene deres; der var en slik eiendommelig tryghet over dem, og paa samme tid det som gjorde ham het i ansigtet. — Aaja, hvad trønderne magtet, var vel ikke umulig for en helgelænding, hadde ikke været det i gammel tid, og blev det vel ikke naa heller,

— de skulde bare vente! —

Den næste dag var det klarveir og stille, men saa spikende kaldt at stikken smaldt paa marken. Han Per Hansa, som hadde borget sig en acre skog-land hos Baarstaden første færden han gjorde hit forrige sommer, blev der paa stedet mens han hugg og fikk lasset istand; de andre for dit hvor de hadde kjøpt. — De fire præriebuer gav sig til i settlementet hele to dager, og reiste ikke før den tredje dags morgen. De kunde vel kommet sig avsted en dag tidligere, men gad ikke skynde sig.

Nei de gad ikke; paa flere maaneder hadde de ikke set mange fremmede ansigter; dette var artig; trønderne var gjestmilde folk, og hadde saa meget at berette, — de vilde ikke høre om non reise saa snart. — De fire var let at lokke; dette blev festdage for dem, og de hadde meget at forhandle med trønderne om; før de reiste, hadde de

tinget sig al den sæd de trængte til vaaren baade av hvete og havre. Tønset'n hadde endog tinget sig en halv sæk bygg, men det varet han sig vel for at fortælle kameratene.

— Det kunde være det samme med det til tia kom, tænkte han. Trønderne forstod at lage godt øl, og naa hadde han faat god Veiledning fra han Tommaas, — vent bare til høsten kom!

Han Hans Olsa hadde faat lasset sit færdig og maatte paa elva. Han lokket paa Baarstaden til han34

fik ham med. Der stod de to mænd og hugg sig gjennem den tykke isen til svetten drev.

Og saa fisket trønder og helgelænding sammen gjennem samme hullet i største fordragelighet og hadde stor gammen av det. — Om kvelden var det blodfersk fisk paa bordet. Der sat to gamle lofot-karer og aat og glædet sig mens de vekslet oplevelser baade fra Øst- og Vest-Lofoten og glemte sig rent bort. Han Per Hansa tykte Baarstaden var den like-ste karen han hadde raakt paa mangen god dag, og det var ikke frit for at Baarstaden syntes det samme om han Per Hansa, — for tyvende gang hadde han naa bedt ham om at ikke drøie længe før han kom igjen.

Mens de naa sat der og koset sig, kom der en gut stikkende og vilde ha jenten i huset i tale; han hadde brændhast, den gutten, mest som det stod om livet.

— Hvad staar paa? vilde Baarstaden vite.

— Aa, de hadde fremmen borte hos han Tom-maas, — de skulde bare ha litt julspell ikveld. — Jenten skyndte sig og blev med.

Og saa kom Baarstaden paa, at de ogsaa burde avsted, og bad konen, at hun maatte skynde sig at bli færdig, — «saa ska vi rekti vis helgelændingene kor trøndera kain sveng seg!»

Straks efter steg alle tre ind hos han Tommaas. Fra stuen lød kaat felelaat og sterk trampen ut i den froststille nat. Inde var dørgende fuldt baade med ældre og yngre. — En liten lampe med hjemme-smidd skjerm sat oppe paa tømmervæggen og for-søkte at holde øie med alle parrene nede paa gulvet; men den vandt slet ikke med det, og maatte nøie sig med at blunke nedpaa de nærmeste. — De tre ny-komne blev straks skubbet borti en krok.

Han Per Hansa blev urolig, men naa var uroen av et andet slag end den som holdt ham vaaken her om kvelden. Det var merkelig som det sang i den35

felen, — det maatte han rigtig si: den mand som trakterte den, var ikke ueffen for en trønder at være!

— «Nei, ke i søtten!» — Mer sa ikke han Per Hansa,

— der kom Solum-gutten svingende forbi med jenten til Baarstaden. — «Aajau, det blir nok kar av ham og med tia!» — Der kom et andet par ruggende forbi som han maatte faa litt nøiere i kikkerten; han syntes han drog kjendsel paa den karen; — det var Tønset'n som kom hivende med en trillrund trønder kjærring. —

«Pass deg no endelig, Syvert-far! Her er baade skjær og baaer i farvandet! — Ke du trur ho Kjersti —?»

«Hail kjæften din, Per Hansa, ke du staar der aa hæng ette!» — Tønset'n var ildrød i ansigtet, og hadde ikke tid til at si mer netop naa.

Han Per Hansa begyndte at snøfte sterkt, øinene blinket smaa og glade. Midt inde i flokken var der et hode som vabbet op og ned, op og ned — over alle de andre, som en kagge i høi sjø. — Da glemte han Per Hansa sig —

— «Der gaar dægern klenke meg han Hans Olsa og dansa reilænder!» — Der gik nervøse ryk gjennem ham som saa paa; han klippet fort med øinene, saa sig om efter vertsfolket, og grep ho Gurina i armen:

«Kom og syn meg korlessen trønderne trør den der melodonten!»

Og glemt var alt andet. Han manøvrerte sig midt ind i ringen med ho Gurina, til han kom paa siden av naboen —:

«Ha deg unda, Hans Olsa! No vel eg ha rom aa sveng meg eit grand!» —

Klokken akkurat elleve var det slut; han Tom-maas kommanderte selv stop; men hvordan det naa gik til, — det var han Sam som fulgte jenten til Baarstaden hjem igjen.

Den næste morgen længe før dag for karene.,*}<-;

IX.

— Matgul søndagseftermiddag. Blekt solflimmer gjennem sneføiken.. Evindelig sug.. Hele vidden et fykende, stormdængt hav.. Til verdens ende ikke andet. — Veirsolen gik fremdeles baade foran og efter..

De sat borte i gammen hos Tønset'n alle sammen, fordi de ikke orket at sitte hjemme; han Per Hansa hadde tullet nykommeren godt ind og baaret ham bortover, og de var der alle. — Ho Kjersti hadde netop servert knokkelkaffe og potetkake; men i kaffen hadde hun idag hat nybær melk, saa den var ikke saa værst, og endnu var det ikke aldeles slut paa med sukkerbiten for hende. — Inde i stuen laa et blekgult lys; fra ovnen som det spraket i, faldt friske lysstrimler ut i stuen.

Der hersket en tung stemning derinde, som kaffen ikke hadde formaadd at jage paa dør. — Dagen var saa fæl utenfor.. Og slik var det støtt. — Motet hos karene minket langsomt. — Naa hadde de sittet her og drøftet spørsmaalet om hvordan det vilde se ut her om to aar, om fire aar, — naar seks aar var gaat; for naar der var kommet saa mange mennesker sidste aar — her hvor der før ikke var en sjæl — maatte der vei bli saa mange fler næste aar? Efter den regningen skulde der altsaa være saa mange efter fire aars forløp — tilsidst vilde her sitte mand i mand helt til Rocky Mountains! De regnet det ut altsammen, og de regnet rigtig, men ingen trodde paa utregningen! De hørte sig selv si ordene, men hørte og at der ingen glød var i dem. — Det der tror naa snøtt han Per Hansa selv? tænkte han Hans Olsa, men sa ikke imot. — Gu' lat de no ikke dividere galt! tænkte ho Kjersti naar hun hørte hvordan han Per Hansa og han Syvert fik det til, men hun passet sig vel for at ytre nogen tvil. Knokkelkaffe = kaffe laget av potetdeig.37

— Idag var det rent uraad at mande sig op — de følte det allesammen.

Men der kom Tønset'n med et Spørsmaal som fik dem til at glemme alt andet for en stund. Samtalen hadde sluknet fordi ingen fandt noe det var værd at nøre den med; og saa rettet Tønset'n sig der han sat paa kisten, og vilde vite hvad navn han Hans Olsa og han Per Hansa agtet at ta sig naar de naa skulde faa skjøte paa landet?

— Navn?

— Ja navn ja! — for det maatte de altsaa være klar over paa forhaand, forklarte Tønset'n. Navnene deres blev da indskrevet i landets lov og ret, og var siden likesaa uforanderlige som selveste grundloven !

•— De var døpt! Hvordan var det med ham? sa han Per Hansa tvært. Han kunde ikke skjønne at ikke Peder Hansen skulde være godt nok for selveste U. S.-grundlov. — Den stormandsfinheita hans Syvert kunde bli bespottelig sommetider!

— Tønset'n blev ivrig og sa han slet ikke be-høvde at gi fantord for det. Han sat bare her som ældgammel amerikaner og gav gode raad om ting han hadde god greie paa — thafs all! — Naar Tønset'n slængte ind «that's all», da visste de at han var smaafurten. — Forresten, lét han om, kunde vel nogen hver forstaa dette her: Hans Olsen og Peder Hansen — baade græker og hebræer kunde hete det! Ingen vilde finde paa at tænke, at dette var norsk folk! —

Han Hans Olsa lo godslig, og mælte stort og sagtmodig:

«Da er det vel bedst jeg kalder mig for Olav Trygvasson. — Var der ikke én som het slik?»

Der blev stor munterhet av dette; bemerkningen hans Hans Olsa rev en stor flænge i den trykkende stemning.

— «Ja ja,» mente han Per Hansa leende, «vil38

du være han, skal jeg være Peter Tordenskiold! Men da tar vi han Syvert med det samme —. St. Olav eller Tore Hund, gaar ikke det an, Hans Olsa? — Kan ikke da baade jøde og græker forstaa at vi er norske, saa forstaar ikke

jeg det!»

— Der blev slik moro av dette at Tønset'n maatte le med: ho Kjersti og ho Sørine tok op spørsmaalet, Solum-guttene la sig borti og barna maatte drøfte det sig imellem; men ho Beret sat der og vugget barnet paa fanget og sa ikke noe.

Der gled straks livlig alvor ind i samtalen; mange meninger kom fram.

Men saa sa ho Sørine resolut, at hadde hun valget, vilde hun heller hete Mrs. Vaag, efter gaards-navnet deres i Norge, end Mrs. Olsen.

Dette hørtes saa fornufig ut, at alle maatte prøve det.

— «Men ser du, Sørrina,» ropte han Per Hansa, «den regelen gaar ikke an for kjærringa mi! Da kom ho til at hete Mrs. Skarvholmen, og det ska ingen kalde hende, — saameget dere vet det!»

— «Nei kors, det gaar ikke an for et krestent menneske!* ropte ho Kjersti og storlo.

— «Det gjør det visst ikke,» indrømmet ho Sørine; «men Mrs. Holm, det synes jeg vilde bli baade praktisk og pent. — Du Beret, ska vi gjøre baptister av os?» — Ho Sørine lo, men var sterkt optat av tanken.

Ho Beret sat og vugget barnet; hun hadde fulgt med hele tiden, men var begyndt at nynne en dæmpet melodi, bløtt og for sig selv. Naa stanste hun og mælte stille at det visst ikke gjorde stor forskjel for hende, hvis — hvis det var ret for et menneske at ta andet navn end det det hadde faat i daaben. — Men det gjorde ingen forskjel for hende.

Da blev ho Sørine alvorlig —:

«Det synes no jeg og, Beret. — Men her i landet kan vi ikke hete efter far vor allikevel. Det gaar vel39

ikke an, at jeg skriver mig for: Sørine Zakkarias-datter?»

«Nei,» ropte Tønset'n begeistret, «ikke saafremt du vil være kjærringa hans Hans Olsab — Det var merkelig saa gløgt hode der sat paa ho Sørina!

Der blev meget og lang prat om navnene. Han Hans Olsa fandt, som de andre, at det var et praktisk forslag konen var kommet med. Han Per Hansa sa ikke stort, men ansigtet hans begyndte at skinne sterkere — dette maatte han snakke med ho Beret om paa tomandshaand! — Han blev sittende og prøve navnet, først paa hende, saa paa sig selv, siden paa hvert av barna; hvergang lyste ansigtet sterkere op. Mrs. Holm, det tok sig bra ut — Peder Holm, det klang godt, det! — Ole Haldor Holm? — Hans Kristian Holm? — Anna Marie Holm? -— Peder

Holm, nei — Peder Seier Holm?--------Peder-Seier~

Holm! — Han brøt navnet op i tre stykker og saa paa hvert; saa reiste han sig pludselig, tok tak i bukselinningen og hev op buksen.

— «Det er som ho Sørrina sier, at det er baade vakkert og praktisk, — jeg trur vi smører til, karer!»

Det var let at høre, at naa var han Per Hansa i godt humør. Siden blev det saa, at de to familiene kom til at gaa med to forskjellige efternavn. Sig imellem brukte de altid det gamle, men blandt fremmede var det Vaag og Holm, bare med den lille forandring, at han Hans Olsa tok W istedenfor V.

Om kvelden blev ho Beret sittende længe oppe. De hadde stelt kreaturene og hadde spist kveldsmat; barna var kommet iseng; de hadde støiet saa ikveld, var saa interessert i det nye navnet ho Sørine hadde fundet paa for dem. Naa sov de. Han Per Hansa laget sig færdig til at gaa tilsengs, men gav sig god tid. Han og var oprømt og tænkte paa navnet. — Peder Seier Holm, sang det i ham, og det sang ham40

glad; sangen tok ham med ind i en stor og sterk fremtid hvor det var saa godt at være.

«Nei no maa du komme og lægge dig!» bad han lavmælt og mykt, kjærtegnet konen og gik straks og la sig.

Hun gav igjen, men var ikke med i gaven. — «Jeg ska nok komme,» sa hun og blev sittende.

Og hun sat længe. Hun holdt barnet paa fanget og vugget det sagte. Av og til aapnet hun ovnsdøren og stak en skive ind; hun lukket ikke igjen, lot døren staa paa gløtt og stirret ind i varmen. — Hvad skulde hun lægge sig efter? Natten blev lang nok likevel! — Ja, no hadde de lagt fra sig navnene, og snart blev det vel mer? — For det som huserte heromkring, det krævde alt! — Hun hadde ikke sagt noe idag. Hvorfor skulde hun lægge sig borti og ødelægge gléa deres! — Alt hun gjorde, og alt hun sa — alt var galt. — Men dette her maatte da være galt? Endda det var vel ikke værre end at gi barnet et slikt navn, for det var det værste av alt! — Kanske det ikke var galt, det heller, — kanske det var hun selv som var gal? Det hadde hun tænkt paa idag, og saa hadde hun tidd. — Aaja, Vorherre hadde skaant hende denne gangen, og han hadde vel en mening med det. — Hun maatte se til at angre sin synd før han tok hende — saa naadig var han altsaa. — Og her sat hun no og kunde ikke angre, var bare ræd . . ræd ..

Det brændte ut i ovnen, og naa sanste hun ikke paa det før kulden saug koldt gjennem gammen og vækket hende, og hun kjendte hun frøs. — Men da mindtes hun ogsaa stormnatten for en stund siden. Barna var hos ho Sørine og kom ikke hjem, og hun kunde ikke komme efter dem. Den natten gik hun her paa gulvet, gik og gik. — Aaja, de to næste næt-tene var ikke stort likere. — Hun følte atter rædselen som hadde grassert med hende den gangen, hun reiste sig fort og kom sig iseng. —41

— Men hun sov ikke. —

Nei ho Beret sov ikke. Naa blev hun liggende og tænke paa menesker hun hadde læst om, som var drat ut i ødet og ensomheten for bedre at kunne tækkes Gud. Og hun graat og tænkte, at hun kunde vel prøve at tjene ham her hvis han bare vilde ta rædselen bort, som hang saa mørk omkring altsammen; men i den orket hun ikke at leve stort længer. —

X.

Dagene tøide paa sig efterhvert som de drog forbi. Og mårs kom, og veiret blev ikke værre. — Han Per Hansa drev som en brand; rak ikke dagen for ham, tok han simpelthen av natten og skjøtte paa med. Og i mårs gjorde han non sprett som der endnu gaar frasagn om paa de kanter.

Hver gang han hadde været hos trønderne øst-ved Sioux, hadde han faat høre mere om indianerne oppe ved Flandreau, hvor der bodde en hel koloni av dem. De drev med trapping fra det frøs paa om høsten og til det tinte om vaaren. Naar vaaren kom, sat de med store lagre av skind, mest vandrotter; men der var ogsaa minkeskind, ræveskind og et og andet ulveskind iblandt. Skindene solgte de hvor de kunde, og tok hvad de fik, og det var ikke mer end en fjerdedel av hvad man kunde faa øst i Minnesota. Et vandrotteskind var ti cents, — ti cents og ikke mer paa disse trakter, men i Austin blev samme slags skind betalt med femti cents. — Der var folk langs elven, som hadde begyndt at kjøpe skind av indianerne og fragte østover til Minnesota.

Alt dette og mere til hadde han Per Hansa faat greie paa, og han kunde ikke bli kvitt tankene. I hele vinter hadde han naa gaat her og grundet paa det han hadde hørt, men hadde ingenting nævnt til noen. — Naa var mårs her; der var vist nok av skind ved disse tider oppe ved Flandreau og store priser42

øst i Minnesota. — Fra Worthington gik banen østover. — Han gik og tænkte paa det om dagen, laa med det om natten, blev faamælt og kom let i ulag. Der var saa mange ting, og det var ikke saa greit! — Han kunde vel selv handle med indianerne og tjene det som var at tjene, for han trængte det. — Ja, hvorfor kunde han ikke det? Der var ikke mer end en firti mil borttil Flandreau, — derfra til Worthington kanske nitti. — Og der stod toget og ventet paa ham! — Naa blir dagene længer, her gik han og hadde ingen verdens ting at bestille — og veiret var ikke værre end at det var farendes. — Her var skindene, øst i Minnesota laa fortjenesten, — en modig maur kunde greie meget. — Peder Seier, sang det i ham, — Peder Seier!

— Men han hadde ikke mer end akkurat fem dollars! — Gik han nu til han Hans Olsa og tok ham med, saa hadde han skillinger, den karen var ikke saa rent paa knærne endda? — Det var likevel ikke sagt, at han Hans Olsa gad bry sig med slik gal-skap. Og hvordan kunde han ta ham med og la Tønset'n sitte igjen? — Det vilde bli stuslig for dem som sat att! — Skulde de tre fare, maatte én av Solum-guttene ogsaa være med — det fik vel bli

han Henry, for ham var det mest tak i. Men da stanste skolen. — Og saa blev der saa meget snak om det, og kjærringene var rædde alle sammen. —

— Nei, han visste ikke rigtig hvordan han skulde snu sig saa han fik dette til. — Men for galt var det, at pengene laa like utenfor døra, og han skulde ha sig én landkvart til, ja, meget andet ogsaa! —

— Den første uken i mårs drog sin vei.

En morgen var han Per Hansa oppe litt tidligere end ellers og saa i veiret. — Han sa til ho Beret, at dette ikke gik an længer, stanste og ventet paa, at hun skulde spørre om hvad det var som ikke gik an. — Men da hun ingenting sa, drev han paa: — No kom vaaronna straks — han var pengeløs — de43

trængte mange ting, svært meget baade vaatt og tørt,

— saa han fik vel se at finde paa noe de kunde tjene sig non dollars med — han saa ingen anden raad.

Ho Beret hørte paa, blev ottefuld, men sa fremdeles ingenting til det.

Og saa fortalte han hende om indianerkolonien nordved Flandreau, og om at det der skulde være let at tjene sig non dollars. — De drev med meget no paa vaarkanten, de karene, for det hadde trøn-derne fortalt ham! — Vel, trodde hun ikke han maatte høre nordover til Flandreau — her var jo ikke længere veien? — Han spurte, men saa ikke paa hende. — Og da han ikke fik svar, kom han igjen:

— Trodde hun ikke, at hun kunde greie sig med bare guttene hjemme? For dagene blev bra lange no, og her var ikke saa værst? — Han blev kjælen i maalet.

Ho Beret stirret ind i det. Det var sandt, at de trængte meget, de trængte alt det mennesker maa ha, syntes hun. Men værst var det med klærne til ham og guttene, og naa hadde hun ikke noe at bøte med.

— «Vi faar vel prøve at berge livet saa længe det kan berges, vet jeg —.»

Da blev han rigtig glad. — Dette var klokt sagt av hende.

— Ja, det syntes han og. Og naa skulde det vel

bli en raad! — Han var oprømt, hørte hun.--------

Nei, hun undret sig slet ikke paa, at han gjerne likte at komme bort, — hadde han bare tænkt paa, at der var andre som følte likedan!

— Hvad tid mente han at fare?

— «Ja ser du, Beret-mor, siden du synes det gaar an, trur jeg næsten jeg stryker idag! Jeg tar ponyen; veiret ser ut til at skulle holde sig, — du faar no se rigtig godt etter gromglunten —!»

Det sidste kunde han gjerne latt være usagt, syntes ho Beret, men sa ikke noe til det heller.

4 — Eølvaag.44

En halv times tid senere f6r han Per Hansa.

Sent om kvelden fandt han Flandreau, kom sig ind i en hytte, og berget livet den natten. — Men saasnart han hadde stelt ponyen den næste morgen, tok han den med sig og gav sig til at rusle rundt og hilse paa folk. Han lette blandt ansigtene; det han saa efter og halvveis hadde haapet at finde, var der ikke. Ansigtene saa undrende paa ham igjen; ponyen kjendte de, og fra den kjendte de han Per Hansa ogsaa. Han merket det og blev glad. Du skal bare se, at dette kommer til at gaa godt, tænkte han.

— Naa tok han fram en plan han hadde arbeidet længe med: — Han valgte sig ut det ansigtet han tykte bedst om, og sa det ene ordet skind! Og han saa spørgende, men glad og god borti ansigtet. —

Jo bevars, manden hadde da nok av skind! Han tok han Per Hansa med sig og viste ham flere bundter av vandrotteskind. —

Da lo han Per Hansa. Han bar en kvist i haan-den, med den skrev han tallet 10 i sneen, og ordet cents. Saa tegnet han en figur han mente skulde være et menneske med en bør paa ryggen. Han pekte først paa figuren, saa paa 10-tallet, og derefter paa indianeren. Han stod der og smaalo og saa paa manden, og al den ærlighet han kjendte i sig, la han i smilet. Det blev en hel akkordering, med fakter og mange tal i sneen. Det endte med at han fik alle de skindene han trodde han kunde fragte med sig, han laget fire bundter av dem og la kløv paa ponyen. —•

— Han Per Hansa lo da han for. — «Ja, no i Guds navn!» sa han, og la kursen sydøst, hvor der paa lag skulde ligge en gamme med et par hallinger i.

Han blev borte en hel uke paa denne turen; da han endelig kom hjem igjen, fortalte han ikke hvor langt øst i Minnesota han hadde været, og heller ikke hvad han hadde været ute for; han var for træt og sløv, og slikt kunde det vel være det samme med, her hvor der var letskræmt folk. Men han45

hadde meget med sig av de ting de trængte, — og firti dollars i lommen; de talte han op paa bordet for ho Beret for at glæde hende.

— Han blev hjemme i to dage; den tredje for han igjen. — «Du kan vite, Beret, at jeg maa avsted og betale indianeren for skindene! — Vent mig no endelig ikke før du ser mig!»

Alt i alt gjorde han Per Hansa tre slike færder; paa de to sidste brukte han bare seks dage til hver; han hadde vel gjort den fjerde med hvis der ikke var andre ting at tænke paa. Da han endelig sluttet, la han et hundre og firti dollars paa bordet til ho Beret; og han hadde bragt ting til huset hver tur; ting som han visste hun gik der og ønsket sig.

Men fra den sidste turen hadde han to frosne tær. De voldte ham meget bry naa da de skulde avsted til trønderne efter sæden. — De maatte se at faa den hjem paa vinterføret, han fik ikke engang kvilt sig ut før det bar avsted.

Den turen gjorde han sammen med han Hans Olsa; men han syntes naa det var bedst at faa ut-rettet litt mer naar de for samme veien likevel, og kjøpte sig en énaaringskvige hos ho Gurina Baar-stad. — Den kvigen var rød og hvitflekket, og derfor blev den døpt Flækket, saasnart han kom hjem med den.

Ho Beret sa ikke stort hverken da han for eller da han kom igjen. Det syntes han var rart ogsaa; naa var hun færdig med sit for længe siden, var bra frisk ikke rettere end han kunde se. — Hun kunde naa rigtig ha sagt saapas, at naa drev han som en kar! — Hun skulde bare visst hvordan han hadde ridd til han holdt paa at dætte av hesten av træthet! Aaja, et par ganger hadde han været viss paa at naa kunde han ikke komme sig fra dauen; men — ikke værdt at nævne slikt! — Hun kunde naa likevel gjerne fundet etkvart godt at si ham. —

Aaja, det blev vel bedre naar vaaren og godveiret kom! —ONDSKAPENS HÆR UNDER HIMLENE

i.

Han Per Hansa og begge guttene sat foran bordet og rensket sæden; der var bredt ut et hvitt teppe over piaten; paa den laa hveten i smaa dynger. Dette var vigtig arbeide, saare vigtig; hvert lite ugræsfrø og lortgrand skulde ut. — Det gjaldt at faa sæden ren, hadde trønderne sagt. — Han Per Hansa arbeidet omhyggelig og alvorlig; hvert sammenskrumpet kornøie skjøv han ut, — tak dette ska vi ikke ha noe av! — God sæd i ny jord! — Fulde sædkorn faar bingen til at bugne. — «Pas no paa, glunta, og slurv ikke!»

Det var merkelig at sitte her og stelle med disse kostbare, tunge kornene. Han Per Hansa visste aldrig han hadde hat for sig saa trøisamt arbeide; men han sat alvorlig ved det. — Her hadde han altsaa starten! — Disse faa sækkene skulde ikke bare gi alt det hvetemelet han og hans orket at æte paa et helt aar, men mange blanke skillinger, stor herrens rigdom; og sæd til næste aar, den igjen til vaaren efter, og saan igjen nedigjennem alle aarene. — Og saa blev der mer og mer mat til fattigfolk rundt omkring i verden. — Her sat han naa og stelte med karene som skulde skape nyt liv paa alle disse vidder, lage dem til hjem for mennesker, — var det ikke merkelig?

— Han fik vel belave sig paa at sælge sæd næste aar? Her blev mange som trængte. Hadde han saa sandt bare raad til at lagre hele avlingen, saahveten stod altid høit i pris. — Aaja, han fik naa se, — mangt kunde hænde!47

— Her var altsaa begyndelsen til alt det merke-lige som skulde hænde herute. — Han tænkte paa hvordan eventyret begyndte: — «Det var engang.»

— Det var en rar begyndelse, men endda blev det saa merkelig naar det bar et stykke uti. — Han fik gi sig god tid og stelle skikkelig med sæden. — Han Per Hansa blev alvorligere og snakket lavt —: «Ikke far saa uvørent, glunta!» — det var visst hundrede gangen han gjentok formaningen.

— Han saa paa kornene; de var saa kolde, men lubne og tunge, med en mat, doven glans; der var lys inde i dem. Det var ikke guld heller, bare sterkt liv som laa og sov. — Han tok haanden fuld, og det veide tungt; han holdt om, syntes det blev bløtt og varmt av lubbent liv som det kriblet i. — Men naar han aapnet haanden og rørte nedi med fingeren, laa kornene der akkurat som før — dovne, gul-matte, med det sløvt gyldne over sig. — Han la haandfuld efter haandfuld forsigtig ned i sækken.

— «Far no endelig pent aat, glunta!»

Med godveiret var uroen kommet over ham. Han blev færdig med sæden og kunde ikke holde sig inde.

— Hønsene la pent naa, der kom optil fem egg om dagen. — De fik vel snart til at sætte hønsene, til høsten maatte de ha mindst femti unghøns! — Han var avsted og snakket med oksene borte paa marken og kjendte paa nakken hvor aaket skulde ligge.

— Vilde det naa bare tørke op snart! Han saa paa jorden om formiddagen, kjendte paa den om kvelden; idag hadde det monnet rigtig bra, — blev det naa bare saa bra solskin i maara 6g! — Han maatte bortover til naboene som snarest og høre hvordan det stod til der. — Var det tørt nok snart hos dem? — Nei, saa var jorden vaatere hos dem end hos ham, hvor landet laa høiere. -— Du skal bare se, at det tørker fortere borte hos mig, tænkte han.

— Saan hadde ikke ho Beret set ham siden ifjor vaar. Han traadte saa let paa foten, syntes hun, tok48

saa hændt om alt som hadde liv; han var saa. lav og blid i røsten; øinene var det mest uraad at se naa. — Hun kjendte en kraft hun blev ræd og holdt sig unda saa godt hun kunde. .

Solen stod paa den hele utslagne dag, — storklar og dirrende om formiddagen, gjennem et uendelig hav av blaa luft; kjek kjælent gjennem doven dis utover eftermiddagen, fik hele synet vidt op mot kveld. Lysflommen luet, døde sterkt mot en stor nat som det ogsaa var liv i.

— Godveiret varte, og der var ikke andet.

Han Per Hansa blev uroligere, men gladere. Bedst det var stod han oppe ved akeren. — Var det ikke tørt nok? — Han skulde hat det saad naa, saa han kunde komme sig til at pløie.

Sommermaalsdagen begyndte han Per Hansa at saa hveten sin. Tre ganger om formiddagen hadde han været oppe og gravet i mulden. Sidste gang tok han avgjørelsen: naa fik det ske!

Da han hadde faat maten i sig, bar han to hvete-sækker op i bakken hvor det var tørrest, var saa hjemme efter saasækken. — Hele akeren hadde han skridtet op og merket av i én-acre stykker; der skulde være én og en halv bushel sæd paa hver acre, men han Simon Baarstad hadde sagt, at paa rigtig godt nyland kunde det klare sig med én og en fjerdedels bushel, — han vilde prøve med det.

Han Per Hansa fyldte saasækken og hængte den over skulderen; han kjendte han skalv i kroppen. — Naa stanste han og saa sig om. —

Jo, han var da først, — han var først ja! — Der gik han Hans Olsa og kjørte møk, — det var vel paa stykket han skulde ha til haveflek? Ikke saa dumt det av Hans Olsa! — Tønset'n arbeidet rundt gammen, med hvad kunde han ikke se. Han snudde sig og saa nordover, — ja, saa sandelig om ikke Solum-guttene holdt paa at lægge op nyland!

Han gik bort til akerkanten. —49

«Ja, ja,» — sa han høit og stak haanden ned i sækken.

Der kom begge guttene rendende og vilde se ham saa hveten. — Neitak, det vilde ikke han Per Hansa vite noe av!

— De skulde pakke sig hjem, fort paa timen!

— De vilde bare se paa! — De saa paa ham og blev lange i ansigtet.

— Hjem straks paa timen! Slet ikke fik de gaa her og traakke med skoene og dra bort den kostbare sæden! — Men saa syntes han det var for galt at være saa streng paa det i en stund som denne, og blev mildere i maalet: — Kveita var saa urimelig fin paa det; den maatte faa ligge ifred akkurat hvor den blev lagt. Naa skulde de gaa pent hjem og være snilde gutter; den første som vaaknet imaara, skulde faa begynde at harve, og han skulde passe tia saa hver fik like stort stykke, — men den første til at vaakne, skulde begynde.

Dette forsonte guttene saapas at de lakket hjemover igjen, endda de ikke var synderlig blide.

Han Per Hansa stak igjen haanden ned i sækken og tok den godt fuld. Han kjendte det: naa var det store øieblik kommet for ham — naa saadde han hvete i egen jord! — Han tok haanden fuld, holdt haardt om og vilde løfte den. Nei, skulde du ha set slikt, — sandelig randt ikke kornøiene ut igjen! Han tok igjen, og haardere; de gule, tunge kornene smatt ut av næven som sleip aal. De vil vel ikke i jora ette rigdommen aat meg? tænkte han Per Hansa, og saa lo han. Han stak paa nyt haanden ned i sækken, lot den gli kjælende omkring, tok passe fuldt og holdt let omkring. —

Hveten stod i gule buer ut av haanden paa ham; solen fik fat paa kornet; idet det sank, la den guldglans omkring. Han tvang sig til at arbeide rolig og sindig; det gjaldt om at faa det jevnt og passe tykt. — Han kjendte han blev het; sveiten sprang50

ut, og han kunde ikke forstaa det; han arbeidet da ikke haardt? Men saan var det vel naar en f6r med arbeide en ikke hadde vet paa.

Utpaa eftermiddagen kom Tønset'n sættende, saa lorten sprat efter skoene.

— Nei hvad for gale streker for han med her?

— Han saa vel det lel? — Han Per Hansa stanste og tok godt méd for ikke at komme av kurs naar han begyndte igjen.

— Tønset'n rystet paa hodet. Dette var gal-mandsfærd; det var ikke tørt nok, jora var for kold, isen laa ikke langt nedi. — «Du ølægg før deg, ska du bære sjaab — Tønset'n diltet nedover bakken igjen og var storfornærmet. Han hadde tænkt at gjøre al saaingen baade for han Hans Olsa og han Per Hansa, og naa gik han Per Hansa der og gjorde den selv! — Ja, naar han vilde ruinere sig, saa fik han bare det! —

Han Per Hansa saadde den dagen saa længe han kunde se. — Om kvelden blev han sittende ved bordet, gad ikke reise sig for den trætheten som var saa god. And-Ongen var klavret op i fanget; guttene var ikke langt unda, de vilde prate med ham. Vilde han naa vække dem samtidig i maara? — Nei, det vilde han slet ikke! — Det hastet forresten ikke med harvingen før sola stod op og fik varmet jora litegrand; men den som vaaknet først, kom sig ut og fik oksene for harven, han skulde faa begynde først, om det var der ingen akkordering! — Men det sa han dem før de sovnet, at var de noe til mandfolk, han og de, saa hadde de al sæden i jora imaara naar kvelden kom, — akeren harvet og alting!

Den næste dag sprængsaadde han. Og efterat han først fik laget, gik det bra fort. Da det kveldet, hadde han gjort fra sig al saaingen, og guttene hadde bare havren igjen at harve. —

--------Naa hadde han gjort et godt sprætt; ingen

av de andre naboene hadde begyndt endnu!51

II.

Da han gik ut morgenen efter for at gjøre fra sig harvingen, var veiret skyet og tungt; al mildhet var slut; der

blaaste en raakold vind.

Han var ikke færdig med stykket før det begyndte at regne; med regnet kom snefiller, som snart blev til sklætte. Saa gik den over til sne — sne som tyknet sammen til tæt kov, og snart stod hele prærien i et forrykende mjell. Det blev en blizzard omtrent saa fæl som de hadde hat den vinteren.

Veiret stod paa hele dagen og natten; mén tidlig paa morgenkvisten klarnet det av, og der kom en kulde det svidde efter.

Den natten sov ikke han Per Hansa. — Han var gammel havgast og slet ikke landmand, og hadde grund til at ligge vaaken. — Naa hadde han ødelagt al sæden, slængt den bort fordi han var for braa, og naa saa han ikke utvei! — Der laa naa baade liveten og havren og kvaltes og frøs til flint i slikt et veir. — Havren skulde han ikke sagt saa stort om, men hveten! — Fem og tyve bushels med kostbar hvete hadde han kastet bort, gjort alt arbeidet til unytte, og saa godt som umulig at faa mer sæd! — Han kom ut den næste morgen, saa at der laa én fot sne paa marken, og følte en kulde som vilde svi ansigtet av ham.. Alt det gode og lyse han hadde gaat her i, var revet bort med haard haand — han kunde sat sig bent ned i sneen og kulden og stor-tutet.

Han kom ind og la sig paa sengen. — Nei, han vilde ikke ha frokost. Da han blev liggende og ikke vilde ha middag heller, kom ho Beret og spurte hvad det var som mankerte ham, — var han klein?

Han snudde ansigtet mot væggen, gad ikke svare hende. —- De skulde bare æte, de som vandt — det gik vel over med ham. — Da hun kom med en skaal varm suppe, snakket han som til et urimelig barn man harmes over —: Kunde hun ikke la ham ifred?52

— Naar han hadde sagt han ingenting skulde ha, var vel den saken klar! — De fik bare æte, de som vandt —.

— Der kom sol fram, sterk dirrende skinnende sol; men den tinte ikke større — kulden var for vældig endnu.

Han Per Hansa blev liggende. Solskinnet og de hvite væggene skar ham i synet; han fik slik lyst til at bande det altsammen. — Her hadde han gaat og gjort fra sig al saaingen, og kjendt saa sikkert, at det var hans livs største kast.. Og han hadde ikke faat sidste kornet i jorda før himmelens kræfter steg ned og ropte nei! — Ja ja san!--------

— Han Store-Hans hadde sittet her søndag og læst høit for moren, det var ikke længe siden, faren kunde huske det saa godt. Det gutten læste hørtes saa stygt at han var sikker paa ikke noe slikt kunde staa i Bibelen, hadde slaat op og gaat bort til bordet for at se selv.. Og da hadde han Store-Hans læst for ham med sterk betoning paa hvert ord:

— «Da sa Herren til Satan: Hvorfra kommer du? Og Satan svarede Herren og sagde: Fra at fare om paa jorden og vandre omkring paa den.s- —

Naa stod ordene der foran ham; han begyndte at mumle dem for sig selv.

— Om natten laa han vaaken og vred sig, — saa atter bjelken indenfor fjøsdøren.. Hvis den karen var ute efter ham, kunde han vel bare slutte straks!

— Han svettet saa han blev vaat, — stokken vinket jo formelig til ham!

Sneen blev fortæret som et pust; den laa én dag, blev mør henimot kvelden, og for med den næste sol. Og ikke noe vand at snakke om efter den, — om et par dage var det tørrere end det hadde været før iaar. — Der skinte sol, der fløt sol den hele ut-slagne dag. Og solen la saa meget varme igjen i kvelden at nættene blev lune, fik liv de og; der kom godveirskvelder som kunde lokke døde ut av gravene.53

— Men al sæden hans Per Hansa, den laa der borte paa akeren, ødelagt av sne og frost — de fine, rare kornene som taalte saa lite. . Ja, ja san!

En dag stod han nte, visste ikke hvad han skulde ta sig til; og saa fik han øie paa Tønset'n som var begyndt at saa. — Som en dødsdømt der maa faa høre sin dom gik han bortover for at snakke med Tønset'n. — Han er

ældgammel amerikaner, tænkte han Per Hansa bittert, og forstaar sig paa at dømme en stakkars nykommer!

Men Tønset'n hadde det saa travelt idag at han ikke hadde tid til at prate.

Han Per Hansa vandt ikke at fortælle om elen-digheten sin, og begyndte paa en helt anden kant: —

— Han fik det jevnt og pent her. —

Tønset'n spyttet godt. — Saa, syntes han det? Armen beskrev buer i luften. — Guldkorn fløi ut av haanden paa ham, drysset ned i sol, la sig stilt til drøm. — Det var saa vakkert, — han Per Hansa syntes ikke han hadde set noe saa pent. Men han saa at Tønset'n fik det bedre til end han.

Han Per Hansa gav sig til at gaa jevnsides med Tønset'n —:

— «Jeg ser no jeg burde ventet og faat dig til at hjælpe mig. -—»

«Ja ser du, braat barn bær ris til sin egen ende! — Det er saan støtt!»

— Og Tønset'n skridtet jevnt avsted, svang armen og viste naboen hvordan lækker saaing skulde gjøres.. Guldkornene fløi og fløi, fik sol og la sig.

Han Per Hansa snudde braat og gik.

Tønset'n sanset sig saapas at han stanste og ropte efter ham:

«Var det noe du vilde, Per Hansa ?»

«Aanei da!»

«Ja jeg har mye paa mig, ser du.s> —

«Jeg ser det,» sa han Per Hansa og gik.

Han gik bent bortover til akeren sin; den laa der-borte i bakken og gren mot ham, svartbrun og dau.54

Der la han sig paaknæ og grov i jorden, tok det første korn han fandt og la det paa haandflaten, snudde det med pekefingeren. — Kornøiet var svart av klissen jord som hadde klæbet sig til det. Jorden pillet han forsigtig bort; men den gulmatte glansen, som han hadde set eventyret i, var borte; kornøiet laa der i haanden, blekt, graahvitt, skiddent, — saa dandt som det vel kunde bli. . Han Per Hansa slap det, og grov til han fandt ett til. Det var likedan i farven; men var ophovnet, og holdt paa at briste. — «Dette er altsaa sprængt av frosten!* mumlet han høit og haardt. — Han rettet sig op og saa utover akeren, blev staaende. — «Og Satan svarede Herren og sagde: «Fra at fare om paa jorden og vandre omkring paa den!»

--------Aaja, det skulde saavisst ikke mangle paa

at han ikke hadde fundet hit, tænkte han Per Hansa. Han inderlig brandsalte ham! — —

III.

— Borte paa nylandstykket de hadde faat oplagt disse dagene, drev guttene med harven og ok-sene. Han Per Hansa hadde sat dem til dette arbeide idag, men visste ikke hvad han skulde ha i stykket. Han hadde tænkt at la det ligge til næste aar, men saa idag skjøt en tanke gjennem ham, og han satte guttene til at harve. — Naa gik han bortover dit.

Den ene av dem sat paa harven og lot hælene grave i jorden; den andre kjørte; hver runde byttet de. Der var stor strid mellem guttene om hvem som kunde kjøre benest; spørsmaalet prøvde de at av-gjøre ved at se paa merket efter hælene.

De stanste da faren kom.

— Var ikke dette stykket fire acres? vilde han Ole vite.

— Saa omtrent, oplyste faren mørkt.

— Vel, mente gutten og lo, hvis de no satte pote-55

ter paa hele stykket og fik hundre og femti bushels pr. acre, saa blev det seks hundre bushels, — regnet han ut i farten.

«Og saa sælger vi dem!» ropte han Store-Hans begeistret.

«Ti stille med dig! For dette her har jeg regnet!» — Saa snudde han Ole sig til faren: «Faar vi ikke mindre end tredive cents bushelen, — ja, saa blir det akkurat ett hundre og otti dollars!* — Han Ole saa stolt paa faren og la til: «Jeg synes vi skulde faa den i jora straks!* —

«Naar vi faar saa mange penger bare for potetene, saa kan vi no godt kjøpe en hagle?» foreslog han Store-Hans. —

«Se no bare til at rappe dere,» sa faren haardt; «det gjælder vel mer at faa brok paa baken din.» —

Noe maatte han Per Hansa finde paa naa, han kjendte det. Og nylandstykket laa der. — Han kunde vel gi den karen litt mer at gjøre heromkring! —

Han gik hjem, aapnet jordkjelderen og gav sig til at bære ut poteter og slaa paa jorden. —- Da han hadde tat alt han trodde de kunde undvære, satte han sig til at skjære op potetene. — Han bar sig vel ravgalt ad naa ogsaa, men han kunde likesaagodt slaa skjæppa fuld med engang, saa var han da færdig og kunde pakke sammen! — For det var visst altfor tidlig for poteter? —

Han og guttene gav sig da til at sætte poteter, og arbeidet med det resten av uken, og fik nok til hele stykket.

Søndags morgen var han oppe til vanlig tid, aat frokosten, og gik straks og la sig igjen. — And-Ongen kravlet op i sengen til ham og holdt et svare leven, hun vilde faa ham vaaken og fortælle etkvart rart; hun lusket og kløp naar han ikke vilde svare, og det syntes han gjorde ham godt. — Ho Beret sat borte ved bordet og læste i Bibelen. — Hun snakket56

ikke meget naa om dagene, og det ogsaa syntes han var bra. — Idag laa han naa her og snudde paa en tanke —: Det var altsaa det, om han gjorde sig en tur østover til Sioux? — Det blev sent, men kanske var der endnu et par sækker hvete igjen hos trøn-derne? — Selv om det ikke blev mer end at han fik nok til sæd til aars? — Det blev saa sørgelig sent, det var det værste, og naa var det bra at pløie? — Nei, det var kanske likere at han for enten til Sioux Falls eller Worthinton, og saa om han ikke kunde faa sig arbeide der i sommer? -— Saa fik guttene og ho Beret stelle hjemme. — De maatte vel greie sig paa sommarstia?

And-Ongen rusket og slet og maste med ham, at han skulde fortælle. ,

Pludselig trampet det utenfor — noen kom springende — der var det én til.

Han Ole rev døren op med et. voldsomt ryk, gjorde et hop og stod inde paa gulvet.

«Far!» ropte han hæseblæsende, «kveita e kommen op!» — Han gjorde ett til og stod ved bordet. — «Kveita e oppe, mor!»

Der kom han Store-Hans sættende like efter.

«Far, ho e saa lang, kan du vite!»

«Ti stille med dig, — jeg kom først!»

«Kan ikke jeg ogsaa faa si det!» — Han Store-Hans kom og hængte sig over sengekanten.

«Ho e saa lang, — havren saa lang! — Trur du ikke vi kan faa hagla?»

Han Per Hansa satte barnet fra sig, kom sig op med et rykk, og ut; han sa aldrig et ord. —

Oppe ved akerkanten blev han staaende. — Og han skalv sterkt; øinene randt i vand, saa han ikke kunde se godt.

Men bortover hele akeren stod grønne spæde vekster, strakte sig og slikket sol.

Han Store-Hans stod ved siden av faren, saa paa ham og blev ræd.57

«Bi du klein?»

Der kom ikke svar.

«Græt du?»

«Du er saa tosket!» sa han Per Hansa med grovt maal; han snøt sig. — «Du er forfærdelig tosket!»

«E ho kje fin?» spurte gutten lavt.

Han fik ikke noe svar paa det heller — paa en stund; men saa sa faren:

«Kom hit, Store-Hans!»

Han reiste sig og la haanden paa skulderen til gutten.

«Ke du skuld lik at bli naar du blir stor?»

«Naar e blir vaksen? Aa j eneral, en slik som han Grant!*

Han Per Hansa saa paa gutten, det klukket i ham med smaa, underlige lyd:

«Ke du trur om prest? — Du ser vi træng det meir?» —

«Aa,» indrømmet han Store-Hans voksent, «e kunde sagtens være det og! — Trur du vi kan kjøpe hagla?»

Han Per Hansa gik hjem langsomt, og steg let paa foten. Han kom ind i stuen, gik bort til bordet hvor konen endnu sat og læste, satte sig nær til hende og sa lavt:

«Du faar læs et kapitel høit aat os!» — Han kræmtet. — «Kom no glunta og sæt dere pent; no skal ho mor læs aat os!» —

IV.

Der var meget som hændte den sommeren; for dem som nu hadde sittet her og set saa faa mennesker, blev der adskillig som optok sindet utenom arbeidet. — Sidst i mai var irlænderne der og hadde nye settlere med sig; de strakte sig naa vestover langs sumpene for at faa let adgang til vand for kreaturene. — Først i juni kom vossingene og sog-58

ningene med alt sit og sine; med dem dg var der nye i følge; de strakte sig naa øst- og sørover, saa kortet de av paa byveien. — Det gik vel an at faa vand, mente de, og jorden var upaaklagelig bra her og. Den ene torvgammen efter den andre tok til at stikke hodet op av prærien, og der var slik hygge ved hver ny som kom.

Der var meget bra folk blandt vossingene og sog-ningene. Tønset'n blev aldrig træt av at minde om, at de var «norske hver eneste kjeft!»

Mellem sogningene var der en svær, lyslet og vakker mand, litt stor i kjæften og noe brautende av væsen. Over alt det han sa og tok sig til, laa der en viss skraasikkerhet, som om der ikke kunde være feil ved det, og han kunde ofte bli lei at høre paa, fordi han snakket saa meget. — Han hadde faat en vakker arv fra Norge, hadde ryddet meget skog-land øst i Minnesota, som han hadde solgt meget fordelagtig; og der gik det ord om ham, at han var god for mindst tre tusen dollars, — det sa han ikke nei til heller; manden hadde en stor familie og het Torkel Tallaksen.

Ikke længe efterat de var kommet, blev han Store-Hans og en av Tallaksen-guttene uvenner. Guttene sat nede ved bækken, hvor de traf til at møtes paa streiftog efter kjørene; han Store-Hans hadde ponyen med. Og saa maatte han fortælle om hvordan det var gaat til, at de hadde faat den ponyen. Det var altsaa han far som hadde kurert en indianerhøvding som laa for dauen, — ja, manden var alt saa godt som dau da han og han far fandt 'n. Men saa hadde altsaa han far kurert 'n og faat denne ponyen til tak. — Den andre gutten sat der og hørte paa og pyttet til det og mente paa at det var bare løgn, for folkene her vest var saa fæle til at lyve — det hadde han hørt sin far si! — Og slikt kunde ikke han Store-Hans ha sittende paa sig. Det blev et hett basketak, og der randt blod

tilsidst. Naa ja, blodet59

var det ikke saa nøie med, det fik de vasket av sig i bækken; det var værre med de revne skjortene. Guttene blev likevel bra forlikte før de skiltes; Tallaksen-gutten tilstod, at naar det var sandt, saa var det vel sandt, og saa fik han ride paa ponyen, og saa blev de venner.

Alle av vestflytterne det aaret bygde gammer, men saan hadde ikke Tallaksen tænkt at fare aat. Han satte fire hester for plogen og fik op et vældig styklee nyland til at være første aaret, og saadde det til med sæd han hadde bragt med sig. — Det spurtes snart, at han hadde store planer fore; straks han hadde faat onnen fra sig, agtet han at fare østover til Worthington efter byggemateriale; han vilde bygge baade vaaningshus og fjøs alt naa i sommer. —

Der blev snakket meget om dette i settlementet. Naar planene til Tallaksen kom paa tale og han Per Hansa var til stede, sa han ikke noe, men hørte godt efter.

En middag mens de sat og fik sig mat borte hos han Per Hansa, kom Tallaksen og spurte om han kunde faa oksene og han Per Hansa med sig østover efter materiale? Han tænkte at be naboene ogsaa, de hadde naa sittet her saa længe og var kommet sig saa godt ivei baade med aker og andet, at de vel hadde raad til at hjælpe en nykommer. Forresten trængte han et par-tre mand til; han skulde ha meget, og maatte faa alt hjem med engang. Betaling skulde de faa enten i arbeide eller penger, men han foretrak at betale kontant, saa var han færdig med det. — Akeren stod pent her, de fik svær avling iaar, hvor stort stykke hadde han? Naa, ikke mer, — nei det gik vel ikke rart bare med okser! Det var meget til gamme han hadde faat sig til! Naaja, gamme var naa gamme da, denslags hus hadde han faat nok av! — Ja, han kunde altsaa lite paa at han fik ham? Tallaksen snakket som om det bare var en fyrstikke han bad om. —

5 — Rølvaag.60

— Skulde han til at bygge? spurte han Per Hansa stille.

— Selvfølgelig. Skulde han være her, saa vilde han ha det som folk! — Og saa la han ut for dem om hvordan han hadde tænkt at gjøre det, og blev omstændelig. — Det blev meget arbeide før han fik det til altsammen; men han tænkte at leie folk, og faa det fra haanden, saa han for alvor kunde gi sig ikast med prærien; han tænkte at kjøpe sig en kvart land til; blev det non avling, tok han kanske to; men han vilde ha skikkelig hus først. — Malingen fik han vel vente med til høsten. — Ordene randt i en strøm og det var vanskelig for en anden at faa sagt noe.

Han Per Hansa avbrøt ham og reiste sig fra bordet; han trak pusten fort. —

«Ja du ska male?»

«Du kan skjønne jeg skal male! Her gaar det ikke an at ha husene staaende umalte, og ikke tar de sig ut heller.»

Ho Beret sat der og saa troskyldig paa ham, glemte sig og spurte om det var virkelig sandt, at han tænkte at bygge slike hus naa straks? — Og saa la hun glad til, at det blev rigtig artig, at faa se et skikkelig hus engang til, — «da blir her vel anderledes !»

Tallaksen lo. Dette var den rareste maur han hadde været frami, — her stod han og snakket sig hæs, og endda forstod de ingen ting av det. — Naa ja, det fik de naa gjøre som de vilde med; han reiste sig for at gaa.

«Ja ja, du blir altsaa med da?»

Han Per Hansa svarte ikke straks, og da svaret kom, var det et helt andet end de som hørte paa, hadde ventet.

«Jeg synes det,» sa han Per Hansa, «at du tar i fra den range enden,» — han snøftet efter veiret.. . «Hvis du no tar de pengene du tænker at lægge i hus, og sætter dem i krettur og hester og redskapGl

og leier arbeide iaar og tilaars, kan ingen dækel heromkring hamle op med dig; — om en tre-fire aar sitter du her som en konge mellem os, endda vi nok kunde likt en anden. — Men det ska jeg si dig no,» han Per Hansa fik stor kraft i ordene, «at begynder du fra den andre enden, ska vi nappes baade om kappa og krona, endda jeg ikke har

andet end broka og oksene mine!»

Tallaksen lo igjen og drog overbærende paa det:

— «En behøver da ikke at bo i et gopher-hul; her maa vel bli litt folkeskik, her vest og, vet du!»

Da stak det han Per Hansa; han tok i lommen efter en fyrstikke, kom op med den, men kastet den fra sig.

«Det trur jeg nok vi lærer selv om du farer dit du kom fra.. Og no ska jeg si dig en ting: Det er meget klokere at begynde i gopher-hul end at maatte slutte der og ikke kunne for det!»

Før Tallaksen kom sig til at svare, tænkte ho Beret høit, ordene faldt langsomt og grundende, — i stuen blev der en liten stilhet efter:

«Konen din blir visst glad .. vægger som stænger ute al omildheita — gulv det gaar an at vaske til helgen. — Nei, det vet jeg, at mennesker kan ikke bo som dyr. — Og naar de er blit dyr, kan det vel være det sammme med hus —.»

Tallaksen saa nærmere paa konen, -— det var altsaa her vettet sat?

«Det er ganske visst og sikkert,» sa han; «jeg vilde ikke leve paa denne maaten for aldrig det. — Men naa skal aet bli anderledes, — naa skal her komme hus som folk kan se lang lei, og se at her bor mennesker!» — Saa kom han paa noe andet:

«Du kunde kanske hjælpe konen min med at væve non gulvtæpper? — Hun har snakket om gulvtæpper, og maa vel faa dem, — det sparer forresten godt paa gulvene.*

— «Det kunde vel bli en raad med det,» sa ho62

Beret stille. — «En kan vel hjælpe en anden med det en ikke kan faa selv .. det blir artig arbeide.* —

Han Per Hansa famlet efter en fyrstikke til og saa paa konen; han rev i og holdt den til den brandt ut, han sanste det ikke, slik saa han paa hende; det suste for ørene paa ham, der drev ord i luften; han tok efter dem, •— naadde dem ikke; det ho Beret hadde sagt, drev dem unda. — Han satte sig paa Storkisten. Ansigtet var blekt.

Vel, mente Tallaksen forsonlig, han tænkte at starte om en dags tid, og da blev han vel med? — «Du trænger kjøring du 6g naar du kommer dig til, — svært til avling du faar iaar, ikke større aker-lappen du har. — Ja ja, saa venter jeg dig da.»

Der blev stille igjen, Tallaksen ventet paa svaret.

«Du faar visst vente længe!* —

Han Per Hansa reiste sig med et ryk og gik fort ut av gammen. -— Han ropte haardt paa oksene, satte dem for plogen og pløide til det var saa mørkt at han ikke kunde se længer. Da han endelig hadde spændt fra, gik han sent og lutende tungt, kjendte slet ingen lyst til at gaa hjem. Hvad hadde han vel der at gjøre? Gammen og alt som i den var laa inde i et stort mørke. —

— Kanske var det saa, — kanske hadde hun ret: — Det var bare galt altsammen, og han dudde ikke til non ting? — Det skar gjennem ham: Der har du takken for alt du har stridd, — du greier ingenting! — Men at hun ikke skammet sig, at hun kunde orke at sitte der og utøse sig for denne blæra! — Hadde hun da mistet al skam? — Det var fan, var det! —

— Men naa gik det slik til, at det ikke blev non bytur av med Tallaksen. Da Tønset'n fik vite, at han Per Hansa ikke vilde være med og kjøre, saa brydde ikke han sig om at gjøre turen heller; og naar ingen av de to for, vilde ikke Solum-guttene. Og saa blev det bare han Hans Olsa og han Gjer-63

mund Dahl det gik an at faa straks, men det var ikke nok til at faa hjem en hel gaard. Tallaksen sa han trodde ikke der fandtes vrangere folk paa Guds grønne jord end nordlændingene; om de saa en mand krepere i sin elendighet, vilde de aldrig række ut haanden! — Og saa blev det til det, at han gav op tanken paa bygging den

sommeren, og snart stod der én gamme til og kjek østenfor bækken.

V.

Det var flere vestflyttere som for den sommeren. Hver gang var det en ny viderværdighet. — Det var merkelig at iagtta disse Viddens smaa skib. — Vognene hadde seildukstak, som skinte hvitt i den lysegrønne dag; de blev synlige som smaa prikker østunder himmelen. Visste en ikke bedre, kunde man tro at det var maaker som sat langt, langt borte paa en grøn eng. — Men gav en sig tid og saa længe, vokste de hvite væsener; de kom drivende med dagen, — fløt ut av disen; og naar saa synet fik godt tak i dem, var det vogner med hester eller okser foran, opi fuldt av mennesker og pargas, og en hel bøling slængende efter. —

Toget seg midt ind mellem gammene og stanste; travle mennesker steg ut, strakte sig; kjør rautet; sauer bræket. — Og der var mange slags rare dragter og tungemaal. — Liv og røre fulgte der altid med —: brunbrændte unger med bare en bukse og en skjorte for omkring mellem gammene og saa sig om efter andre unger; der var spædbarn som moren gik og bar i armen og sullet for. Hvithaarede gubber og gamle kjærringer — folk som nok burde holdt sig pent stille og forberedt sig til en ganske anden færd — var med, var klare i Øiet og snare med tungen. — Men travelt hadde de det alle, og var fulde av alskens Spørsmaal; glade var de for det meste endda de ikke hadde andet hjem end denne64

vognen de for med og den blaa himmelen. Vorherre maatte vite hvor alle disse menneskene kom fra, og hvor de tænkte sig hen! —

Toget rastet ikke længer end at kvindfolket fik kokt kaffen og fyldt friskt vand; men endda hadde ikke mændene faat spurt fra sig. — Det hændte, at der kom en fele fram, at der lød en slaatt eller to, og blev en liten svingom, men det var sjelden. Dertil var der for meget at spørre om.

— Skulde de ikke stanse heromkring? — Meget godt land her, fandtes neppe noe bedre helt til Stillehavet?

— Aanei, ikke her, ikke akkurat her, — her var saa folksomt og trangt, — de fik vel dra sig længer vestover, — jo længer vest, des bedre! — Men det var visst ikke værst her heller!

— — Vognene rullet videre vestover den stille vidden. Men det var merkelig: de minket fortere naa end de hadde vokset da de kom. De hvite seilene blev mindre og mindre i den stille soldimmen derute. Øiet søkte langs randen i soleglad, lette til der randt vand, og der var intet mer at se, — nei — intet mer!

Regn og mørkveir hadde ligget over præriene nu i tre dage, drivende hvit taake som der drysset lunkne draaper av.

I kveldingen den tredje dagen klarnet det; taa-ken svandt; kveldsolen stod rød og stor derute. Østenfor bækken et stykke nordenfor Solum-guttene kom der en enslig vogn krypende. Ingen hadde set den før den var næsten ved bækken. Ho Beret sat ute og melket koen og blev vår vognen. Da hun kom ind sa hun, at naa fik visst Solum-guttene frem-medfolk; og saa maatte de andre ut og se.

Begge Solum-guttene var borte hos sogningene, — de holdt sig naa oftest der med ungdommen om kveldene. — En stund efter kom vognen sigende opover bakken til han Per Hansa.65

Der var bare den ene vognen, med et par kjør slængende efter. Paa venstre siden gik en skutryg-get, brunskjegget, tuf set mand og kjørte; efter ham fulgte en halvvoksen gut.

Toget kjørte op foran gammen, hvor de naa stod ute alle sammen. Med en stemme som hørtes utslitt, spurte manden:

«Det skulde vel ikke være saa vei, at det er norsk folk her, — aanei det er ikke at vente?»

«Er det det du farer efter, har dere fundet rette stedet,» lo han Per Hansa; «her er hver gamme norsk.» — Men saa lo han ikke mer, — manden saa jo ut som han netop kom op av graven eller akkurat skulde dit. — «Du er norsk, du og, hører

jeg?»

— Ja — aaja — han var naa det. — Gik det an at faa raste her ikveld?

— Det gik sagtens an hvis de vilde ta tiltakke med det slik det var.

Manden svarte ikke paa det; han gik borttil vognen og snakket ind:

«Kari, naa maa du se om du kan vinde dig ut; her er vi kommet til norsk folk.» — Og som han hadde møtt en motsigelse, la han til: «Jo det er norsk folk, ser dub

Først kom der kravlende ned en mager gut, noe mindre end den andre; saa en jente omtrent jevn-stor med gutten; hun hjalp en anden gut efter sig, som neppe kunde være over seks aar.

«Kommer du ikke, Kari?»

Der stønnet bak seilduken.

Jenten kom springende til faren.

«Ho mor er jo bundet, — minds du ikke!»

«Nei — aajo, — det er sandt — nei vent naa lite grand saa kommer jeg og hjælper dig!» — Manden kravlet op og ind i vognen.

Der var noe som slet i han PerHansa; i to sprang stod han oppe paa vognstangen og saa ind. — Der-66

inde sat en kvinde paa en bunke klær, med ryggen mot en stor emigrantkiste; begge hændene var bundet; der gik taug fra haandleddene og til hver av kistens hanker. Det saa ut som kvinden var korsfæstet. Han Per Hansa skalv saa han maatte ta voldsomt tak i vognkarmen, han bandet indi sig.

«Kan du fortælle mig, mand —!»

Manden hørte ham ikke; han snakket med hende derinde: —

«Stakkars Kari — det er bare norsk folk her. Og naa skal du se det blir bedre. — Du skal se det blir bedre. — Kan du naa komme dig paa føttene?»

Han hadde faat baandene av; kvinden reiste sig paa knæ.

— «Aa!» — sa hun og tok sig til hodet.

«Kom skal jeg hjælpe dig!» smaasnakket manden med hende og tok om den ene armen for at hjælpe hende ned; han Per Hansa sprang til og grep om den andre.

«Er det her, Jakob?» stønnet hun.

De andre stod nær omkring og saa paa. Naa kom ho Beret til, la armen rundt hende: — De to saa paa hverandre.

«Kom no og vær med mig!» sa ho Beret.

«Det er jo ikke her heller, Jakob!» jamret den fremmede, men fulgte uten motstand.

— «Aa ja,» sutret manden, — «det er ikke greit, — nei det er ikke det, nei.» —

Han begyndte at spænde fra den ene hesten; den største gutten tok den andre.

Han Per Hansa dtod der og saa paa, begge guttene hans holdt sig nær ham. Da for der en tanke gjennem ham: —

«Spring bortover til han Hans Olsa, glunta,» sa han lavt, «og si med ham, at han ikke maa lægge sig før jeg kommer bortover! — Nei, han ska ikke komme hit! — Og dere kan gjerne ligge derborte, her faar vi fuldt hus likevel, — spring no!»67

Og saa gik han borttil manden. «Er dere ikke flere i følge?>

— Nei, — ikke naa. — Ja, de hadde været fem vogner ialt, — men de andre var faret -— hadde de ikke været

indom her? — De skulde fare denne leia — aaja, de drev vel her vest nogensteds.

Manden snakket i en langsom, syngende tone; tonen blev saa rar fordi det hele tiden hørtes ut som han graat og ikke vandt at stanse graaten.

— Hvor kom de fra? — Hadde de været længe paa veien?

— Aa, de hadde nu faret her og somlet i en femseks uker. — Forresten hadde de startet ut fra Houston County fem vogner ifølge — det var rart ikke de andre hadde været her? — Han syntes de hadde faret saa længe naa, at de snart skulde være ved verdens ende. Hvor langt strakte disse præriene sig? —

«F6r de andre ifra dig?» spurte han Per Hansa haardt.

«Ja, ser du, de kunde ikke lægge sig til at vente paa os — uvisst naar vi kunde komme efter. — Slip bare hestene, John; ta saa bøtten og se om der er noe i kuene.»

Saa snakket han til han Per Hansa igjen:

«Du sa vi skulde faa hus — Jeg skal si dig: hadde vi ikke naa raakt paa folk, hadde det visst gaat galt. Ho Kari stakkar. — Kvindfolk taaler ikke stort, ser du.»

Gutten gjorde som faren sa; manden lænte sig mot vognen, la den ene foten over den andre.

«Dere maa ha tullet, eftersom dere kom saa langt nordfra?*

Manden rystet paa hodet: «Jeg vet ikke hvor vi har færdes de sidste dagene. Sola saa vi ikke.» —

«Du har ikke kompas?»

«Var det likt sig! — Og saa skulde jeg prøve et reip, men saa var det for støtt —.»68

«Brukte du reip?»

«Ja, ser du, vi bandt det bak i vognen, men vi greide ikke at holde kursen likevel.» —

«Hm, hm!» nikket han Per Hansa og likte naa manden bedre, «du er altsaa gammel sjømand?»

Nei var det likt sig; men han hadde hørt, at slikt gik an.

«Hvor for dere over Sioux?»

«Det har jeg slet ikke greie paa. Vi kom til en elv her langt østpaa, — ja, det var vel Sioux, det da? —Vi f6r der og lette til vi fandt et sted som var grundt nok. — Jeg skal si dig: dette har været en ørkenvandring. — Kunde naa bare ho Kari komme sig, saa gaar det vel an.» —

«Er ho — er ho klein, kjærringa di?»

Manden svarte ikke straks; han tørket med ærmet over ansigtet.

•— «Legemlig tror jeg ikke hun feiler noe; men du vet, det kan bli rart likevel — sommetider — ja for en som er mor da. Vi maatte lægge igjen mindste gutten vor her østpaa.»

«Nei, ke du seie?»

Manden gned med ærmet over ansigtet igjen; stemmen blev grøtet og hæs —

— «Han ligger naa der, han Paul —- det var saa meget til karsemne.»

Han Per Hansa kjendte sig vissen i kroppen, men maatte spørre likevel:

«Hvordan gik det deran til?»

Manden vugget paa hodet, stanste og sa non ord

— lavt, hæst —, vugget saa igjen, snakket syngende og saa var det bare graat: —

«Vet vi hvordan det gik til, tror du! — Ingen vet hvordan slikt gaar til. — Han blev daarlig — vi ænste ikke stort

paa det, for vi hadde ikke stunder.

— Saa blev han svært daarlig. —• Vi var ikke mer end en dagsreise paa denne siden Jackson, og saa tok vi ham da dit. De for da sin vei de andre — det69

var jo uvisst at vite, ser du, naar vi kunde komme efter. Jeg klandrer dem slet ikke for det. Saa fandt vi da en dokter og fik medicin, men vi kunde ikke snakke, og ikke tror jeg doktoren forstod hvad som mankerte heller. — Litt bedre, det saa jeg han blev — det sa ho Kari og forresten, og saa tok vi da til igjen. Jeg saa snart at det ikke kom til at rette sig. Ja, saa kjørte jeg paa livet, for jeg tænkte, at kunde jeg bare naa naboene igjen! — Men saa en nat sluknet han. — Det er naa, ja i kveld er det fem nætter siden.

«Har du — har du ham i vognen?» stammet han Per Hansa og grep manden i armen.

— «Nei!» — hikstet manden, «vi grov ham ned ved en stor stein. Ikke kiste eller noen ting! Og saa tok ho Kari — det bedste skjørtet sit. — Men det er klart,» mandet han sig op igjen, «han Paul kan ikke ligge der, jeg maa efter ham saasnart jeg kommer til naboene, — ellers gaar det gæli med ho Kari. — Du ser,» hvisket manden hæst, «jeg har maattet binde hende de to sidste dagene! — Ho vilde bare ned av vognen, og østover til gutten! — Jeg tror ikke hun har smakt søvn paa over én uke —.»

Han Per Hansa maatte læne sig op mot vognen; han skalv saa sterkt at vognen dirret.

«E ho gærn?» hvisket han.

«Hun er ikke værre end vi andre — det tror jeg ikke — bare hun kunde faa sove. — Ho Kari er en forstandig kjærring, skal jeg si dig; — men det er rart naar et barn farer — paa en slik maate.»

Gutten var kommet med melken, hadde sat bøtten fra sig og stod og hørte paa et stykke fra dem. Han kastet sig med ett paa marken, laa der og vred sig.

— «John,» sa faren strengt, «jeg undres paa dig, — ta naa melken og gaa ind med dig — en voksen kar!»70

«No ska vi ikke staa her længer!* ropte han Per Hansa og begyndte at traakke rundt. — «Ta no bare gutten din med dig og kom ind, — vi har da hus, og mat har vi!»

Da de kom ind, hadde ho Beret faat konen tilsengs, gik naa til og fra og stelte med hende, — hun saa paa dem — den ene efter den andre.

«Hvor har du gluntan henne?»

Han fortalte at han hadde sendt dem bortover til han Hans Olsa for at sove der inat.

«Det var visst ikke nødvendig; — vi hadde vel fundet rum her 6g.»

Manden stod ved døren, saa til sengen; han kom borttil, bøide sig og tok konen i haanden. —

«Korsen har du det, Kari?» sa han lavt syngende; — «neimen tror jeg ikke du har sovnet?»

Ho Beret kom og skjøv ham lempelig unda.

«Nei væk hende no ikke. — Hun trænger visst at faa kvile sig.»

«Det tror jeg nok hun gjør, — aaja. — For du ser, — hun har ikke sovet den sidste uken. — Stakkars Kari!» Manden snuf set sagte og gik ut av stuen.

Da kveldsmaten var færdig, sov konen fremdeles. Ho Beret bad for hende, at hun skulde faa være ifred; — «her trængs vel mer søvn end mat,» sa hun. — Selv satte hun sig ikke tilbords, men stelte mer med konen, — løsnet op klærne, trak av hende skoene, tørket ansigtet med lunkent vand, og konen sov fast. — Siden ordnet hun med lægrene til natten. — Manden og barna skulde de rede op til i fjøset; der blev det mer ro for dem; saa skulde hun selv passe konen om hun skulde vaakne og trænge noe. — Ho Beret gik der og ordnet alt med en be-stemthet som var hende ulik, endda hun ikke sa saa meget.

— «Vorherre velsigne dig for alt du gjør for os,» sang manden træt. — «Vi kan rigtig trænge til at faa kvile os —

det kan vi. — Men du maa bare71

stænge døra godt! — Nei kom naa, onger, saa her kan bli fred for folket sjøl!»

Han Per Hansa var ute i fjøset og saa til at alle kom sig tilro. Han kom ind i gammen igjen; ho Beret sat paa sengekanten og stelte med barnet. And-Ongen hadde hun stukket ned ved siden av den fremmede konen.

«Fortalte hun dig, hvordan det var gaat til med dem?» spurte han lavt.

Ho Beret saa borti sengen. —

«Ikke mer end at hun har maattet lægge igjen en av sine østpaa prærien. — Forresten var det mer vildske end vet i det lille hun sa.»

«Ja det er fært,» han blev staaende og se paa den fremmede konen, og sa uten at se paa ho Beret: «Jeg gjør mig en tur bor tover til han Hans Olsa som snarest; jeg maa snakke med ham om dette her.»

«Ja,» undret hun sig, og han likte ilde slik som hun sa det, «trur du han vet noen raad, han mer end vi?»

«Nei, nei; men vi maa hjælpe disse folkene; — og vi greier det ikke, bare vi.» Han stod et øieblik: «Jeg blir snar,» sa han og gik.

Da han kom tilbake, sat hun fremdeles paa sengekanten; hun ventet til han var kommet iseng; saa skrudde hun lampen litt ned og la sig nedpaa uten at klæ av sig.

Og saa var det stille i gammen; et mat lys fløt utover; den som laa vaaken, kunde høre pusten fra de andre. — Ho Beret lyttet mellem aandedragene; det var saa levende her inat; hun aapnet øinene vidt op og .saa sig om. — Hun hørte, at ikke han heller sov og snakte til ham.

«Saa du efter gluntan?»

«De ligger i sengen hendes Sofie.*

«Fortalte du alt?»

«Du kan vite det!»

«Hvad synes de om det?»72

Han Per Hansa reiste sig paa albuene og saa paa skikkelsen i sengen bakenfor, — den hadde neppe rørt paa sig siden den kom dit.

— «Aa du vet det er ikke saa grelt. Vi maa se at faa sammen en kiste; — barnet deres kan umulig ligge der!»

Dette sa ikke ho Beret noe til, og saa fortalte han dæmpet hvad manden hadde sagt. — «Han er no en stor tomsing forresten,* sluttet han.

Hun hørte paa i taushet; længe efterat hun hadde faat vite alt, laa hun og saa hen for sig.

«Ja, ja,» sa hun pludselig haardt, «vi kan vel forstaa no, at dette ikke gaar an; — slikt er ikke for mennesker!*

Han visste ikke akkurat hvad hun mente, vilde ikke vite det; han turde ikke ikveld; men han sa med stor sikkerhet: —

«Han Hans Olsa og jeg ska være med dem imaara den dag! — Hadde vi bare noe at lage kiste av! — De faa bordendene jeg har liggende, blir ikke stort. — Men vi faar vel prøve at sove. — Du maa vække, hvis du hører noe.»

Han snudde sig for at sove; hun hørte det blev længe før han fik det til. — Jeg undres hvad han no grubier paa? tænkte hun. — Men hun var glad fordi han ikke sovnet, — inat var her meget i stuen. —

## VI.

Da den fremmede konen steg ut av vognen og saa ind i ansigtet paa ho Beret, var det som der blev trukket et

forhæng for alt det forfærdelige hun hadde oplevd. — Hun kom ind i gammen, og der var alt som det skulde være. — Her laa varme av mennesker som hadde bodd her i lang tid. — Hun saa sig om og fik hele stuen med engang. — Ja her var baade bord og bænk; det brændte i ovnen, der stod lugt av en gryte som kokte, paa en snor hang der73

plagg, — og her stod to senger opredde. Følelsen blev sterkere hos hende: her bor der mennesker som har hjem, og det kjendtes saa godt. — Hun blev ledet bort til en seng og seg nedpaa; der kom en vår haand, som stelte let med hende og hadde saa godt et lag; den tok en klut som var vridd ut i lunkent vand, og tørket ansigtet hendes, og hun maatte undre sig, hvor godt det var altsammen. — Bedst av alt: hun fik strække sig ut og kvile ryggen! — Hun hadde visst snakket med konen som stelte med hende? — Jo, hun hadde fortalt hende, at hun be-høvde en kiste, hadde git hende greie paa hvor hun skulde finde stenen, hadde endog husket paa at be hende ta et plagg med sig — det blev kanske kjølig inat, og skjørtet han laa i, var tyndt og slitt. Der hadde været non andre Spørsmaal hun ikke husket, men det kunde være det samme med dem.

— Hun hadde lagt sig nedpaa, lagt armene langs siden og strakt sig; stuevarmen og hyggen av mennesker la sig over hende som et bløtt teppe, og hun sovnet straks, sov trygt og fast.

Hun blev liggende til klokken var over tre om morgenen. Da tok sansene til at vaakne, og litt efter litt gik det op for hende, at naa laa hun her — her i en fremmed stue, hvor der brændte en lampe med mat skjær; hun var kommet hit igaar kveld, gutten hadde de ikke hat med. — Det er for galt at jeg kan glemme mig slik, tænkte hun; men det var saa godt at faa strække sig. — Naa maa jeg nok skynde mig før han Jakob kommer og det bærer avsted igjen.

— Konen satte sig op, knappet igjen klærne, og smatt stilt ut av sengen. — Hun stod et øieblik og saa sig om i stuen, bøide sig over sengen, tok barnet som laa der, løftet det forsigtig op, tok op ytter-skjørtet og tullet barnet forsigtig ind i det. Hun gik stille ut av gammen, turde ikke lukke døren efter sig av frygt for at gjøre støi. — Der stod vognen deres, — bare naa han Jakob ikke fik øie paa hende!74

— Hun gled som en skygge rundt gammen paa den andre siden og bort fra vognen; — barnet holdt hun godt indtil sig.

Ho Beret vaaknet ved at en stemme kaldte langt borte fra; den ropte høit flere ganger. — Det er sørgelig at jeg ikke kan faa fred en liten stund, saa sent som det blev for mig inat, tænkte hun. — Jeg kan ikke være mer end akkurat saavidt sovnet? — Men stemmen ropte saa høit at hun satte sig op i sengen, saa sig om og husket altsammen —: de fremmede som kom igaarkveld, og moren som hadde det saa ondt. Hun vendte sig og saa efter hende.

— «Kan du sei meg —?»

Hun kastet sig ut av sengen, stod ved kanten av den andre sengen, men konen var borte; at barnet ogsaa var borte, sanste hun ikke paa. — Hun kjendte en kold træk staa indover stuen, og merket, at døren stod aapen, sprang saa dit. — Det føltes som om noen netop hadde gaat ut, hun maatte staa like utenfor væggen? Hun traadte over tærskelen, men turde ikke rope, — stod og lyttet, fik det saa til at kalde lavt; nei — ingen svarte; hun fløi rundt gammen, kaldte igjen, og saa for hun ind og vækket manden. —

«Ho er gaat, — vi maa ut og lete straks!*

Han Per Hansa lik klærne paa sig.

«Du maa springe bortover til han Hans Olsa og be ham komme saa snart han kan, saa ska e ta østover et stykke!»

Ute randt tidlig dæmring over prærien; en let taake rak langs bækken; der stod dyp kjølighet ut av dæmringen.

Han Per Hansa sprang op paa vognen og speidet i alle retninger. — Hvad var naa det der? — hun kunde vel ikke ha tat den veien? — Der gik visst et menneske oppe paa Indi-haugen! Han sprang ned og rundt gammen, ropte paa ho Beret og pekte; saa la de begge paa sprang opover bakken.75

Og der gik den fremmede konen og tullet. Hun syntes ikke at bli forbauset over at han kom.

Han Per Hansa saa paa hende. — Hvad i Guds navn var det hun bar indtullet i skjørtet?

Øinene blev store paa ham; han skrek forfærdelig, hylte i angst. — Han sprat borttil konen, grep om hende og rev barnet til sig. —

Av dette vaaknet And-Ongen og tok til at sutre; hun kunde ikke begripe dette, — her var koldt, han far var saa rar; men hun vilde sove mer og krøp ind i barmen hans. Hun laa der og blev mer vaa-ken; var der ikke en knyttet haand som slog mot en vægg? Det var godt allikevel, og hun vilde sove, haanden kunde banke saameget den vilde! — Men saa kom moren, og alt blev saa rart omkring hende. Naa kom hun over i morens arme, og de holdt paa at klemme hende ihjel; hun skrek og krøp saa langt ind hun kunde, og saa var der en næve som dunket haardt mot en væg her ogsaa! — Nei, And-Ongen kunde ikke begripe hvad som stod paa inat.

Ho Beret gik hjem med barnet, og det var hende dyrebarere end da hun fødte det til verden, — ja, inat har Vorherre været her og forhindret en stor ulykke! tænkte hun.

Den fremmede konen hadde ikke sans for andet end sit, og gik naa og lette i græsset. — De vilde altsaa ikke hjælpe hende? — Barnet tok han fra hende, — det var ikke saa rart, han hadde ikke et godt ansigt, den manden! —

— Nei hun hadde ikke tid at tænke paa slikt naa, hun maatte bare skynde sig at lete før han Jakob kom! —

— Det er da merkelig, at jeg ikke kan finde stenen! Jeg vet det var her, — kan du begripe hvor det er blit av den, den skulde ligge — paa lag her? —

Han Per Hansa snakket til hende, og hun syntes han hadde et stygt maal:

«No ska du komme og være med mig! — Idag



ska han Hans Olsa og e avsted og lete efter barnet dit.» — Han tok om armen paa hende og førte hende med.

— Naa, det var snildt av ham, at han vilde være med efter gutten! Hun fulgte villig med, sat der stille mens de aat frokosten, aat selv naar de bad hende. -— Hun saa paa at de laget kisten; og da der kom en vakker kvinde med et godt ansigt og féret kisten indvendig med et hvitt laken, blev hun glad; denne konen skulde hun likt at snakke med om noe; men det var saa leit at bry fremmede! —•

De for da østover, manden selv og konen, og saa han Hans Olsa og han Per Hansa. De var borte i fire dage og hadde faret og somlet og lett østpaa prærien, men kom hjem igjen med tom kiste. Graven kunde de ikke finde.

VII.

Disse fremmede blev i settlementet en dags tid efterat de kom tilbake fra letingen. Den morgenen de skulde fare, var det mørkveir med skodde, og saa kom de sig ikke avsted fra morgenen av; men ved middagstid blev det opiet, det saa ut som om det skulde klarne, — og saa for de.

— Hvor skulde de hen? — Nei, det visste ikke manden, men det var naa bortimot James River ensteds.

«Vet du nu hvor du skal finde James River?» spurte han Per Hansa.

Det visste vel manden. Elven laa her vest, og der var bare at fare til han kom dit! Siden fik han da spørre sig fram! —

Han Per Hansa sa ikke noe; men det grøste i ham.

Konen hadde opført sig stille siden de kom tilbake; hun holdt sig for sig selv og var svært føielig naar de snakket til hende. Like før middag kom77

hun paa, at hun maatte bytte klær; og saa vasket hun sig og var længe ute i vognen; da hun kom ind igjen, hadde hun tat paa sig det bedste hun hadde; det saa all right nok ut, der var bare for meget av det. — Da de for, sat hun

slik tilstaset ved siden av den ældste gutten, som kjørte.

Manden hadde mange taksigelser før han kom sig avsted. — Bare han naa kunde finde igjen naboene, og ho Kari blev bra igjen, kom det nok til at rette paa sig for ham og. — Det var en strid verden, men det rettet sig vel, — de skulde rigtig ha tak for alt de hadde gjort mot ham og hans, — ja Herren velsigne dem for alt de hadde gjort! — Tonen var endnu like syngende, graaten laa like nær som den kvelden de kom.

— Vognen seg avsted, manden tufset og skut-rygget foran, de to kjørene slængende efter. — Toget drog vestover; derute stod der noen skybanker, men det kunde jo være efter det mørkveiret som hadde været. —

Ho Beret hadde ikke fred paa sig inde da de for; haanden skalv naar hun tok efter noe; hun kjendte sig saa ussel at hun knapt kunde staa. Alt i ett maatte hun ut og se efter vognen; og da bakkedraget skjulte den for hende, tok hun vesle-barnet paa armen, And-Ongen i haanden og gik op paa haugen; der satte hun sig til at følge vognen. — Hun var glad fordi disse menneskene endelig var kommet sig avsted, men kjendte sig skamfuld ogsaa, fordi hun ikke hadde nødet dem til at bli længer. Hun saa det naa: de skulde slet ikke ha reist idag. — Saan er jeg nu blit, tænkte hun. Her er folk i en stor nød, og jeg er glad ved at se dem kaste sig ut i en endnu større! — Hvad skal de no gjøre inat naar uveiret kommer over dem, — han tufset og lite tess, hun tullete av sorg? — Og kanske hun blir borte inat? — Gode gud for elendighet!

— Vognen sneglet sig længer ind i det hemme-78

lighetsfulde derute; det saa ut som Vidden holdt paa at suge den i sig. Tilsidst gik toget i ett med uendeligheten, sank og var ikke mer. Hun trodde hun saa den endnu, men var ikke sikker; det kunde likesaa gjerne være en død græsdott, som vinden rørte ved. —

Hun tok barna med sig og gik hjem, tungt og lutende, kjendte hun vilde graate.

Hjemme gjorde hun sit arbeide, stelte det som skulde stelles med.

Han Per Hansa og guttene holdt paa at lægge op nyland; de arbeidet visst haardt naa? De var saa kvas se i maalet naar de ropte paa oksene. — Hun kjendte slik trang til at glæde noen, og saa tok hun av de faa grynene hun hadde og kokte gryn-grøt, — guttene var saa glade i den.

Mot kveld blev luften tung og kvalm; der stod skybanker ute i vest; det blev kanske regn til natten. —

Da de hadde ætt kveldsmaten maatte han Per Hansa til han Hans Olsa, og samraades med ham om byreisen de skulde gjøre før skuronnen kom; guttene maatte faa være med bortover. — «Bare gaa,» sa hun og var svært modig i røsten, tok de to mindste barna og satte sig paa vedhaugen for at vente. Men saa var der noe som ikke vilde la hende være ifred, — og hun tok barna med sig op paa haugen, satte sig der og saa utover.

Tungsindet fra i eftermiddag var ikke blit bedre. Derute for naa disse menneskene og somlet. — Stakkars mennesker! — Stakkars den moren! — En av deres laa nu her østpaa etsteds. — Ingen kunde finde ham. — Hvordan kan nu Vorherre tillate mennesker at tulle sig saa sørgelig bort? — Det var likesaa umulig at befolke disse strækninger som det var at øse havet tomt! — Herregud — folk fæstet da ikke bo midt ute paa et endeløst hav! — Var det ikke trollskap, at folk kunde bli saa forblindede? — Her79

sat naa hun, mange, mange tusen mil fra sine, midt ute i dette endeløse. Der for nu disse menneskene og tullet ute under skyene, drev som spaaner for vind og strøm. — Nei, det er vel saa at menneskene maa forgaa ved sin egen galskap, tænkte hun. Men det var saa forfærdelig at al tanke blev svimmel av det.

— Hun stirret vesti himmelen; omkring hende sank dæmringen. — Der var en skybanke derute; den høinet sig. Hun maatte se paa den. Den fik form og skikkelse; den hævet sig op av selve Vidden, naadde langt opover himmelen, stod stor utover prærien.

Hun saa længe paa den. —

— Og naa saa hun ansigtet! — Ja var det ikke et ansigt? — Dette svarte som tok skikkelse — jo-visst var det et ansigt? Naa saa hun det tydeligere.

— Det var et stort uhyre av et ansigt, mørkt og vældig. — Der var næse og mund og øine langt inde i noen mørke huller; — men øinene laa igjen. — Og der var en mund, et uhyre av et gap bare det aapnet sig. Haken gik ned i prærien, — kjakene videt sig ut som et skjørt.

— Graasvart og magert, men saa vældig stort! Laa der ikke et glis over ansigtet?

Og det var alle steder, alle steder. — Hun skalv saa hun maatte ta i græsset. — Men det gav hende en slags betagende tilfredshet ogsaa. Her hadde hun altsaa løsningen paa gaaten, — hun hadde jo visst det hele tiden, at slik kunde det ikke gaa med mennesker, hvis alt gik ret og rigtig til. Hadde ikke hun kjendt at det levet kanske, — naa saa hun det ogsaa.

Hun sat der, og det vældige omgav hende paa alle kanter. — Ansigtet stod der. — Naa kunde hun kjende det aande. Naar den munden aapnet sig og tok til at suge, maatte det bli forfærdelig!

— Det var jo det jeg visste, at her var ikke sted for mennesker, mumlet hun, tok barna og skyndte sig hjem uten at se sig omkring.80

— Guttene kom støiende ind; faren straks efter.

— Hun kunde høre paa fotlaget, at naa var han i godlag igjen.

«Nei hvad er det du har fundet paa ikveld? Har du hængt for vinduet? — Du Beret, du Beret!» — Han saa paa hende; øinene blev smaa og skinnende.

— Han tok kaatt efter hende; og saa vilde han lægge sig straks.

«Aa, det føltes bare saa rart herinde,* sa hun haardt, kjendte harmen koke i sig, — end at han kunde orke at tænke paa slikt naa. — Men saan var det vel naar menneskene blev forgjort!

Siden kunde ho Beret ikke bli kvitt ansigtet, især mot kveld, naar skymningen faldt paa; da gik hun ikke ut oftere end det var nødvendig; for da var ansigtet rent levende og kom saa nær. Men hun merket det om dagen ogsaa; det kunde være stor dag med tindrende solflom, og det stod der, — bak straalene og dagen merket hun det — uformelig, vældig! Det var over dem og om dem; men sterkest der vest. Øinene fik hun aldrig se, bare hullene under brynene — store, store huller som blev helt svarte derinde.

— Hun kunde gaa der om dagene og gjøre sit arbeide, og der kom paa hende en skjælven saa sterk at hun maatte sætte sig.

— Hvordan skal vel dette ende? tænkte hun. Nei, hun gad ikke fortælle han Per Hansa om

det; det var nok, at hun gik her og var ræd. Det var vel bare bra hvis han ikke saa det.

Men hun syntes hun merket at de andre ogsaa blev vår ansigtet. — Ja hvordan kunde de undgaa at se det, — det stod jo lyslevende foran dem? — Der la sig taushet over dem stundom, om kvelden naar de stod ute, — aajo de saa det nok, de og!

Hun hængte for vinduet hver kveld naa enten han var hjemme eller ikke, for da blev det bedre

— syntes hun. Først spaste han med hende om det, sa kaate ting, blev kjælen og lavmælt. —81

— Men saa lo han ikke mer.

Det maa være forfærdelig for et menneske at være saa ræd, tænkte han, — er dette bare frygt? —

Han passet nu godt paa at hjælpe hende med alle ting han kunde hjælpe hende med.

VIII.

Det led mot slutten av juli.

Borte ved Spring Creek stod akerlappene saa vakkert at det var en hjertens glæde at se paa. Der var kommet hoder paa de lange straaene — korn kom fram under huden, laa der tæt sammenpakket i grønne rader. — For

hver dag som gik, blev ho-dene tyngre, vugget svaiende i brisen, la sig paa skakke straks den dovnet av.. De hadde saa meget i sig av drøm og dulgt liv, — liv som holdt paa at bli til.

Han Per Hansa bar sig som en velbygd baat mellem storsjøer, saalænge bare kjølen stod ret, gik det bra med ham. — Han saa paa konen som gik der og hængte for vinduet hver kveld, han blev ottefuld og ræd og stundom harm paa hende, og sa det og. Men naar han betragtet alt som vokste for ham, baade av eng og aker og av fé og folk, var han glad og glemte konen. — Han hadde mer aker end de fleste, og det var ikke tale om andet end at det stod penest hos ham! — Ho Beret, stakkar, var langtfra slik som et sundt menneske bør være, men det var vel ikke værre end at det rettet sig med tiden! — Kanske smurte han til og fik sig skikkelig hus til vinters, — han maatte saa gaa igang med kongs-gaarden engang allikevel! — Det var en bra mand, den norsken borte i Worthington, han gav ham vel litt paa krita naar han snakket pent med ham. — Til vaaren tænkte han at gjøre et par storkast med indianerne og alle skalpene de hadde liggende! — Og fik han den kongsgaarden bygd slik han vilde,82

var det naa utgjort om hun ikke skulde ta sig igjen, — saa fornuftig menneske som hun var! —

Alt han hadde faat i jora iaar, blomstret som en hage; potetene vokste saa han kunde høre det. Her hadde de naa nypoteter paa bordet hvereneste dag; hos de andre var de saavidt begyndt at blomstre. — Havren stod vakkert, den og; men kveita var dog gildest lel. — Naboene kom og saa paa den, og blev glad ved synet, — baade de østenfor bækken og de andre; selv irlænderne her vestpaa var der og saa paa akeren hans, snakket fort om mange ting, som han ikke forstod; men at de glédde sig, det kunde han godt se paa fjæsene deres. — Det var rigtig bra folk, disse irlænderne, og han syntes det var for galt at han ikke kunde snakke med dem. Noe maatte han dog gjøre for dem til gjengjæld, og han gik bort i akeren efter non nypoteter til dem, — saapas at det blev nok til en gryte. — Den som hadde raada, fik da virkelig række handa! —

Og naa var surheten hos Tønset'n borte. Fandtes ikke andet end lovord og pris i hans mund over han Per Hansa, som var framtænkt nok til at saa saa tidlig; naa kunde de faa det frasiggjort her før det blev færdig hos non av de andre. Vigtigheten tøt ut av kailen paa alle kanter. Det var selvsagt, at det faldt paa ham at gjøre al reapingen for nykom-merne; Solum-guttene fik ta paa sig at lære dem knepet med bindingen. — Jamen blev her nok at staa i snart! — Tønset'n gik der og traakket, saa efter maskinen, var borte hos han Per Hansa for at se om ikke akeren snart var tagendes. — Og naar han kom saa langt, syntes han, at han maatte ta sig en tur bortover til Solum-guttene med det samme, og høre hvad de som gammel-amerikanere trodde om tingene, — det var fælt at ha saa meget paa sig! —

Men naa gik det slik med han Per Hansa, at han som ellers var saa braa av sig, naa syntes det ikke

reaping = skjære en aker med maskin.m

hastet; han drog opover til akeren hver kveld for at obsalvere hvordan det gik deroppe, men blev bare roligere for hver gang. -— «Nei kom no du 6g og vær med at se paa kveita hvor fint ho staar,* sa han til konen. — Ja, saa blev hun da med, og sa at den stod pent, den stod rigtig pent forresten! Men saa kom hun gjerne paa noe hun hadde glemt at gjøre hjemme; det maatte hun skynde sig med før det blev mørkt — og hun gav sig sjelden tid til han blev færdig.

— Som sagt, han syntes ikke det hastet med at begynde harvesten; naar Tønset'n slog paa den strengen, sa han Per Hansa, at de maatte la den faa dovne sig endnu et grand. — «Du greier det nok, Syvert; — det vet vi alle, at din malte til at reape fins ikke i hele Dakota Territory!»

Tønset'n hostet —-:

«Du mener kanske —: i Minnesota?*

«Rekti ja, — var det ikke det jeg sa?»

Saa lo de og godkj æklet som to smaagutter. —

Men saa kom Tønset'n bortover en formiddag, var bestemt, ophidset, og sa at idag maatte de ta til, — ikke raad

for andet! — Han kom netop fra han Hans Olsa, og nu tok ho pikajor til at gulne i toppen der og; de maatte faa det undagjort her straks!

«Det har da ikke saan braahast, Syvert; nei la ho no staa og dovne sig natta over!*

Tønset'n vilde ikke høre paa det øret; han fegtet med armene og traakket omkring: —

«Kjære menneske, du forstaar ikke dette her! — Her har vi otti acres staaende, og jeg alene om det altsammen! — Kanske maa jeg avsted til sognin-gene og hjælpe dem og med lappene sine, — uvisst hvad greie de har paa saanne ting.* —

«Det greier sig nok,* lo han Per Hansa, «ta det no bare med taal, Syvert!»

Harvesten = skuronnen.84

Da blev Tønset'n sint. — «Jeg ska si dig — dette forstaar du dig ikke noe paa, far; — du staar her som kua foran en kvit dør! — Var det ikke for den gudsens løkka, at det kommer saa tidlig hos dig, greide vi det aldrig, — vi lyt tel i denne dag!»

«Som du sier, kaptein!»

«Ja no gaar jeg og var skur han Hans Olsa, saa springer du etter Solum-gluntan!»

«Ska vi — ha hele Dakota Territory om denne akerlappen min?»

«Per Hansa, bruk no vettet ditb ropte Tønset'n. — «Du og han Hans Olsa greier aldrig i livet bindingen etter mig, — dere kan jo ikke binde engang! — Gjør som jeg ber dig, og gaa etter gluntan!» — Tønset'n diltet avsted som gjaldt det land og rike, — det var sørgelig at ha med folk at gjøre som ingenting forstod! —

Straks over middag var de samlet borte ved ake-ren allesammen; baade karene og kvindfolkene og barna, — ho Beret hadde begge de mindste med. — Tønset'n snakket og forklarte og kommanderte til der la sig feststemning over dem. Men hos ham som stod for det altsammen, var det alt andet end fest. De andre lo og spaste, som de skulde til kirke i brudefest en søndags morgen. Der sa én noe morsomt, og der en anden; og saa var det ikke frit for, at de hadde moro med Tønset'n, — men da lo ho Kjersti saa det trillet. — Tønset'n hadde dog vigtigere ting at tænke paa idag, end slikt aperi, — naa saa en rekti hvor vettet var! — Han laa paa marken og for over maskinen, tittet indunder og banket med en stor skruetang, fandt ett hul her som maatte ha smørels, et andet der, —- hvor var nu smørelsen henne? — Hvad stod de der og gapte efter? kunde de ikke komme og hjælpe folk? —

Endelig kom han sig saa langt at han kunde spænde hestene for; — han grep tømmene og kravlet sig op i sætet.85

— «Ja no i Guds navn!» —

Mer hadde han ikke tid til; myggen stak, hestene var urolige, og her var saa meget at holde øie med! —

Og saa svingle han borttil kanten, og naa begyndte den første harvesten borte ved Spring Crcek.

Der blev en fæl dur da han kom saa langt at maskinen fik mat. —Hestene gik fort, maskinen jafset i sig hele mundfulde, surret og snurret og skrek efter mer.

Tønset'n la op det første omfaret; han var saa optat med at faa det bent og vakkert og med at passe paa at der ikke blev staaende mer end høist nødvendig igjen langs kan tene, at han hverken saa eller hørte noe andet. — Ikke før hadde han lagt den fjerde runden bak sig før han stanste hestene og paa engelsk spurte han Henry hvad han syntes. — Og hvordan gik det med nykommerne, greide han at lære dem haandlaget? — Well, ho Kjersti hadde været flink til at binde i gamle dage, hun fik hjælpe ham med undervisningen! — Men der snudde han sig majestætisk i sætet og satte i paa norsk til han Per Hansa:

«Jeg tror minsæl, at denne kveita di gaar firti bushels paa acren? — ja fem og tredive, det skal jeg garantere dig!»

«Kjør bare, du Syvert-far! — Ser du ikke vi gaar her en hel armé med folk og venter paa dig!»

Bindingen var mer arbeide end kunst, og det tok ikke saa lang tiden at lære det; saa mange som de var naa, blev det bare moro. Alle maatte prøve; ho Beret hadde lagt barnet fra sig borte paa marken, og var med — hun og. — Men saa kom ho Kjersti og snakket til hende: Dette var ikke mer end karene godt greide det — du store verden — fem voksne mandfolk om dette stykket, og to glunt-onga! — No skulde de faa ho Sørrina med sig og gaa hjem og lage eftaskaffe; la de sammen alle tre, blev det nok; saa kom de med kaffe paa aakeren, —86

det var saa morsomt, — og det var karene bedre tjent med. i i -<!

Han Per Hansa bandt liveten sin; hændene blev fugtige av saft; den var bløt og fin som olje; han følte vellyst ved det. — Hodet rettet sig for hvert baand og han følte en kraft stige op i sig, han aldrig før hadde kjendt. — Naa var det godt at være til! — Et dristig kast hadde han gjort, men naa gik han ogsaa med lykken mellem hændene. — Han bandt de modne, tunge baandene, satte dem fra sig saa de stod i marken. — Han maatte le, — aanei, han fik nok fare varligere fram, somme av kornene var svært modne og kunde let drysse ut. — Han rettet sig og strøk de vaate hændene over ansigtet.

— Det var da merkelig saa let som han var i kroppen idag! —

Karene drev paa til duggfaldet blev saa tungt at de maatte slutte. Solen var da forlængst i prærien; bare en dyp rødme laa igjen. — Da var Tønset'n baade træt og stiv, men det lot han sig ikke merke med.

Hjemme i gammen hos han Per Hansa stod der fulde grøtfat og ventet paa dem; de to andre husmødrene hadde været hjemme hver hos sig og gjort stellet; naa var de hos ho Beret og gik hende tilhaande.

Karene hadde sat sig tilbords. Han Per Hansa grov borte i Storkisten.

«Vent no etgrand før dere læser for maten!» smaasnakket han nedi kisten. — «Jeg skulde vel ogsaa være med Is-Han kom borttil og rystet en flaske bak hodet paa Tønset'n.

«Har du hørt slik rar lyd, du Syvert? Er det ikke mest som det lokker? »

Og saa vanket der en liten knert før de tok til at grave sig ned i grøtfatene.

«Hæ hæ!» kremtet Tønset'n efter drammen; «du87

skal se du blir rikmand bare det første aaret, — merkeleg tel kveita!»

«Pas dig no bare sjøl, du! — Har ikke du og ho Kjersti sokker nok til at gjemme pengene i, kan du bare lyes hit!»

Der var stor latter og leven blandt karene.

«Ja rik, det blir no alle sammen!» bedyret Tønset'n. — «Han Sam maa vel avsted straks og holde bryllup med den dere trondhjemars-jenta som gaar østved Sioux River og venter paa'n, — aaja san!»

«Yes Sir!» la han Sam i. «Men, du Kjersti, du skulde ikke slippe han Syvert avstad til det bryl-lupet!»

«Keført daa?» spurte hun troskyldig.

«Nei for han blir saa styren av sig naar han kommer ilag med trønderkjærringene!*

«Du er en tosk, Sam!» sa Tønset'n tvert og la skeen fra sig.

IX.

Den næste formiddag gjorde de fra sig hveten hos han Per Hansa, og tok en lang middagshvil. — Da Tønset'n kom til at se sig om, hadde det slet ingen braahast; det var kjølig i veiret, og grøden saa ikke modnere ut hverken hos ham selv eller han Hans Olsa end den hadde gjort igaar; holdt denne kjøligheten sig, blev det nu mindst én uke før de kunde ta fat hos den næste; men da kom ogsaa avlingen til at bli noe enestaaende, —- det er akkurat slikt veir den skal ha for at fylde godt ut.

— Og Tønset'n var inderlig vel fornøid med sig selv og alverden; han hadde vist han kunde klare brasene, og naa hadde han faat alt dette her gjort, og naa var det saa godt at sitte efter middagen. Det hastet slet ikke, — der stod bare disse fire-fem acrene med havre, og de greide han fint til kvelds.

Det samme syntes han Per Hansa ogsaa; her var godt at sitte — i kjøligheten utenfor gammevæggen,88

og morsomt at dividere med naboene om hvordan de skulde ordne sig i fremtiden. — Slet ikke hastet det! -— Han Per Hansa hadde sagt til Solum-guttene, at i eftermiddag skulde de bare gaa hjem og gjøre noe for sig selv, for han og han Hans Olsa skulde klare disse havrebaandene. Men det var saa godt og trøi-somt at sitte; guttene orket ikke røre paa sig før de andre gik paa akeren. •—

Sommerbrisen kom frisk og kjølig fra nordvest som de drog ut den eftermiddagen. — Tønset'n snuste i den og sa, at holdt han sig slik en otte dages tid til, skulde det spørs om de ikke knep han Per Hansa, — en skulde aldrig set lækrere veir til at fylde ut i. — Aaja — dette her var nok paalag som Kanans land! — Tønset'n kjendte noe av en høitids-stemning mens han spændte for hestene; han maatte stanse og snakke til naboene:

«Var det no ikke merkelig, at jeg kunde finde akkurat hit?» —

Han Hans Olsa lo bare. —

— Aa jo, det var rart, det var det!— Dette var ikke nok ros for Tønset'n —:

«Ke du seie, Per Hansa?» ropte han gantende.

Men saa hørte ikke han Per Hansa hvad Tønset'n sa; han stod der og skygget med haanden og saa utover mot nordvest; ansigtets glade træk foldet sig sammen, blev spændt:

— Det var det rareste —!

Han blev staaende og stirre uavbrutt vestover. — Paa himmelen i nordvest var kommet non aspekter han ikke kunde tyde —.

—- Blev det storm idag?

Han kom borttil rauken hvor han Hans Olsa sat, pekte vestover og sa lavt:

«Kan du sei meg — forstaar du det der?»

Da saa han Hans Olsa det og, kom sig paa føt-tene og stirret.

«Har du set saa merkelig! — Jeg mener vi faar uveir ?»89

Tønset'n hadde faat hestene for og var kommet sig op i sætet og skulde netop til at starte, da han Per Hansa kom springende.

«Kan du sei meg, Syvert, hvad er det der for slag?»

Tønset'n snudde sig paa sætet og saa vestover.

— Og det var et merkelig syn. Ute i vest drev glitrende skybanker, hævet sig og sank saa man kunde følge bevægelsene med øinene. Indunder himlene kom der seilende skylag mot dem, — lag over lag, og aldrig hadde de set skyer bevæge sig slik; de bølget som lange havbaarer, glitret som naar sterk sol tar i store snefloker, og saa var det mørkt og svart inde i skylaget. Men det skinte i det mørke ogsaa.

De tre mænd stod maalløse. Hestene blev urolige og begyndte at snøfte.

Skyene kom uhyggelig fort, de dækket snart hele vest- og nordvest himmelen.

Det var ikke akkurat skyer heller, himmelen an-tes igjennem; det kom saa fort, bølgende op og ned som lange dønninger, viftende som en endeløs duk, glitrende saa det mest skar i synet.

«Ke ialverden —!» ropte Tønset'n og holdt saa haardt i tømmene at hestene begyndte at rygge baade med maskinen og ham.

Han Ole og han Store-Hans kom springende.

«Her kjem snestorm!*

Mændene stirret uten at faa ord for sig.

I næste øieblik var rummet fuldt rundt om dem og over dem; et helt glitrende hav kom væltende. Tønset'n kunde ikke holde hestene.

«Kom og hjælp mig! Vi maa faa hestene fra straks!»

De andre hørte ham ikke, stod forstenet, maatte snu ansigtet unda vinden.

Hestene rendte et stykke, gjorde en bue borti-gjennem akeren til de fik rumpen i vinden; da fik90

Tønset'n stagget dem saapas at han kom sig ned av sætet, famlet med skjælvende hænder og spændte fra.

— Der kom ho Kjersti springende mot uveiret med stakken for ansigtet, ho Sørine var like bak hende, — hun fegtet og kavet med hændene, og der kom Solum-guttene farende fra en anden kant; nede ved bækken gik non kjør og beitet, de satte styvene bent tilveirs og søkte nærmeste skjul, — og straks Tønset'n slap hestene, gjorde de likeens.

Og fra himmelen pisket det og drev, det smaldt mot klærne som om non kastet haardt med grov sand. — Menneskene krøp rædde sammen i en tæt klump, holdt sig for ansigtet, men maatte ta fra saapas at de fik se, — de maatte! En vild rædsel drev dem.

For det var ikke sand heller som smaldt; straks den var faldt, hoppet den og sprat med smaa, korte knepp. — Folk stirret med rædde øine, — der drev om dem et himmelens veir, gode gud, det var jo levende væsener som regnet ned over dem, — det smaldt og det kneppet, det smaahoppet og storhoppet, fauk med snøgg braahast; for hvert hop skinte det hvitt, blinket i solen. Saa én med vinden, var det ikke andet end rappe, hvite blink — blink i blink; men imellem lyste det brunt.

«Far!» ropte han Store-Hans gjennem veiret, «det er troll — de har vinger, — ser du!»

Gutten hadde noe i haanden; han spilte vingene ut paa dyret og kom med det. Det var et mørkbrunt legeme, omtrent én god tomme i lengden, det var litt plumpt paa midten og spidset til i begge ender. I fremenden stod der en bitteliten svart perle paa hver side, og det hadde lange, tynde lægger med mørkbrune ringer omkring. — Vingene var hvit-glinsende og transparente.

«Kast trollheita fra dig, barn!» jamret ho Kjersti.

Gutten slap; der kom et knepp, der for et hop,91

der fløi et par glimt, og dyret var forsvundet i den himmelens mangfoldighet som fyldte rummet omkring dem, og gjorde hvert straa levende. De var paa jorden, de fyldte luften, de sat og de sprat, de kneppet og de fauk, de smaldt og glimtet — i en utællelig mængde av millioner ganger millioner, og der var ikke andet hverken paa jorden eller under himlene.

Ingen fandt ord straks; her talte en anden; mennesket tidde ræd.

Ho Kjersti var begyndt at graate; ho Sørine sat der blek, saa naa og da bortpaa mændene.

Den store kroppen hans Hans Olsa bøide sig. —

«Dette maa vel være pesten?» undret han sig i dystert alvor.

Da var det som om noe stak han Per Hansa.

«Aa skidt, det gaar vel over!»

Tønset'n syntes at dette var bespottelig snakket under slike omstændigheter:

«No tar nok Vorherre igjen hvad han har git os! — Nei aa nei, kveita mi som stod saa vakkert!» jamret han.

«Du snakker som en tosk, trur du han træng den maten du ska ha? —» Han Per Hansa hadde vanskelig for at faa fram ordene, men de gjorde godt, og ho Kjersti holdt op at graate, endda det gik ut over manden hendes.

«Det trur no e og, Per Hansa, at det maa gaa over,s> snufset hun.

Denne vantroen gjorde det bare værre for Tønset'n; han rensket halsen og talte konen sin til rette:

— Husket hun ikke lærebøkene sine? — Stod der ikke uttrykkelig, at dette var én av landeplagene uti Ægypti land? — «Du skulde ikke være saa rap med munden din, Kjersti!*

Det næste fornuftige ord kom fra Henry Solum; han sa til broren:

«Det er bedst du gaar efter hestene igjen, saa gjør

7 — Ralvaag.92

vi fra os her idag; — det er ikke sagt hvad her er igjen imorgen.»

Han Per Hansa saa paa han Henry og nikket; saa gik han bort til havren, hvor herjingen alt var begyndt og hvor det spratt og glimtet hele stykket bortover. Der begyndte han at huje og skraale, tok luen av og svinget den i uveiret. — Men det som drev om ham, ænste aldrig det grand paa menne-skeskraalet. De brune legemer seilet omkring ham paa hvite, spilte vinger, kneppet sig ned hvor det kunde falde sig, og havreaksene bøide sig under tyngden av de brune kropper.

Han Per Hansa stod der og saa paa at havren blev ødelagt, og et tørt, eitrende sinne tok ham.

«Spreng heim ette ho Lang-Maren, du Ola, ho ligg over fjøsdøra, der er knaldæska og — skynd deg!»

Gutten sprang hjem og kom tilbake med børsen; faren grep den og satte en knaldhætte paa, satte fo-ten godt i bakken, — han sanset sig saapas at børsen spændte fælt naar den hadde ligget saa længe ladd.

Men da kom han Hans Olsa. —

«Det der ska du ikke gjøre, Per Hansa, — har Vorherre sendt det paa os —.»

Den andre bare saa paa ham, vendte sig bent mot uveiret; han kastet riflen til kindet, holdt ind i skyhavet som kom seilende, og brændte løs; riflen sang vældig ind i omildheita.

Det var en besynderlig virkning; i førstningen syntes det ikke at gjøre mindste mon; trollskapen fauk om ørene paa dem omtrent like fuldt; men saa gik en let dønning gjennem skylaget, det bølget sig litt op fra jorden og seilte avsted som før; men der sprat nok ned allikevel.

«Jeg tror næsten du skræmte dem etgrand?» undret han Henry sig.

«Ser næsten saa ut,» slængte han Per Hansa fra sig; «la os no bare faa hestene for!»93

— De gjorde fra sig stykket i god tid; hver skyndte sig hjem til sit; naboene maatte se hvordan det stod til med akeren. — Var det noe igjen mon, gik det an at begynde at skjære imorgen, selv om ikke akeren var moden? — Aanei, det blev vel ikke salgbar vare, saa grønt som det var endnu! — — Smaaguttene gik med han Hans Olsa, de skulde faa med sig bud om det gik an at begynde der imorgen, for hos ham var mest modent.

Han Per Hansa følte sig underlig tilmode da han gik hjemover. Han hadde berget sit, og det var merkelig; han hadde berget det fordi han hadde saadd saa tidlig, og fordi her var tørrere hos ham end hos non av de andre. — Et storkast hadde han gjort her, men han var lei sig for naboene, stakkars folk — de hadde da strævd, de og! — Og saa sat der en otte i kroppen paa ham; — han hadde kjendt den i hele eftermiddag mens han gik der og bandt. Alt i ett hadde han set hjemover om han ikke skulde faa se folk rundt gammen, — men der var ikke non. — Arbeidet gav ham liten ro til at tænke, og trollskapen huserte. — Men naa han gik hjem, var otten over ham. — Aaja, hun holder sig vel inde, tænkte han; — det gjør hun ret i forresten.

Han kom ned til gammen; den laa der i halvmørke uten andet liv end det som kneppet og flimret omkring. Gammen var som en forskansning, skjøvet ut i en strøm, og strømmen gik strid omkring. Naa i kvelden hadde alle disse seil faat et endnu mer overnaturlig utseende; kveldsolen tok i dem, det hvitt glinsende skjær blev rødt, fiolet, glitrende, alt efter den vinkel det fik gløden fra.

— Kan ho ha gaat bortover til grannekjærrin-gene? tænkte han, kom borttil døren og tok i den. — Nei, det kan ho vel ikke, det gaar ikke an at lukke døren utenfra? — Han stod og snappet efter pusten, som han naa banket paa sin egen dør.94

Han banket sterkt; da han kaldte, vilde ikke stemmen op.

«Luk op døra, Beret! —»

Han vilde ikke lytte, men øret anstrengte sig allikevel, syntes det fik tak i noe, og han følte sig lettet.

— Naa ja gudskelov! —

Han blev staaende der og vente, men ikke kom døren op, og ikke hørte han mer.

— Hvad kan det være ho steller med, — hører ho mig ikke, og hvad ialverden kan ho ha sat for døra? — Han begyndte at skyve paa.

«Luk op døra med dig,— hvad er det her for slag?» —

Øret fik tydelig tak i en lyd, og det begyndte at suse for ørene paa ham. — Men saa tok han sig sammen, la sig paa døren av al magt, skjøv til han saa rødt for øinene; døren gav sig, gløtten blev større

— tilsidst saa vid at han smatt imellem.

— «Beret —!» skar ropet ind i rummet. — »Beret!» —

Han stod inde i gammen; det var skymt derinde.

— «Kan du si mig hvad du holder paa med?» — Der kom ikke noe svar, — der var ingen at se,

men naa hørte han tydelig noe igjen.

— «Beret!» ropte han — «Beret!» — En vanvittig angst skar igjennem ropet.

— Der var det igjen! Kom det fra sengen? Kom det fra døren? — Det hørtes som om noen pistret.

Han sprang til sengene, rev klærne av den ene, saa av den andre, — her var tomt, — der var ingen, men borte ved døren -—?

Han ravet borttil Storkisten og rev lokket op. Det syn som møtte ham her, størknet blodet i ham.

— Dernede halvt laa og halvt sat konen, det ene barnet hadde hun i armen, And-Ongen laa sammenrullet i den andre enden av kisten, — pistringen kom fra hende.95

Han Per Hansa visste ikke hvad han gjorde, han hverken saa eller hørte. Først løftet han And-Ongen ut, bar hende til sengen og satte hende ned, saa tok han veslebarnet forsigtig op og la det i andre sengen. Og saa løftet han ut konen, smeldte lokket igjen og satte hende nedpaa.

—«Beret, — Beret da —!»

Han blev naamen ved at se paa ansigtet hendes, han saa det var ophovnet av graat; men det var ikke bare det han la merke til, — for ansigtet, det var et fremmed ansigt, bakom hvilket hendes eget hadde gjemt sig.

Han saa tiggende paa hende; hun sat der paa kisten, saa paa ham og hvisket hæst:

— «Har ikke han tykje tat deg endnu?» — Det kom som noe som lignet en latter. — «Han har rum-stert fælt heromkring idag .. Du maa faa kista for døra straks, han kan ikke ta den, ser du .. Vi lyt kryp ned allesammen!»

«Beret!» kaldte han Per Hansa, og hele hans liv laa i. — Mer vandt han ikke, men sank ned foran hende, tok om hende, klamret sig til hende, som var det han som trængte støtte.

Dette saa ut til at røre hende; hun tok om hodet hans, kjælte med det, strøk det ømt.

— «Graat du bare, — graat no døkti for synda di, — for det har jeg gjort kvar nat — ikke saa det hjælper noe, — du kan vel skjønne der er ingen som sanser graaten vor her! — Her er for glissent. — Men du kan altid prøve, vet

du! —»

«Aa Beret-guldet mit!»

Da blev hun ømmere mot ham, strøk ham varsomt, bøide barmen ned mot hodet hans, snakket lavt —:

«Du skal ikke være saa ræd, manden min — for du ser — du ser, — at det er værst før det gaar over! —»

Han Per Hansa saa ind i øinene paa hende, der

tykje = djævelen.96

kom en gurglende lyd, •— saa sank han sammen og visste ikke av sig.

— Ute kneppet og fauk det, smaldt med korte knald, flimret i kveldens sidste lysning. — Brisen var død hen, det var lettere i luften.

Storvidda laa der og strakte sig i al sin vælde.

X.

Hermed begyndte en uendelig tung kamp mellem menneskets seighet og den ondskapens hær som var sluppet løs mot den. Der hadde været tegn til pesten i 1873, og i 74 kom den, og den raste i aarene 75, 76 og 77, delvis ogsaa i 78; siden forsvandt den like saa pludselig som den kom. — Den for fælt fram; den drev somme til betler staven, andre paa sidssykeasylet, somme tilbake til skogene der de var kommet fra, forresten var det ikke stort bedre der heller. — Men de fleste blev sittende der de sat; de sat fordi armoden var saa stor at de ikke orket at staa op og gaa, sat fordi de ikke visste noe sted at ty hen til, — ja, hvor skulde de vel hen? — Og saa sat de og ventet paa at det skulde bli bedre! —

Men hvordan det nu end gik til, saa kom der flere og hjalp dem med at sitte. Her var vakkert herute, lækker jord, — rent et Kanans land! — Den ene karavanen efter den andre kom sigende, en stan-ste her, en anden der, — det var merkelig vakkert herute! —

Men pesten var aarvis; den la sig paa alt som vokste paa jorden, paa alt uten græsset, det stelte ikke mennesket med, og det fik staa ifred.

Det saa ut som den rene trolldom; om vaaren og utover forsommeren var luften saa ren og lækker at det var et mirakel, — den fløt som silke mot skindet — ikke aspekter at aapendage paa himmelen nogensteds. Det som kom i jorden, vokste saa det var en hjertens fryd at se paa, det stod der og fyldtes97

med en modenhet som bugnet. Men saa — akkurat som modenheten skulde til at sætte sig, kunde det hænde en dag naar brisen strøk frisk og kjølig fra vest eller nordvest, at der steg op underlige skylag derute. De kom rækende benover himmelen; luften fyldtes med hvite, skinnende seil, som bar mørke skrotter med lange lægger og mørkbrune sokke-band. Og da tok de til at suse — himmelens utallige hærskarer; men da var det ogsaa forbi med alt som aker het. Og altid kom trollskapen fra vest og nordvest, helst fra nordvest der solgløden var som allerfagrest og ofte mot kveld naar dagen tok til at bli doven. — Nu maatte de sande det gamle ordsproget, at alt ondt kommer neden og nordenfra.

Endnu har ikke noe menneske magtet at gi en tilfredsstillende forklaring paa hvor trollskapen kom fra de første par aarene. — Man har snakket om de store sandørkene vest i Colorado, ja — man har snakket om dem! — Men efterat pesten hadde været her én gang la den nok igjen efter sig i akeren som var pløid om sommeren. Der verpet den bittesmaa skrøpelige egg, som saa ut som tør sagmugg. De laa der gjennem høstens væte, under vinterens mange snelag, i frost saa sterk at stikken smaldt paa marken, — laa der dau om vaaren, men se om det ikke tok i til at kry ut av de smaa perlene naar sommersolen hadde stelt med dem en stund! — Og her maa et andet gammelt ord sandes —: ingen trollskap er saa slem som den menneskene selv opaler; disse karene som krøp ut av eggene, gjorde værre hærverk end de som kom seilende med nordvestbrisen. — Og saa var de saa ulidelig ekle!

— Men ikke saa at de andre ophørte at komme fordi om menneskene opalte nok hjemme, nei var det likt sig! —

Der var sommerdage mens pesten stod paa, da der ikke var ren luft at se. Men det var ikke altid den brød sig med at gjæste nedpaa; skylagene laa bare og ræk oppe under solen som98

skinnende snelag det blinket i. — Saa var det pludselig som om det onde fik samvittighetsnag fordi det ikke hadde gjæstet menneskene; randt der da en liflig nordvestbris, suste den pludselig ned, skar og skar, aat med graadige tænder, feiet ned for fote alt som stod der saa vakkert. Dagen efter naar brisen frisknet paa igjen, kunde det godt hænde, at djæ-velskapen lettet paa sig og laa og fløt oppe i luften som skinnende let sus, — paa vakt efter nye aasteder.

Og der var ingen ende paa alle de rare ting den kunde finde paa. Det hændte at den paa én aker snauet rent bare non alen langs kantene og lot resten staa; en anden kunde faa staa omtrent urørt — til en gang det faldt sig saa. En aker laa like ved og blev snauet ren, saa marken laa oversaadd med avskaarne aks; paa en anden kunde den finde paa at ta bare bustene av akset saa aksene sa ut som kol-lete sauehoder. Den var forresten slet ikke nøie paa kosten — grønsaker og poteter, bygg og havre, hvete eller rug, eller hvad det nu var — det kom paa ett ut. En sværm kom tyk mot en vognkarm, og da den forlot den, var den hugget i av utallige smaa rovdyrtænder. Stod der en høigaffel i jorden, med skaft av ek eller hickory, — stod skaftet fliset igjen. Et klæsplag den fandt paa jorden, kunde den lægge igjen optafset. — Ja, var bare trollskapen i det laget, tok den alt og forsmaadde intet.

Folk saa og undret sig; de rædde blev nedtrykt av mørk angst; de gudløse svor saa det lyste omkring; de fromme kom sammen og bad om, at al pestilense og djævelskap maatte forlate dem. De urædde gik aar og dag og pønsket paa midler, prøvde snart det ene, snart det andre; men de godtroende tok tvåre eller kjevle og vaskebalje, gik borttil ake-ren og trommet av alle livsens kræfter; serenaden hjalp ikke mer end noe andet, — trollskapen reiste ikke før den syntes den var færdig.

Menneskene trøstet sig saa godt de kunde. Det99

blev vel bedre. — Sagtens farer det sin vei igjen! Selvfølgelig ophører pesten, kan du vite! sa sognin-gene, — de var letlivede, og tok mot livets gjen-vordigheter med uforstyrret ro. — Ja selvfølgelig gaar det over — det vet vi jo, — slikt plar altid være værst i førstningen, støttet frændene deres, vossin-gene. — Folk hjalp hverandre med trøstegrunde. — I Ægypten var det vistnok fælt, men det gik da over, og det stod ikke saa længe paa der, — var der non som husket. — Til aars blir det all right! forsikret en anden. — Men saa var det akkurat like galt det andre aaret. — Ja naa har vi slitt med pesten i to aar, naa er det sikkert forbi, en pest kan da ikke vare evindelig, vet jeg, — husker dere ikke Svarte-dauen, den gjorde fra sig bare paa halvaaret? — Naaja, saa var det ikke bedre tredje aaret heller, men da var der en del galninger som kom paa dette, at alle gode ting er tre, altsaa er vi nu endelig færdig, — tak og lov for det! — Vent naa bare, jora er god her, den som holder ut, kommer til at gjøre storkup! —• Naa, saa blev det næsten værre det fjerde aaret, og saa syntes ikke folk det var saa slemt længer, for naa holdt de paa at bli bra vandt. — Og pesten tok da hverken folk eller krøtter — gudskelov for det! —
HERRENS HERL1GHET

i.

— Junidag og dirrende sol .. Bølgende skygger av lette skyer henover en uendelig grøn slette. Sol og bølgende skygger og ikke andet den hele dag.

Over præriene henimot settlementet ved Spring Creek kom en gammel cart skranglende, av utseende forældet, av helse saa skrøpelig at den saa ut som den vilde sige istykker ved den næste græstuen den kom til.

Traveren foran passet nøie til kjøretøiet: lang-skanket og skranglet, mager og storknoket, saa man kunde tælle hvert ben. Oprindelig hadde farven kanhænde været lysegraa, skjønt det var det umulig at sige naa længer: dette skidne, gulbrune rustne, kunde ha været baade det ene og det andre. Av det som visst engang hadde været en frodig manke, hang der naa bare fattige tavser igjen. Over frembogene reiste sig en stor pukkel; naar dyret strakte halsen, mindet det om en drommedar. Men det hadde altsaa været hest engang, skjønt det nok var meget længe siden. —

Manden oppe i sætet var av mer ubestemmelig alder end baade hest og kjøretøi. Han kunde være bare fem og

firti, men likesaa godt fem og seksti. Var det ikke for skjegget og førheten, vilde en helst gjætte paa det første; for ansigtsuttrykket var ungdommelig, øinene svært glansfulde og spillende, hadde noe gutteagtig i friskheten. Men skjegget tydet bestemt paa høiere alder; det begyndte ved ørene og bandt krans rundt haken, det var tæt og stridt

Cart = tohjulet enspænder vogn.101

og kunde vel være én tomme langt; den oprindelig lyse farve var naa sterkt isprængt med graat. —• Klærne vidnet ogsaa om høi alder hos manden; især frakken, som hverken var irak eller trøie, men et klæsplag av sort tyndt tøi, som sat løst og rummelig. Det var meget for langt til trøie, men ikke langt nok til at være frak. —

Hesten hadde naa diltet, carten ristet og skrang-let, manden dultet og nynnet saa længe og langsommelig at torvhyttene nordved Spring Creek begyndte at stikke hodet op av jorden. Det var ikke for tidlig heller, det hadde alt tat til at kvelde. — Et par hus av træ — ett stort og firkantet, det andre mindre med høi gavl — hadde længe været synlige. De stak saa rart av mot det nakne flate landskapet at en faldt i tanker om de virkelig hørte hjemme her-ute. Manden i vognen syntes forresten ikke at bry sig om dem. Efterhvert som synet fik det travlere med gammene, blev nynningen hos ham svakere og kom mer rykkevis.

— «Hm — hm, her har vi dem altsaa! — Læg dig nu bare godt i, King!» kom det opmuntrende ut av skjeggekransen: «Vi maa se at grave os fram før folk lægger sig, ser du.. Hal ut, sier jeg dig, hal ut!» —

Solen var allerede nede da hesten endelig stanste like foran døren paa en av gammene. Manden blev sittende.

«Er her folk?» satte han i med sterkt maal.

Der lød støi derinde. En før, arbeidsslitt, rød-skjegget mand kom farende ut, en rund kone trillet efter, begge tygget mat; manden tørket sig om munden; de stod der og saa paa den fremmede.

«Jeg spør om her er folk?» sa manden; indenfor skjeggekransen laa der et stort smil.

«Aa fan, er du norskh ropte rødskjeggingen glad.

«Saa, saa, dere har den karen paa disse kanter?» Manden nede paa marken fik sig et par alvorlige102

øine. «Har dere mer mat end dere trænger tilkvelds, og rum for en hest som har travet hele dagen?»

Han ventet ikke paa svar, kastet tømmene paa marken og steg ut, strakte sig og slap et suk. — «Saa stiv man blir av denne ristingen! — Hvad heter du, manden min?»

«Jeg heter Syvert Tønset, — hvad slags kar er du paa lag?» Tønset'n kom meget nær og saa granskende paa den fremmede.

«Har du mat i huset, mor?» henvendte denne sig til konen uten at ænse manden, han tok en stor, slitt vadsæk ut av carten og satte ned paa marken.

«Du vet det, at hvissom du vil ta tiltakke —,» sa ho Kjersti langsomt, men holdt pludselig inde; hun gik like bak ryggen hans Syvert, fik haanden frem under forklædet og nappet ham i ryggen: hun hadde set nøie baade paa den fremmede og vadsækken og faat som en anelse —!

Tønset'n hadde for travelt til at lægge merke til hende.

«Jeg spør,» sa han med stor værdighet, «hvad slags kar er du, og hvad farer du med, — er du ute og ser dig om efter land?»

Den fremmede satte hændene i siden, saa de to i ansigtet og sa alvorlig:

«Jeg er prest, forstaar du; og du, min gode mand, skulde ikke staa her og bande fremmedfolk op i ansigtet! — Og naa spør jeg: faar jeg være hos eder inat?»

«Jøsses mig!» undslap det Tønset'n; det var som om non hadde puffet til ham i maven.

«Nei a mig!» jamret ho Kjersti; «jeg mener han er gærn, — er han prest? — Ja kan han bare spise det slaget vi

har —!»

«Sørg ikke for det du, mor! — Saa tar vi hesten da.»

Tønset'n var blit saa myk i buksene, bare levende iver som vilde hjælpe, han var fuld av prat, men103

turde ikke slippe sig til. Men hesten fik han naa stelt baade godt og vel og maatte tilbake et par ganger efterat de var færdige og gi den mer halm at ligge paa. — Presten hadde meget at spørre om, og de gav sig god tid ute.

Tønset'n kom ind i gammen med presten, satte stol foran øverste bordenden og bad ham sætte sig borttil. — Der var lagt hvit duk paa bordet, og dækket med overlag meget mat til at være bare til én person; der var rømmekolle og fiatbrød, søt melk og kokte egg; der var kaffe og godbakelse; men endda syntes ho Kjersti det var for lite at by slikt frem-medfolk paa, — naa stekte hun et par eggepande-kaker, for gudsketak, de mankerte da ikke mat! — Hun hadde skyndet sig at rydde og pynte; det saa hyggelig ut inde i gammen; presten stod og saa sig om og undret sig.

Men saa satte han sig tilbords og forsynte sig, skrøt av rettene, og tok til sig som et sundt menneske som har sultet længe.

Tønset'n blev staaende midt paa gulvet og snakke med presten; der var kommet alvor og salvelse over alt han sa. Ho Kjersti holdt sig borte ved ovnen i mørket og hørte paa; hun agtet næsten mer paa han Syvert end paa hvad presten hadde at si, — han blev saa let ivrig, stakkar, og kunde lite med at snakke med saa fine folk! Hun saa presten forsyne sig, og kjendte velsignelse falde over sig ved at han tok saa godt for sig av rettene. Aa nei saa pent som han snakket om maten hun hadde laget! — Og saa pratet han saa gemenslig, der var ikke lignament til præken i hans mund. — Bare om almindelige ting pratet han og han Syvert — om forholdene her-ute, om avling og utsigter, om drift og bruk. — Tønset'n kom ret som det var, ind paa fremtiden; han var sterkere optat av hvordan det skulde bli end av hvordan det var, — det kunde han fortælle presten om. — Og presten gav mange gode raad, saan maatte104

de stelle sig med det, slik med det! — Presten vilde ha greie paa hvordan det stod til med folks kristelige liv. Tønset'n rømmet sig og sa sterkt, at det kjendte han mindre til; slikt var det vel vanskelig for en farmer at dømme om! Og saa begyndte han straks at spørre presten om hvilken vei han var kommet og om han hadde set mange settlere paa de kanter; og det gav ham anledning til at fortælle om hvordan det hadde set ut heromkring da han for seks aar siden først kom vestover, og han blev saa veltalende at det var vanskelig at stanse ham — ho Kjersti visste, at naa var det farlig! —

Endelig la presten fra sig.

«Ja ti naa stille, min gode mand, naa skal vi takke Vorherre for dagen!»

«Javel ja!» — Tønset'n snøt sig sterkt; han visste ikke hvor han skulde gjøre av sig, satte tommelfingrene i bukselinningen og blev staaende sam-mensunket fremme paa gulvet. — Ho Kjersti seg ned paa vedkassen, tok forklædet og tørket øinene, — hun skulde rigtig likt at be han Syvert gaa og sætte sig; men kom sig ikke til.

Presten begyndte straks, foldet hændene og gav sig til at prate med én de ikke saa, men som maatte være nær. — Presten snakket ikke høit, og det lot som han var svært godt kjendt med ham; han talte lunt og koselig, mest som med en kjær kjending som hadde gjort uventede gode ting mot ham. Han takket ham for dagen de naa var færdige med og aldrig fik se igjen, bad ham utslette al synd som idag var begaat, i naadens store hav. Han bad længe for folket herute, det huset han sat i, og meget for manden her stod, som var saa fæl til at bande. Paa en eller anden maate maatte han komme til ham, og kraftig minde ham om hvad han hadde sagt om den synd i sin lov. Han bad ham ikke være for streng med disse menneskene; her hadde de vildret og vanket omkring i lange tider — herute i verdens105

store ørk, uten hyrde og tilsyn og det var vel ikke saa greit for dem. — Saa sa han amen, blev sittende taus en stund, med foldede hænder. Lyset paa bordet kastet et gult skjær over ansigtet; rammen omkring blev det rikeste sølv. — Der laa fuldt av stor fred over rummet.

Saa reiste han sig.

«Gudskelov og tak for god mat!»

Tønset'n snøt sig vældig igjen, snudde sig braatt og gik ut av gammen.

Ho Kjersti sat paa vedkassen og snufset.

Presten kom bort til hende og tok i haand.

«Det var en velsignet god mat du hadde, mor — tak og stor pris skal du ha for den!»

«Aa ja, — aa ja,» vugget hun paa hodet; haan-den syntes hun ikke hun kunde slippe.

Tønset'n kom straks ind igjen; — dette gik ikke an, han maatte faa forklare sig, — det var slet ikke saa galt med ham som presten trodde, — han skulde bare høre naar non av de andre satte i! — Men straks han stod foran presten, blev det bare hark, og saa fik han det ikke til.

Presten gik borttil vadsækken, tok først ut en vældig stor pung, og saa en lang pipe; den rensket han med stor omhu og stoppet forsvarlig.

— «Naa tror jeg nok litt røkelse skal smake velsignet liflig. — Nei bli naa sittende, mor!»

II.

Presten skulde faa seng ute i stasgammen; der var blit en slik paa hver farm. Inde i den gammen hang der klær, der stod mat, der laa redskap og verktøi, der kunde ogsaa være baade smie og høvel-bænk hvis rummet var stort nok, men der stod næsten altid en seng opredd.

De blev dog sittende længe og prate; presten røkte pipe efter pipe, banket asken ut mot skotaaen, fyldte106

og tændte paa nyt. Og saa spurte han, han maatte ha greie paa hvordan de hadde hat det de aarene de hadde bodd herute. Tønset'n blev ikke træt, han heller. — Endelig banket presten asken ut for sidste gang, reiste sig og la pipen fra sig.

«Ja naa er dagen forgangen, en velsignet god dag har det været; natten stunder til, naa skal vi la den søte hvile smake os. — Hvor har du tænkt at gjøre av mig inat, mor?»

Baade ho Kjersti og Tønset'n maatte være med ham til den andre gammen. Der stod en seng med et lite bord foran, paa hvilket var bredt storroset tøi; der var lite og trangt som en dukkestue derinde, men morsomt og koselig.

«Ja her skal det bli søtt at faa strække sig!» sa presten glad.

— Det var da en merkelig pen mand! syntes ho Kjersti og gjorde mange undskyldninger for at det ikke var bedre.

Saa irettesatte presten hende for slikt snak, halvt i alvor og halvt i spøk, og saa lo de alle tre, og de to kunde mest ikke faa sig til at gaa fra ham.

Tønset'n hadde blit svært gammel de sidste par aarene, og var mest ikke til at kjende igjen. Baade ifjor vaar og ivaar hadde han slitt med hosten; ivaar var det saa galt at han var ræd han skulde stryke med; men ho Kjersti hadde til sidst faat kokt det ut av kroppen paa ham. Han bar forresten merker av det, blev let træt, og trængte meget søvn om han skulde holde ut med arbeidet.

Men inat blev det lite med søvn, og den han fik, var der ikke stor hvilen i. — Her var pludselig blit alvorlige ting at tænke paa, — du store min!

Han skulde likt at gi sig til i gammen og snakket med presten under fire øine; men saa skjønte han, at ho Kjersti ikke vilde gaa saa længe han blev. Da de kom ind i den andre gammen, og hun begyndte at ta av bordet, gik han ut igjen, stiltret sig107

tilbake, men forstod at naa var det for sent, — det gik ikke an at faa snakke med presten ikveld.

Saa la de sig, baade han og konen; hun sovnet straks fra altsammen, mens han blev liggende vaa-ken og pønske paa hvordan han skulde faa betrodd sig til presten. — No imorgen — tænkte han — før han kommer ind her, gaar jeg med vaskevand til ham, og saa sætter j'eg mig i døra, der kan jeg se om non kommer; saa faar jeg snakke med ham om det. —

— Ja, saa fortæller jeg ham altsammen. .. Det blir vel en strid dans, — non slags knep og under-fundighet gaar det ikke an at fare med her. .. Aa ja, ja, san! — Han har kvasse øine!

Men hvis no ho Kjersti kommer før vi faar snakket fra os? Ja der har du det! For da tar han det bare op naar vi kommer ind, — han er fæl til at spørre, og dette her kan no være det samme for hende!

— Huf, det blir vel fælt! — Naar han kunde ta saa paa vei for det vesle ordet jeg slap av vanvare, hvad maa han saa ikke si om dette her? — Tønset'n blev klam av sved. — Nei det er nok bedst at vente til han drar avgaarde, — da kan jeg bli med et stykke, — saa slipper jeg unda de øinene.

Beslutningen gav nogenlunde ro, men søvn fik han ikke. Naa maatte han tænke paa hvordan han skulde belægge ordene sine, og da kom billedene fra hele den elendige historien, — og saa laa han der storvaaken.

Det var en sørgelig historie med Tønset'n, og ingen uten han selv visste hvor ravgal og trist den var. Han hadde ikke visst det selv heller før ivaar han laa her, og hosten holdt paa at gjøre kaal paa ham; men da var det kommet over ham, dette her, og siden hadde det ikke forlatt ham. At folk kunde rote sig bort i slik gæliheit! — Jo mer han tænkte paa det, des værre blev det, — en slik synd, det hadde vel intet menneske begaat før ham! —



— Presten lot til at ha godt vet, saa han maatte vel se det ikke bare var hans skyld heller. — De var kommet til ham; han kunde ikke hj'ælpe for at de kom! Og han var lovlig valgt, og det fulgte med embedet, at han maatte gjøre det. — De som hadde forordnet det slik, at ukyndige folk skulde forrette en slik gjerning, fik sandelig bære en del av skylden!

— Skjønt han kunde jo sagt det fra sig — det var altsaa det, og det kom vel presten til at si ogsaa,

— du skal bare se! — Aa du og du, hvor slemt dette her var!

— Billedene kom i rad og række, de stod klare og tydelige baade for syn og hørsel; naa gjennem-levde han det altsammen igjen, blev het og vaat, og smaasnakkei med sig selv. —

Det blev akkurat fire aar siden naa til høsten? .. Det var endda en søndags eftermiddag, — ja det var nu forresten all right! Følget kom gaaende opover mot gammen, næsten alle østenfor bækken var med, — han Johannes Mør stad og jenta hans, ho Jossie, gik i midten. — Det var han Halvor Hegg som bar op erendet, og han Halvor var en bra mand. Han kunde ikke mindes akkurat ordlyden, men det var naa omtrent slik: — «Du er fredsdommer, du Syvert Tønset, og det er et vigtig embede,» han husket tydelig han hadde sagt det var vigtig. — «Han Johannes og ho Jossie, de vil gifte sig og flytte sammen; for han Johannes trænger hjælp slik som han driver, og her er ingen anden at gaa til. Ifølge lov og ret fakler det til dig at utføre forretningen paa kre-steleg vis, det vet du vel selv!»

Tønset'n sukket tungt, — han husket levende hvor ræd han var blit da han endelig skjønte dette var alvor. Og naa siden ivaar da han laa her og stred med dauen, hadde han ikke tænkt paa stort andet.

— Og saa hadde han viet dem!

Dersom han endda var sikker paa han hadde gjort det ret efter loven! Men de papirene og for-109

skriftene han skulde bruke, kunde han ikke finde; og det var vel det samme, for det var jo altsammen paa engelsk. — Naboene hadde valgt ham til fredsdommer da de organiserte townet, fordi forskriften sa at der skulde være en slik embedsmand, og de hadde hat meget moro av det. Den gangen hadde han ikke hat en anelse om at han fik nogenting at gjøre, -— og allerminst slikt. -— At folk kunde gaa bort og gjøre noe saa bespottelig! — Tønset'n maatte spytte og snudde sig i sengen.

— Men han hadde da aarsaket sig og sagt han ikke kunde, det kunde naboene bevidne!

Det værste var at ungdommen holdt slik leven med ham baade da og siden; de hadde klappet i hændene og ropt hurra baade for prest og brudepar, akkurat som om det bare var ablegøi altsammen. — Og han Johannes og ho Jossie hadde flyttet sammen straks og levd som mand og kone siden, — aa det var saa bespottelig, og nu maatte presten gjøre noe med det! —

— De hadde staat foran ham, ho Jossie og han Johannes, og hos dem var der ikke tegn til alvor, de hadde likefrem ledd ham op i ansigtet. — Han var ikke sikker paa om han ikke hadde smilt selv, endda han var alvorlig. — Og saa hadde han tat haanden hendes og lagt bort i hans — nei, han hadde nok gjort det andre veien, det var forresten ho Jossie som kom paa at det ikke var ret, og saa hadde hun sagt det maatte være saan! — Da blev det rigtig galt med latteren hos de andre. — Og saa hadde han sagt disse ordene: «No Johannes, ska du ta kvinden som staar her ved sia di, ja ta hende no, og bruk hende i tugt og ære som det sømmer sig norsk folk!» Efterpaa hadde han sagt høit «amen», for han kunde ikke finde paa noe mer at si. — Da hadde ho Jossie set ham op i ansigtet, hun var saa vakker, og hun hadde ledd saa hjertens godt!

townet = herredet.110

— Siden hadde de to levd sammen som mand og kone, — aa, det var forfærdelig! — Men intet ondt hadde ramt dem endda uten at barna kom saa græsselig tæt, og de var baade vakre og velskapte! — Huf, huf! —

— Tønset'n snudde sig for tyvende gangen: Ja ja, han fik vel snakke med presten imorgen, — han fik bare bli saa gal han vilde. Men han maatte altsaa faa forlatelse for dette her! — Kom hosten igjen til vinters, var det ikke sagt hvordan det kunde gaa. —

— Gik det an at døpe hjemmedøpte barn om igjen maatte det vel kunne gjøres noe med dette her ogsaa —

Ved frokosten morgenen efter spurte og grov presten om alt mulig, hvem bodde i den gammen og i den? Hvem var det som hadde bygd saa svære hus, — var de kommet sig saa godt til, da?

Tønset'n sat ved den andre enden av bordet, hvor han hadde mat for sig selv; men idag var der ikke noen iver over ham; heller ikke vandt han stort med maten. — Det var merkelig alt det presten kunde finde paa at spørre om. — Tønset'n blev rent ræd, la fra sig og gjorde sig erend ut.

Straks efter stod presten med vadsækken i haan-den ute paa tunet og saa sig rundt. Ho Kjersti kom undselig stiltrende ut av døren, Tønset'n gik der og tok i et og andet, men kom ikke nær presten, og saa ropte denne ham til sig.

— Hvem bodde like vestenfor her?

— Det var han Hans Olsa, ja han Hans Vaag altsaa.

— Og her nordenfor?

— Det var han Per Holm, eller han Per Hansa, som de kaldte ham.

Presten for rundt hele den delen av settlemen" tet de kunde se derfra og fik greie paa folket deromkring.

— Hvor var saa det største huset?111

— Mente han den største stua? — "Vel, det var altsaa hos han Per Holm; han smurte til og bygde saa stort med én gang at de trodde han var gal, men saa var det ikke saa galt likevel. — Han Torkel Tallaksa holdt naa paa at bygge et svært hus, det blev vel rettelig Storgaard der, men det var ikke færdig endnu.

«Ja naa skal vi til at arbeide,» sa presten raskt. «Og naa maa jeg faa dig, min gode mand, til at hjælpe mig; naa skal du gaa rundt til alle naboene og si dem til, at idag klokken to holder jeg gudstjeneste hos denne mand Peder Holm; alle maa komme, skal du si — alle maa komme! — Og du, mor,» henvendte han sig til ho Kjersti, «jeg tror nok det vilde være vakkert av dig, om du gik bortover til Mrs. Holm og hjalp hende med at rydde op til tjenesten; det behøver ikke at være fint, men rent skal det være hvor Herrens gaver utdeles.» —

De to saa paa presten uten at si noe straks.

«Aaja, stakkars ho Beret!» sukket ho Kjersti stille. ' |1«|

«Beret? — Naasaa, det er det hun heter, konen herborte, — hvad er det saa iveien med hende? — Er det saa smaat med dem kanske ?»

Da glemte Tønset'n sig og blev ivrig:

«Jeg ska si dig,» sa han sterkt, «han Per Hansa — ja han Per Holm altsaa, han er blit rikmand herute; han har gjort det bedre end noen anden, endda han kom hit med ingenting. Men det takker jeg ham ikke for; god hjælp har han, saa han slipper at leie, og løkka har han hat med sig i alle ting. Her kom græshoppene det første aaret og snauet rent for os andre, men han Per Hansa, han berget alt sit! Samme aaret gjorde han storkup med potetene, — ja det aaret maa han no visst ha solgt for over ett tusen, og ingen vet hvor meget han har tjent paa skindhandelen han har drevet med india-112

nerne om vintrene! — Han sitter no paa tre kvarter land!»

«Ser man det, det var vakkert, — hvad fattes saa konen ?»

Naa blev det Kjersti sin tørn; hun rugget paa hodet, fortalte stille og omstændelig; naa og da la Tønset'n sig borti naar han syntes hun ikke fik det klart nok. Presten hadde mange Spørsmaal, — og litt efter litt hadde han hele fortællingen om ho Beret Perste. — Hans ansigt forandret sig merkbart — solen sluknet pludselig over et vakkert landskap, og det blev tungt at se paa.

Han saa længe hen for sig, de to paa ham, — naa turde de ikke snakke. Endelig sa han stille:

«Jeg mener det er bedst vi ordner det slik, mor, at jeg naa gaar ditover først, saa kan du komme henimot middag. — Og naa min kjære mand,» henvendte han sig til Tønset'n, «røkt du din gjerning vel! — Husk naa paa, at de maa bringe alle barn med som skal ha daab — det maa du ikke glemme, og saa maa de ta salmebøker med!» —

Presten gjorde sig færdig til at gaa til han Per Hansa, det var ikke langt unda og han lot hesten staa.

Tønset'n vimset urolig omkring, og sa han skulde nok faa bud til alle i god tid — presten kunde lite paa det, — for det var en let sak. — Det gule skjeg-get lyste i solen hver gang han snudde hodet den veien, og naa stod det ikke stille.

Da presten gik, fulgte Tønset'n med.

«La mig faa bære den sækken for dig!»

«Skal du den veien ?»

«Jeg begynder her nord, og saa tar jeg østover, — det blir kortest paa den maaten.»

De gik ved siden av hinanden, presten i dype tanker; Tønset'n blev litt bakenfor.

«Jeg skulde snakke med dig,» sa han hen i veiret, det var saa lavt at presten knapt kunde faa tak i det.113

Presten stanste og stirret paa ham. Tønset'n saa hit og dit, og mest ned, stampet i jorden med smaa, nervøse ryk.

— «Javel?»

Tønset'n trak pusten tungt og mandet sig op, saa paa presten, vendte hodet fra ham.

«Jeg vilde bare spørre dig om — om det gaar an for dig at vie et par som alt er gifte, — for saa vilde jeg be dem komme?»

«De er skilt da?»

«Nei ikke skilt, hvad snakker du om! — Men de fik det kanske ikke gjort skikkelig den gangen de blev gifte —?»

Presten saa efter ansigtet, men kunde ikke faa tak i mer end en dot av skjegget, og den gik op og ned med smaa

ryk.

«Naa forstaar jeg dig visst ikke?»

Tøriget'n spyttet og saa ut i himmelen.

«Du ser det gik saa gæli til her,» forklarte han opgit, «at vi maatte til at organisere townet, — og saa maatte vi ha embedsmænd, kan du vite, — ja

— saa klemte de til og valgte mig til Justice of Peace,

— og hvordan kunde jeg hjælpe det? — Ja ser du, og prest fandtes her ikke i hele Dakota Territory, var simpelt hen ikke til at opdrive!» Tønset'n slog dramatisk ut med haanden, og stirret ut i himmelen.

Der la sig et stort smil over prestens ansigt. —

«Og saa maatte du være prest?»

«Mener du ikke det gik saa gæli til! — Han Johannes Mør stad og ho Jossie, kjærringa hans, de kunde ikke vente længer — det skulde nok været gjort før forresten —, og saa satte de paa mig, — jeg sa bent nei, kan du vel vite, og det har jeg vidner paa, — men saa var jeg Justice, ser du, og kunde ikke negte i længden. — Det er den værste synd —!» hvisket Tønset'n.

Justice of Peace = fredsdommer.114

«Naa naa,» sa presten lavt, «og saa viet du dem?»

«Ja ser du — jeg smurte til saa godt jeg kunde! — Kan no ikke du ta og gjøre det skikkelig?* tigget manden.

Da lo presten en klukkende god latter; den randt over kallen som stod der, som et lunkent bad; og han fik saapas mot at han turde se borti ansigtet. Og da følte han det:

Dette ansigtet kan jeg dø for!

Han spyttet fælt og snøt sig haardt, og saa kunde han ikke se noe andet sted end paa ansigtet.

«Er det længe siden?» spurte det.

«Det blir fire aar no ihøst. — Det var visst trettende søndag etter Trinitatis naar jeg skal snakke akkurat, — jeg satte merke i salmeboka.» —

«Du gjorde det som loven sa?»

«Kors jeg gjorde! — Nja, det vil si: jeg er jo bare en ukyndig mand!» —

«Er der noen barn?s>

«Barn, — snak aldrig om det! — Der er tre, forstaar du, saa for den saks skyld mankerer det visst ikke stort paa at det ikke er ret nok gjort!» ropte Tønset'n troskyldig. — «Nei du maa gjøre det om igjen!»

«Nei,» sa presten og smilte, «dette er dit verk, min gode mand, det skal ikke jeg ha noe med. Men se til at de bringer barna med sig. — Og naa maa du bare komme dig avsted!»

«Men er det ikke bespottels, det her?» spurte Tønset'n, og naa var han ræd igjen.

Presten blev alvorlig.

«Jo i ordnede forhold, —• ubetinget. Men det var det ikke her dengang. Og du var indsat til at utøve visse embedspligter. — Israels barn vandret i ørkenen, først var det bare ørkensanden, saa blev det tabernakel, siden tempel. — Men denne praksis her i landet er meget bespottelig, — det er sandt som du sier.»115

«Ja trur du Vorherre forlater mig?»

«Det tror jeg visselig han gjør, — dette er vel neppe den største synd du har begaat!*

Tønset'n hikstet efter pusten, tødket øinene og saa paa presten, — det var da merkværdig til forstandig menneske!

— «No ska jeg akkurat springe med engang! — Men no ska du ikke nævne dette her hjemme, for — for — ja ho Kjersti er ikke saa sterk av sig!»

Og saa sprang Tønset'n med engang; han for fra farm til farm og tilså folket at naa hadde de faat prest, og naa maatte de bare komme og høre ham, — han var visst en merkelig flink mand! Og jo længer han sprang, des lettere for han, og jo merkeligere syntes han at presten blev; — det bedyret han ogsaa høitidelig paa de steder hvor han gav sig tid til at puste paa. — Og han glemte hverken dette om barna eller hint om salmebøkene, men fandt endog paa andre paamindelser selv, — for at han kunde sveise sammen et par folk saa det var all right endog for Vorherre, — ja det var vel merkelig! —

III.

Presten stod borte ved vinduet i fuldt ornat. — Samarien var luvslitt og temmelig rynket av at ha gjort alle de lange reisene nede i vadsækken; kraven kunde nok ogsaa været hvitere. Men slikt la ingen merke til, — her stod en virkelig norsk prest baade i kappe og krave! — Og det var visst sandt som Tønset'n hadde sagt om ham: han var en merkelig mand. — Ansigtet kom sterkere fram naa efterat han hadde faat ornatet paa, det graasprængte i skjegget, det friskt ungdommelige i ansigtet var blit mer levende.

Bordet, som det var lagt hvit duk paa, var skjø-vet saa nær vinduet at han saavidt fik plass mellem det og væggen. To hjemmestøpte lys stod der;116

stakene var ogsaa hjemmegjorte —: To firetoms lange strangleender skaarne tvert av; barken sat paa og var hvitmalt; paa avstand tok lysestakene sig ut: som sindrige kunstver ker. Lysene var ikke tændte, en bibel og en salmebok laa imellem.

Tiden for møtet var kommet; folk seg ind og fandt sig plass saa længe der var rum; paa sengene sat der fuldt av kvinder — som perler paa en snor; det var mest mødre med barn, bakenfor dem sat og laa der barn; paa Stor kisten sat otte baade med smaat og stort; den var drat litt fram fra væggen saa folk kunde sitte paa alle sider; de seks bænkene han Per Hansa og han Hans Olsa hadde slaat sammen, var stappende fulde, mest av kvinder og barn, og ældre folk som ikke vandt at staa saa længe. — Sengene stod i det ene hjørnet, ovnen i det andre, presten og bordet i det tredje; i det fjerde, og paa det som var igjen av gulvet, stod mand i mand — tæt stuvet sammen som sild i en tønde; saa mange som kunde, hadde trængt sig ind for at faa se presten. Men ikke alle fik rum inde; der var meget folk ute; somme hang langs væggene, andre hadde slaat sig ned paa marken; fra dem som var ute, lød der en døyvd summen av prat og latter.

— Kvindene hadde pyntet sig til høitiden; de fleste av mændene ogsaa; men somme kom like fra arbeidet, — der laa støv og sveite over ansigtene.

Noen kremtet i den tætte klyngen ved døren, og det var en som mumlet om, at det var bra man ikke behøvde at være ræd for gulvet her! Av dette randt der en liten uro gjennem klyngen, noen lo, et par maatte skyve de som stod foran saapas unda at de fik spytte. Presten lette inde i klyngen efter ham som stemmen tilhørte, det ungdommelige ansigtet rynket sig, haanden banket i bordet:

«Her maa være stille, godtfolk, — naa skal vi straks begynde!* — Han hævet stemmen: «De som er ute, maa være aldeles stille!»117

Saa faldt der dyp stilhet over det tætpakkede rum; aandedrættet steg og sank i rolige, smaa dønninger, man kunde fornemme det som tungt havsug.

Presten læste kirkebønnen, sa salmen de skulde synge, og stemte selv i og sang fore; bølger kom skyllende efter — noen naa, andre da; men før første vers var sunget tilende, dirret stuen av sterk sang. Efter sangen messet han, og det blev fuld gudstjeneste akkurat som i lurken. — Nei dette var merkelig! — Det blev snart saa varmt derinde at mændene maatte liste av sig trøien.

Presten prækte over Israels børns indtog i Kanans land; han begyndte med at minde om farene de gjennemgik og kampene de maatte utstaa. Holdt fram det som var lovet dem hvis de forblev tro mot fædrenes sæd, og de bud Herren hadde git dem at vandre efter. Efterpaa skildret han med kraftige strøk Israels historie — og først hvordan det gik de ti stammer. Som fanger blev de bortført til fremmed land, blev der borte, forsvandt sporløst som morgendugg paa Vidden. Hvor var vel hine ti stammer naa? Ikke spor, intet merke var der efter dem, nei end ikke et navn som kunde tyde paa, at her maatte de ha været. Var det naa ikke merkelig, at et folk kunde bli saa sporløst borte? — Hvor langt anderledes gik det ikke med to-stammefolket! Ogsaa de blev lagt i lænker og ført bort til slave-kaar; men de følte troskapsbaandet mot ætten, og han som hadde fostret dem, og rettet sig efter det. Og de kom tilbake og gjenopbygde Sions ødelagte murer, — og fra deres skjød sprang siden Frelseren!

Saa slog presten over og anvendte billedet paa dem som stod foran ham: De og var vandret ind i Kanans land; fra slegtens ældgamle bo hadde de drat ut, langt over havlil fremmed land; her skulde de naa fæste rot paa nyt, og ættene deres vokse i118

uoverskuelig tid — slegtled efter slegtled — vei hadde de ikke fiendtlige stammer at kjæmpe mot

— det skulde de takke Herren for! — men de hadde kampen i andre former, for mørkets magter tok sig aldrig hvile: — Her var de tunge byreiser, her var hedenskapet som truet dem, og her kom vel snart rigdommen! Her laa de uendelige vidder saa rike paa frugtbarhet, men ogsaa med det store tungsind som spandt saa underlig i hvert fremmed sind, især hos dem som Herren hadde git et tungt lynne. Det fremmede, det kolde, Storviddens ensomme vælde, kunde bli svær at gaa imot, selv for den modigste.

— Presten løste op tanker og holdt dem fram i lyset, vokste i storhet, tiltok i styrke efterhvert som han viste dem hvad de hadde følt i lønlige stunder. Men da han til sidst ogsaa kom til græshoppene, orket ikke Tønset'n holde sig længer; paa én eller anden maate maatte han naa faa gi sit bifald tilkjende, han skjøv med haard haand til ryggen fremmenfor saa han fik spytte, hvad han ogsaa trængte høilig til; og saa maatte han se paa de andre med en seiers-mine som spurte: «Ja var det ikke akkurat deheran jeg fortalte dere, at han var en makeløs prest!» — Men her var ikke stunder til at hefte sig bort med slikt naa, — nei —.

For naa var presten inde i fremtiden deres. — Forstod de tilfulde hvad Herren hadde git dem her? Og takket de? — Presten blev høi og myndig. — Hvordan agtet de naa at stelle sig med den grænseløse frihet Herren i sin naade hadde skjænket dem? Her skulde de naa bygge et nyt rike, — selv lægge grundvolden, selv tømre alt op fra grunden av; — var de sig klart bevisst storheten av det herlige ansvar han hadde lagt paa deres skuldre, og hadde de vet nok til at takke ham for det? — Her hadde han bredt foran dem en anledning historien ikke kjendte noe sidestykke til; røines skulde det rigtig om de var kommet av godt folk, om de var fri mands barn119

eller trælefødt. — Men, var de ikke glade? — Aa, de burde kvidre omkap med Viddens fugl ved morgengry, og saa takke, takke i ydmyghet! Vel var de ikke kommet fra fangenskap og slavekaar — det og skulde de mindes i takken, — men de var kommet til den største anledning Gud-Herren nogensinde hadde beredt et folk! —

Ordene dirret, fik rikere glød og sterkere farve. — Paa ett punkt var likheten slaaende mellem dem og Israels børn fordum: Riket de naa grundla, vilde bli til fagnaverk, og kommende slegter til velsignelse bare i samme mon som de forblev tro mot det de hadde faat indprentet som barn fra fædrene. — For der var ingen anden grundvold at bygge paa, — ja hvad andet var det vel at ta til for mennesker? — Og naa stod han her idag hos dem, et skrøpelig sendebud, og gav dem dette Spørsmaal: Vilde de gjøre som ti-stammefolket og forsvinde, eller som hine to stammer og aldrig utslettes blandt mennesker? —

Presten talte ikke svært høit, men der var en uimotstaaelig inderlighet som bar ordene fram; øi-nene brandt sterkt; lundene stod der høirøde; det ungdommelig barnslige var blit moden mandighet.

Folk sat der og stod der, og hang ved hvert ord av hans mund. Bare de færreste vandt klyve op den tankestigeii han reiste op for dem. De hørte han prække godt, og med det var de tilfreds; de var bare saa hjertens glade for at denne manden stod her idag; og de kjendte han vilde dem vel. Og det var saa godt og morsomt altsammen, og naa blev her saa megen sjau —: En tænkte paa menigheten de naa skulde stifte, én paa hvor kirken skulde

bygges, en paa kirkegaarden — hvor den skulde lægges; og her maatte tilsynsmænd av mange slag — aaja, de skulde nok vise ham, at de var kommet av bra folk og kunde styre sig selv! — En kjærring tænkte paa, at naa naar de hadde faat prest, fik de vel ogsaa120

kvindeforening, og saa blev det morsomt med cake og kaffe og sying, selv vilde hun straks begynde at brodere! — Men de som endnu ikke var konfirmerte, gruet sig, men var smaaglade allikevel; for det blev da litt forandring, dette her, og til konfirmationen maatte de naturligvis ha nye og pene klær! — Tøn-set'n var faldt i alvorlige grublerier over en vigtig sak; en meget vigtig sak. — Han tænkte paa hvordan han skulde bære sig ad med at faa presten sin hjælp —: naar ,naa menigheten blev organisert maatte de selvfølgelig ha sig klokker! — Hadde han været istand til at sveise et par, saa det ikke gik op i limingen, trodde han nok han kunde greie at være klokker ogsaa. — Du skal akkurat bare se!

Inderst i ovnskroken sat et blekt, fintskaaret kvindeansigt, godt gjemt bak hodene og ryggene fremmenfor. Straks presten var begyndt at tale, bøide hodet sig fram og til siden, lette til det fandt en liten aapning gjennem hvilken det fik tak i presten. Det fulgte spændt med i prækenen — i førstningen undrende, glad, derefter vantro; det kunde ikke slippe ham som talte. Eftersom prækenen skred fram, blev ansigtet fordækt og lurende, læbene bevæget sig og sa imot, men der kom ikke lydelige ord. — «Det her ska ikke ske, det ska ikke ske,» sa ansigtet; «han jukser os — denne karen, han vil føre os dit det ikke er godt for os.» — Ved siden sat en mand med en vakker, lyslet smaagut i fanget; gutten hadde spillende blaa øine, som vandret rundt til alle og lo skjælm sk naar de fik fat i et ansigt; varmen var tung og døsig derinde, øinene la sig snart igjen. — Av og til la manden en haand bortpaa akslen til kvinden, som om han vilde berolige hende; da blev smilet sterkere hos hende; hun hadde ikke tid til at se paa ham, men smilet sa: «Vær ikke ræd du, han ska ikke faa narret mig, —• for jeg forstaar det godt — han er lur, den karen!» —•

Da salmen efter prækenen var sunget, sa presten:121

«Naa raar jeg til, at de som hele tiden har sittet, men har kræfter nok til at staa, bytter med dem som har staat; paa den maaten kan vi hjælpe hverandre med at bære byrdene, — la det ske med orden og sømmelighet. — Vi skal nu forrette den hellige daabshandling; jeg vil sætte stor pris paa om alle I voksne overværer den og derved drar Eder til minde Eders egen hellige pakt med Herren. — La naa alle udøpte barn komme fram først, og siden dem som har faat hjemmedaab.»

Der blev naa adskillig uro; folk reiste sig og trængte sig ut, snakket lavt og skjøv sig mellem ryggene; flere av dem som hele tiden hadde været ute, trængte sig ind; hittil hadde de faat bare røsten, naa vilde de gjerne ha et glimt av selve manden. — Ho Sørine kom med en krusskaal vand og satte paa bordet, og la et rent haandklæ ved siden. — De som skulde bære barna, fik dem i armene og kom fram, fadderne stod op og saa sig rundt, der blev lite rum og stor trængsel, og flere maatte ut; men litt efter litt faldt der saapas ro at handlingen kunde begynde.

Daabssalmen kunde de fleste voksne utenad, og skjønt luften var tung og kvælende inde i gammen, steg straks sangen med stor kraft. — Der var fjorten barn som ikke tidligere var døpte, det ene av dem bare tre uker gammelt — et bittelite væsen som laa og sov søtelig i morens arme, — det var nok tænkt til en smaajente hvis det ellers kunde falde sig slik. Det ældste var fire aar gammelt, — en stor, fet, brunhaaret sulten lurk av en gut, som snakket høit og vilde ned og bort til moren. Han lot ikke til at sætte større pris paa det som naa skulde ske med ham. Der blev adskillig munterhet blandt dem som sat og saa paa. Handlingen gik dog rolig og sømmelig for sig. Ho Jossie, som Tønset'n hadde viet, kom sidst. Hun hadde tre barn og hadde hat stort stræv med at faa dem færdige allesammen. Hun bar selv122

den mindste. — Tønset'n saa paa alle hendes med en viss faderlig stoltbet, og foldet andægtig hæn-dene da hun kom fram.

Siden kom tre barn som hadde faat hjemmedaab ved lægfolks haand. Ho Sørine kom først; barnet som hun selv hadde tat imot og staat fadder til, bar hun naa andre gangen til daaben. Gutten var vaak-net paa armen til gudmoren, og satte to levende blaa øine i presten; han lo høit og spurte gudmoren hvad dette var for en kar som

hadde skjegg og langt, svart skjørt? Ho Sørine tysset paa gutten og tok godt om ham. — «Han har ikke bukser!» lo gutten og la sig om halsen paa hende; de som sat saa nær at de hørte det, maatte bøie sig og le.

Men idet presten spurte om barnets navn, og ho Sørine sa det, og han gjentok det klart og tydelig saa det randt utover hele stuen — «Peder Seier, forsager du —,» hændte der noe. Fra det bleke ansigtet borte i kroken sprang et forpint støn; ho Beret rei-ste sig, trængte sig voldsomt gjennem mængden som vek ræd tilside og straks lukket sig bak hende. — Han Per Hansa kom efter, men hadde vanskeligere for at trænge sig gjennem flokken, som naa stod tæt for at kunne se bedre. — Røsten hendes skar dirrende gjennem rummet: — «Denne ugjerning skal ikke hænde!» Hun var alt kommet sig midtveis fram; noen stængte veien for hende, andre forsøkte at tysse hende ned. — «Aa slip mig!» skrek hun — «denne synd skal ikke ske, — hvordan kan et menneske seire, her hvor han Gammel-Erik tar os alle! — Er dere blit steingærne allesammen!» — Ropene skar kvast, og bar slik sitrende angst at det gik nifst gjennem mændene, som reiste sig raadvilde; kvindene gjemte ansigtet, turde ikke se, og begyndte at graate; borte i en av sengene kastet en smaajente sig grue ned i klærne og graat forfærdelig; to halvvoksne gutter klemte ansigtet mot torvvæggen, visste ikke hvor de skulde gjøre av sig; døren var tætpakket av ansigter som vilde se.123

Presten stanste i ritualet. —

«Ta ut konen din, Peder Holm! Luften er tung og kvalm herinde for et sykt menneske, — jeg skal snakke med hende siden, — vær I andre rolige!»

Det blev længe før uroen la sig. Han Per Hansa hadde endelig naadd Beret, la armene omkring hende og løftet hende op; men flokken var saa tæt at det var vanskelig at komme sig fram, og ho Beret slog rasende om sig, rev og slet og vilde løs, — det fraa-det om munden paa hende. — «Djævelens verk!» mumlet hun gjennem sammenbitte tænder. — «No tar han glunten min! — Herre frels os, vi forgaa!»

Det tok lang tid før den hele tjenesten endelig var over. Da presten sluttet tillyste han den næste gudstjeneste to uker fra kommende søndag; da vilde han komme igjen og holde gudstjeneste med nadver. — «Her maa være mange av dere, som naa trænger at faa lette sindet for Eders Gud og Fader i himlene!» tilføiede han. — «Vi begynder her i stuen præcis klokken elleve.» — Han stanste og saa utover gammen, og der spredte sig et træt smil over ansigtet, -— han sænket stemmen —: «Da var det ikke av veien om dere mænd pyntet litt paa dere; for Vorherre gjør det vel ingen forskjel, men dere vil faa mer helg av det selv!» —

IV.

Efter gudstjenesten blev folk staaende i klynger ute paa tunet og snakke lavt baade om presten, og det sørgelige som var hændt her idag. Mest om det sidste. Der var medynk med disse menneskene som ulykken hadde rammet saa tungt; noen mente det var uforsvarlig av han Per Hansa at ha et slikt menneske gaaende hjemme, snart kunde noe hænde, og da var det for sent; noen mindtes det, og andre det; noen husket ogsaa, at han Per Hansa var en hard-haus, og der maatte vel alvorlige paamindelser til, men alle syntes synd i ham.

9 — Rølvaag.124

Ingen av husets beboere var at se; folk saa sig om, ingen hadde lyst til at gaa.

Endel kvinder stod endnu inde i stuen; de agtet at bli der og hjælpe til med at sætte tilrette. Ho Sørine var der ogsaa; barnet bar hun fremdeles i armen. Kvindene var øiensynlig opraadde med noe, snakket lavt og dæmpet og kom sig ikke til at ta fat paa arbeidet.

Presten hadde sat sig ned ved bordet, foldet hæn-dene og lagt hodet nedpaa; slik blev han sittende en stund, merket saa at der var folk i stuen, reiste sig og kom bort til kvindene.

«Jeg foreslaar,* raadet han sagtmodig, «at dere gaar hjem naa; la én som er godt kjendt her i huset, bli igjen og hjælpe til; trænges her mer hjælp, skal vi budsende flere. — La naa mig faa laane den kjække smaagutten en stund,» sa han til ho Sørine. — «Siden tror jeg nok det var rigtig bra om I kom ofte, men aldrig mer end én ad gangen. — Og spør hende ikke hvordan det staar til; bare ta det som givet, at alt er som det skal være. — Det ser

ikke værre ut her end at alt kan rette paa sig med tiden, — det tror jeg visselig. —» Han tok gutten og begyndte at leke med ham.

«Gud gi det kunde bli all right her engang!» sukket ho Kjersti.

Presten hørte det.

«I hans navn er intet umulig. — Naa vilde jeg gaa straks, var jeg som dere; — la hende som er bedst kjendt, bli igjen!»

Presten tok gutten med sig og gik ut paa tunet til klyngene, som stod der, talte mildelig til dem om at gaa hjem hver til sit, og være stille, — for det var med Ordet som med den sæd de la i jorden —: det maatte faa ligge uforstyrret, skulde det spire og bære frugt; la der sig for meget ovenpaa, vandt det ikke fram.

«Me staur aa snakka om aa danna mainighait,125

vait du!» Manden som sa det, saa forundret paa presten, — det var da vel ikke galt?

«Det faar vi nok stunder til, skal du se.» — Presten hævet stemmen: «Naa ber jeg dere vakkert, godtfolk, gaa naa hver hjem til sit, bli i det stille resten av dagen, og tænk paa hvad I har hørt!»

«Nai, nai, da kan no so vera, vait du, men any-how--------!»

Presten vendte sig fra manden og gik til en anden klynge, og saa maatte sogningen gi sig paa det, men syntes det var en rar prest som ikke hadde stunder til at diskutere et saa vigtig Spørsmaal.

Klynge efter klynge seg istykker, folk ruslet hjemover, snart var der ikke flere igjen; dagen holdt saa smaatt paa at kvelde. —

Presten blev gaaende længe ute paa tunet; ornatet hadde han endnu paa; gutten stabbet ved siden, holdt i det svarte skjørtet og hadde meget til moro med presten.

Presten syntes der kom folkemaal fra den nye fjøsgammen, der stak en sutrende barnestemme ut; han tok gutten paa armen, gik borttil gammen, skjøv døren op og traadte ind. Gammen hadde ikke vindu, det var saa skymt derinde at naa da han saa ind fra det sterke lyset ute i kvelden, var det vanskelig at skjelne gjenstandene klart. — Han følte dog straks at her var folk, og han steg længer ind og saa sig om.

Paa en høidynge sat de — han Per Hansa og ho Beret, hun med ansigtet ind mot ham, han med den ene armen under hodet hendes, med den andre holdt han om livet; And-Ongen hang paa skuldrene hos faren, med hændene knæpt rundt halsen.

«Guds søte fred over eder!» mælte presten rolig, straks han fik se dem. -— «Naa er alle folk gaat, og naa, mor Holm, skulde jeg rigtig like at du kunde koke os en god kop kaffe hvis den findes i huset; jeg vil gjerne spise kveldsmat hos dere!» —

anyhow = allikevel.126

Ved lyden av stemmen for der en rykning gjennem Beret; hun rettet sig, strøk haaret tilside, saa sig om, forundret; og hun blev undselig, som et blufærdig menneske med for lite klær paa sig, naar det uventet støter paa andre.

«Nei er det her vi holder til?» sukket hun, bøide sig fremover og holdt sig for øinene.

«No vel e ha mat!s> ropte gutten og rev sig løs straks han hørte moren.

Hun grep om barnet og favnet det ind til sig, grov ansigtet ned i halskroken, og drak og drak.

«Nei Beret, far no ikke saa voldsomt!» formante manden; — «pas dig no!» —

Da kastet hun hodet tilbake, det bleke ansigtet var hett —:

«Ska jeg ikke faa lov at være god mot mit eget barn!»

Presten steg borttil og la haanden paa hendes hode:

«Det er ganske rigtig, mor Holm! Elsk ham bare du; — men glem ikke at takke ham som har git dig denne kostelige gave! — Der ligger et velsignet vakkert mandsemne i det barnet, I faar sikkerlig meget glæde av ham.»

Ho Beret holdt op at kjærtegne, sat der bøid over barnet og lyttet til prestens ord. Saa reiste hun sig fort og børstet av sig, og atter fik presten det indtryk, at hun skammet sig. Uten at si noe tok hun ett barn i hver baand og gik fort ut.

Han Per Hansa blev sittende paa høidyngen og støttet hodet i haanden; haar og skjegg var tafsete og sterkt graasprængt, dype furer ridset med sterk haand over ansigtet, hele skikkelsen frygtelig herjet, som et løvtræ en uveirsnat har faret stygt med.

Presten satte sig ved siden; han begyndte at skrifte han Per Hansa, med al den sjælesørgermild-het han eide.

«Fortæl mig naa altsammen, — to magter at bære127

hvad ikke den ene formaar at løfte. — Fortæl naa helt fra begyndelsen.»

Han Per Hansa støttet hodet og saa ned i nøiet, snakket lavt og ophakket:

«— Jeg forstaar det ikke selv, ser du. — Jeg ser bare at elendigheita har lagt sig paa os. — Stort længer kan ikke dette her gaa, — jeg faar vel se at faa hende bort!» Han sukket tungt og tidde.

Det forekom presten, at her sat al livets kummer og talte til ham, og det syntes saa koldt inde i det halvskumme rummet.

— «Det er vel saa, — korset kan bli tungt for dig!»

Pausen blev lang mellem dem.

«Men hun er da ikke helt forvirret?*

«Helt eller halvt, — det gjør vel ikke stor forskjel, — er fiolinen sund, saa er han sund.» —

«Det er vel saa —.»

Han Per Hansa blev ved at stirre ned i høiet og fortsatte:

«Jeg vet mig forresten ikke anden synd mot hende, end at den ældste glimten vor kom før vi blev gift, men det var vi no begge om, saa tok jeg hende hit ut, og det er vel der det stikker. — Det første tror jeg ikke ho sørger over, — det er det andre, og det er det vanskelig at se noen synd i.»

«Jeg skjønner det,» sa presten mildt.

«Men ska da ikke en mand driste sig dit han ser hele framtia, bare fordi kona har liten lyst?» — Spørsmaalet lød som om han naa aapnet for en aare-lang sindets lidelse; det sterke ansigtet hadde vendt sig bent mot prestens og tigget om et ja.

«Visst skal han det, min gode mandb sa presten ivrig, «men de bør dog enes.»

«Enes ja, — du snakker! — Naar der no ikke er anden uenighet end at ho raadde til at la det være et aars tid enno? — Selv efterat vi kom hitut, har ho ikke sagt stort i ord. — No ska du rigtig128

si mig,» kom det lavt og ræd. «Sæt at mand og kone ikke kan enes, hvad ska da han gjøre?»

Presten kjendte hvordan spørsmaalet grov efter svar som hadde lindring og lise.

«Manden skal forlate far og mor og bli fast hos sin hustru, og de to skal være ett kjød, — der har du Herrens anordning. Men gjælder den loven manden, maa den vel ogsaa gjælde kvinden; — mellem dere to har der jo ikke været noen egentlig uenig-het?»

Han Per Hansa rystet paa hodet, fandt ordene med vanskelighet:

«Jeg undres stundom paa, om der er to mennesker som har holdt saa av hinanden, — det har ikke gjort det bedre; havet er vel like umulig at løfte enten det gaar i storm eller ligger i stilla! — Og no vil jeg vite av dig som er prest og forstaar skref-ta: Hvad ska manden gjøre?» — Han Per Hansa grep om prestens arm og kløp til.

«Han skal ydmyge sig for Herren sin Gud, ta sit kors op og bære det med taalmod!» sa presten sterkt.

«Hm — hm!» lo han Per Hansa bittert; «det blir tynd kost for mig at leve paa, — den faar du bare gjemme! — Jeg spør som en ulærd mand, og maa faa et svar jeg kan forstaa: gjorde jeg ret eller gjorde jeg galt da jeg førte hende hitut? Og hvad skulde jeg tat mig til, al den stund jeg ikke saa noe andet i verden?*

«Dengang handlet du visselig ret, min gode mand, hvis det er sandt som du har sagt mig; en mand skal drage dit hans hu staar, hvis ikke Herren kommer og sier nei. — Dengang handlet du ret; men siden har du begyndt at ælte dig ned i en stor synd, forstaar jeg; du knurrer — som fordum hine mænd i Israel, fordi Herren fører dig ind paa veier du ikke ønsker at gaa, — du vil ikke bære dit kors med ydmyghet.»

«Nei, vet du hvad,» han Per Hansa blev haard129

i maalet, «vi har andet at gjøre!» Han taug en stund; presten lette efter noe at refse ham med; men saa fortsatte den andre, og naa var det ham som refset:

«Det er min erfaring, at det er let at snakke om ting man ikke selv har prøvd! — Jeg har tænkt mange ganger paa det, at no orker jeg det ikke længer. — Har du tænkt paa hvad det vil si, at gaa i stadig frygt for at mora kan ta barna av dage, og at det attpaa er din skyld, at ho er blit slik?*

Da presten endelig svarte, var han bare mildhet igjen. — «Nei Gud ske lov og pris, det har han for-skaanet mig for!» — Han la armen paa skulderen hans Per Hansa. «Fortæl mig nu hvordan alt dette kom paa!»

Han Per Hansa sat der en stund; han skulde op en brat bakke og vandt ikke; han reiste sig og gik til døren; der blev han staaende og se ut i kvelden. Presten kom efter.

«Der er saa lite at si om slikt,» sa han Per Hansa om en stund. — «Ho har aldri likt sig i Amerika. — Det vet jeg no, at der er mennesker som slet ikke burde utvandre, — for de kan ikke glé sig ved det som ska bli, — det er det, ser du! — Skjønt ho har aldrig bebreidet mig. — Det gik forresten taalig bra til det led mot det, at den sidste glunten vor skulde komme, — han som du døpte idag. — Da fik ho det med at ho skulde dø; men det skjønte jeg ikke, — ho har aldrig hat det med bebreidelser. — Ho stred fælt den gangen, og vi trodde alle ho kom til at stryke med, og han ogsaa — og saa maatte vi døpe ham straks. — I den ubesindige gléa over at alt var lykkelig og vel over-staat, gik jeg bort og gav ham det der navnet, — og saa blev det galt altsammen!»

«Det navnet ?»

«Ja, det andre navnet, — det var naturligvis galt av mig, jeg ser det.» —130

«Nei hvad sier du, mand — saant et vakkert navn!»

Han Per Hansa saa paa ham. —

«Mener du det'?»

«Visst mener jeg det! — Det er det skjønneste navn jeg kan huske at ha fæstet ved noe barn, — Peder Seier, — det synger jo av det!»

«Kan du si mig — ja er det virkelig menneskenavn? Og var det ikke formastelse av mig?» spurte han Per Hansa og turde ikke slippe glæden løs.

«Kjære mand, har du virkelig vært plaget av det ogsaa?*

«Plaget? — Du maa ikke nævne det! — Du mener altsaa det er all right?*

«Ja,» sa presten sterkt, «det er intet andet used-vanlig ved det end at du har slumpet til at finde en vakrere form end jeg hittil har hørt.*

Han Per Hansa saa paa presten med ansigtet tæt til hans for at kunne se bedre i den voksende kveld; det begyndte at lyse i øinene paa ham, og han drog pusten sterkt, — skikkelsen rettet sig.

«Jeg maa spørre igjen, for jeg er en uoplyst mand, er det virkelig sandt? — Nei det maa du rigtig fortælle hende!*

«Det skal jeg nok gjøre; — hun liker altsaa ikke navnet?»

«Nei ser du — ho trur det er et indfald han Gammel-Erik har git mig for at faa os enda mere i sin magt; — men det kom ikke fram før det begyndte at klikke for hende; navnet taaler ho ikke høre, — det er derfor ho fik anfaldet da du i eftermiddag stadfæstet navnet paa glunten, — jeg var forresten ræd det vilde komme.»

«Saa, er det mulig? — Hvor længe har hun hat disse anfaldene?*

«De begyndte med græshoppene, — forresten har hun altid hat et tungt sind at drages med, ja og saa er det frøkta! Kan du begripe at et menneske ska bli saa ræd paa slette landjora?»131

«Begyndte det med græshoppene?*

«Ja ban — jeg kom hjem fra arbeidet en kveld og fandt et galt menneske! — Ho var sikker paa det var han Gammel-Erik som sendte pesten paa os,

— og det kan ho vel ha ret i og; da begyndte altsaa de ridene at komme over hende da ho saa mora, og ho var da død!»

«Hvad sier du!»

«Ja ban, ho saa mora, — trur du ikke ho visste, at mora var død et halvt aars tid før brevet kom,

— aa, du skulde aldri set noe saa galt!» — Ræds-lene han hadde gjennemlevd holdt paa at kvæle ham som han nu fortalte. —

«Hun saa vel ikke et dødt menneske, — da maa hun være alvorlig forstyrret?*

«Gud hjælpe os saa sandt, — ho baade snakket med hende og saa hende: Jeg laa her en nat den første sommeren efterat græshoppene var kommet. Jeg hadde netop faat avlingen min berget, — saa vaknet jeg om natta ved at noen snakket høit inde i gammen. Og der gik ho fremme paa gulvet og pratet med mora, akkurat som ho hadde sittet ved sia hendes. — Jeg vet ho saa hende; — barnet, det bar ho i armene!» — Han Per Hansa begyndte at hikste. — «Det gaar ikke an, mor!» sa ho; «glunten kan ikke komme til dig med det navnet Satan har lokket han Per til at sætte paa ham!» — Akkurat de ordene brukte ho. — Jeg kom mig op og fik tændt lys, og saa gik ho der og bar glunten, — da visste jeg jo hvordan her stod til, — før hadde jeg ikke villet tru det! — Prest,» hvisket han Per Hansa, «vet du hvad det vil si, at kjende skindet krype opover ryggen ?»

—«Vilde hun da lægge haand paa barnet?»

«Nei,» rystet han Per Hansa paa hodet. «Jeg kan ikke si, om ho tænkte paa det; — men ho hadde det med, at mora vilde ha ham til sig, — det andre kom senere.» — Han Per Hansa tok sig sammen. — «Det blir no to aar i sommer siden, da var det en dag i132

kveldingen, at græshoppene kom saa fælt at det var uraad at se himmelen. — Hadde ikke ho Sørrina, nabokona vor, da truffet til at være i stua, er det uvisst at vite, — men ho sat her og holdt barnet.»

— «Nei stakkars folk!»

«Du kan saa si! — Det gik saa til, at da det begyndte at piske som værst mot huset, kom ho paa, at ho hadde noen klæsplagg som tilhørte gluntongen, liggende paa blek. Ho sprang da ut efter dem, og da ho tok dem op, var det bare tafser igjen. — Men da kastet uvettet sig paa hende, ser du. Ho kom springende ind og ropte: «No har han Gam-mel-Erik været efter klærne dine, -— det er bedst han faar dig ogsaa — før blir her vel ikke fred at faa!» Ja det sa ho. — Og saa grep ho om halsen paa barnet!» — Han Per Hansa stønnet. — «Ka ho

da tænkte paa, er ikke godt at si.--------Men saa

var det altsaa det jeg glemte at fortælle dig,» fortsatte han, «at natta før var mora i gammen; da gik ho Beret- her og snakket saa tydelig med hende som jeg no staar og snakker med dig; ho hadde klædd sig, og fortalte mora om alle ting, — ja trur du ikke ho vilde koke kaffe til hende! — «det er da ikke saa smaat for os,» sa ho.»

«Hvordan gik det saa siden?* spurte presten med møie.

«Ja ser du,» sa han Per Hansa og tørket øinene, «noe maatte jeg finde paa, — og saa fik jeg hende overtalt til at la ho Sørrina faa laane barnet sommeren over.» —

«Du fik hende til at gaa ind paa det?»

«Ja først vilde ho ikke høre om det; men saa gav ho sig da paa det, — og no vet jeg ikke enten jeg der gjorde ret eller galt; — ho hadde visst græsselig ondt av at glunten kom bort, — jeg saa ho gik her og vilde stelle med ham, og saa var han her ikke.

— Men mener du ikke, at en nat efterat pesten kom

— jeg vandt ikke at ligge vaaken hver nat heller,133

— hadde ho staat op og listet sig ind i stua der, — da vilde ho ha fat i barnet, — om det var for at gjøre noe galt, det ska ingen av os akkurat kunne si. — Ho sa til ho Sørrina og 'n Hans Olsa, at der var kommet langfarendes folk inat, som maatte faa se glimten, og der var ikke andet at gjøre — ja det sa ho!»

— «Herren har visselig lagt et tungt kors paa dig! Husk dog paa, at han tar det av naar hans velbehagelige tid kommer! — Men fortæl mig naa: hvordan har hun det i mellemtiden?*

«Aa jo, ser du, ho kan være rent bra og, — det kan vare maanedsvis, at én som ikke er nøie kjendt med hende, knapt vil falde paa at tro at der er noe galt; ho passer sit omtrent som andre. Midt paa vinteren, vet du, naar uveiret staar længe paa, og vi ikke ser folk paa lang tid, da faar ho rider da alt likesom falder bort for hende; — men det agter jeg ikke større paa, — saan gaar det med flere, ska je si dig!»

«Hvad tænker du naa at gjøre i sommer?* «I sommer ?» Han Per Hansa stak ansigtet op i prestens, rædselen lyste i det. «Hvis satansdom-men lægger sig paa os i sommer og, da vet ikke jeg det!»

Presten klappet ham sterkt paa skulderen: «Sørg naa ikke for den dag imorgen! Pesten maa vel engang lægge sig? — Og husk paa, at Herren altid er nær! Som dine dages tal er, skal ogsaa din styrke være. — Ta naa dette raad av mig: Naa en tid utover skal du holde dig nær til hende: vær mot hende som du var det i hine liflige dage efterat du først fik hende! Lær hende at forstaa, at det er godt at være menneske, — du maa lette hende byrdene paa alle vis. — Barnet maa du paa ingen maate ta fra hende, — du faar heller passe paa saa godt du kan. — Og naa vil jeg raste her inat; stel det naa saa, at jeg faar være alene med hende en stund134

imorgen.* — Presten saa grundende frem for sig. «Kanske Herren kunde la det lykkes mig, at faa indpas i hendes sind med et klarnende ord, — hans ord er levende liv og formaar at flytte berge. — Naar jeg naa kommer igjen, skal du ta hende til nadveren. »

Prestens haand klappet skulderen den laa paa; han Per Hansa graat med smaa hikst; han kjendte velsignelse strømme over sig, og der var saa meget som løste sig ved det. Der var mangt han kunde likt at si, men vandt ikke.

Der fulgte en lang taushet.

«Nei,» sa presten endelig, «la os naa ikke staa her længer i rædsel og mørke og snakke om sørgelige ting; naa trænger vore legemer vederkvægelse.*

De gik over tunet i den stille præriekvelden, — han Per Hansa saa glad at han gjerne kunde lovt presten hele avlingen, endda alting stod saa vakkert! Og han hadde hundre acres indsaadd naar han regnet altsammen.

Men naa hændte det, at nett som de stod der og skulde gaa ind i gammen, kom der et menneske stikkende om hjørnet og kaldte fort og ræd. —

«Far!»

Begge mændene skvatt til, saa fort randt skikkelsen op.

«Er det du, Ola? Kan du si mig hvad som er paa færde med dig?»

«Far, kom hit!» Gutten grep i armen paa faren og vilde dra ham med. —

«Han Hans sitter borte paa Indihaugen og kvin, — e kan kje faa ham med heimb

«E han klein?*

«Nei!»

«Ka da e daa?» Faren rystet gutten.

«Han e ræd ho mor, — du maa kom straks!* Gutten føk ut i mørket og var borte.

Han Per Hansa saa paa presten, som om han vilde si: Her kan du se hvordan det staar til; og135

glæden sluknet hos ham. — Han bad presten gaa ind saalænge. — «Du kan bare si, at jeg og glun-tan kommer straks.» Dermed skyndte han sig efter gutten.

Presten stod der uviss. Men saa vendte han sig mot døren, gjorde korsets tegn foran den, mumlet en velsignelse og et amen, aapnet og steg ind.

— Men bortover markene sprang han Ole fore, og faren efter.

«Kor han e?»

«Her borte!»

«Gaa heim med deg, — e finn han vel, — e da her ved grava?»

«Ja — her —.»

Han Ole blev borte til den andre siden.

«Store-Hans, kor du ha gjømt deg?»

Der kom et lavt ul gjennem mørket.

Han Per Hansa gik efter lyden og var nær snublet mot en bylt som laa der paa marken og vred sig; han kastet sig over den og fik den op i armene.

«Hansemand, ka da e som manker deg?»

Faren sat der med et langt, slapt guttelegeme i armene, vugget og sullet med det.

«E — e — ho mor rar igjen?»

«Nei da! — No e ho all right, og no er maten færdig.»

«Ha — ha — ho drépe han Permand?»

Han Per Hansa tok hårdere om gutten, reiste sig og begyndte at løpe med ham.

— «Ha ho gjort da?»

Faren var barsk og sterk i røsten: — «No ska du ti med slékt stygsnak! Ho mor e all right, — vi e alle all right. — No har ho maten færdig og alteng!» — Han stanste og satte gutten ned. «Tørk nu godt av ansegtet, — vi kan kje kom ind paa denneher maatenb — Faren gav sig til at tørke av ansigtet paa gutten. — «Du faar vask deg saasnart du kjem ind!» sa han mildt, og tok gutten ved haanden.136

V.

Intet usædvanlig hændte om kvelden. Presten kom ind i gammen og hilste stille «Guds fred!» tok saa av sig

presteklærne og la dem i vadsækken, fandt en stol og satte sig. Og naa han hadde faat ornatet av sig, fik han straks et andet utseende; han sat der og hadde lite at si, saa ut som et menneske som netop kommer fra en tung motgang og er svært træt. — Paa bordet var der dækket, der stod et lys, paa en liten hylde ved ovnen, et andet. Ho Sørine var der fremdeles og hjalp til. And-Ongen sat i den ene sengen og lekte med Veslebror, som var vasket og avklædt og skulde sove. Ho Sørine pratet hele tiden med barna mens hun arbeidet, og saa lo de.

Ho Beret stod bøid over ovnen og vasket op noen kjørel; hun saa paa presten som han sat der, og maatte se igjen. Og saa gjorde hun noe hun selv maatte undre sig over efterpaa; hun tørket av sig paa hændene, tok ned en ren bolle fra skapet ved ovnen, slog den fuld av nysilt melk og bar den til presten:

«Her har du noe at styrke dig paa mens du venter.»

Presten tok imot, saa ikke paa hende, men drak ut hele bollen, satte den fra sig og takket.

Ho Beret blev straks undselig og urolig over det hun hadde gjort; hun lette op en skjorte hun holdt paa at sy til en av guttene; den satte hun sig med i lyset ved ovnen, og vendte ansigtet fra presten. —

Han Per Hansa og begge guttene kom ind, og ho Sørine bad tilbords. Alle fire satte sig borttil og fik sig mat. Presten saa paa ansigtet til den yngste av de to guttene; det var ophovnet, øinene var røde, det laa et tykt slør over hele ansigtet. —- Der rørte sig noe hos presten, og han vandt ikke langt med maten, bad om en kop melk til, blev saa sittende og vente til de andre var færdige. Straks de hadde137

lagt fra sig, foldet han hændene paa bordet og begyndte at bede til en de ikke saa.

Han begyndte saa stille at han Per Hansa ikke straks sanste hvad som foregik, han aapnet munden og skulde til at spørre om hvad han sa. Med de andre gik det likeens; han Ole kjendte at han ikke var rigtig mæt endnu, og tok efter et brødstykke til, ho Sørine kom for at by mer kaffe; ho Beret sat bøid over sømmen og fanget ord efter ord; hun tok noen sting til, men saa lot hun haanden synke i fanget, — og maatte snu sig og se paa ham. Lyset faldt med rødt skjær paa ansigtet hans, sølvet stod nu rikere i skjegget, ansigtet var et godt barns som var træt og og vilde lægge sig, — ordene faldt bløtt og dæmpet. — Han er da riktig en vakker mand, tænkte hun, og blev sittende og lytte.

Der kan komme mørke dage ute paa Vidden om sommeren; regnet er koldt, skodden sur og tung og klissen; og saa mot kveld, netop som dagen har faat teppet over sig derute, blir pludselig forhænget trukket fra; et stort vindu staar der og lyser; det synes klarere og renene end noen klarhet har været før; bakenfor og over og omkring hænger natten og mørket, og de har ikke længer noen gru. — Saan føltes det nu inde i gammen. Den ene og den andre foldet hændene, og de visste ikke av det. — Borte i sengen gik leken endnu, der var latter, og den forstyrret ikke. — Men saa klarnet det av og blev stille kveld der ogsaa. Permand hørte stemmen han hadde lekt med før ikveld; den blev saa fristende at han ikke kunde staa imot, han kravlet sig ut av sengen i det plagget han hadde paa, stabbet over jordgulvet og borttil presten, la begge hændene paa laa-ret han kom til, og stirret op i ansigtet. De som saa paa følte at dette var galt og vilde hindre det, men ingen kom sig til at gjøre noe ved det; han Per Hansa vilde snakke, men tidde; ho Sørine tænkte at gaa og ta barnet, —men blev sittende. — «Jeg maa138

vel gaa selv!» tænkte ho Beret, men kunde ikke røre sig fra stolen. Barnet var kommet ind i en lysning hvor ingen dristet sig efter. — Uten at stanse i bønnen tok presten barnet op, satte det i fanget, foldet dets hænder ind i sine og fortsatte. —• Dette er dog for galt! tænkte ho Beret og vilde reise sig; barnet har en skidden skjorte paa, han verker ut presten! Men hun kunde ikke reise sig; han som presten talte med, var naa saa nær. —

— Ordene randt og randt; stille som mildt regn en sommerkveld. — Presten hadde meget at tale med den andre om, og det var som om den andre sa imot, og ikke vilde gjøre hvad han bad om; da talte presten bare inderligere, men stemmen vokste ikke, ordene randt like stille, — det var bare det, at han ikke gav sig paa det. —

— Endelig kom han til smaagutten som sat her i fanget hans, han som han hadde korssignet idag, og det blev saa underlig at høre paa. Man kunde ikke godt si enten han snakket til gutten eller til den andre, det hørtes som det var til begge to. Og han la haanden paa barnets hode, — øinene laa igjen, men ordene randt:

— «Sæt ham tilside,» sa presten, «slik som du gjorde fordum i gammel tid! — Sæt ham tilside og hellige ham til en sand nazaræer! — La ham rigtig faa sande sit skjønne navn, og bli til seier baade for sig selv og sit folk — din søte fred late du hvile over dette hjem, amen!»

Presten blev sittende med lukkede øine, haanden laa paa guttens hode; de andre sat der tause. Men ho Beret skalv, kjendte det trangt i halsen og maatte hoste. — Hun kom til at se ned paa sømmen. — Dette har jeg neppe gjort rigtig! tænkte hun, og saa paa den igjen, reiste sig, fandt saksen og gav sig at sprette op.

Presten begyndte at leke med gutten, og der blev straks stor glæde paa de to. — Til de andre hadde139

lian ikke noe at si, og de syntes ikke de kom sig til at snakke til ham.

Men den næste morgen da de sat ved frokosten, var presten baade munter og pratsom, og forsynte sig av rettene saa det var hyggelig at se paa. Da spurte han nøie om forholdene heromkring, og viste saa stor indsigt i jordbruk at han Per Hansa maatte spørre om han hadde været farmer. —

Men han husket hvad presten hadde bedt ham om igaarkveld, reiste sig og gik ut av gammen og kaldte guttene efter sig.

— Da blev ho Beret straks urolig, fandt sømmen og satte sig til med den. — Presten kunde ikke se andet usedvanlig ved hende end at ansigtet var saa merkelig barnslig; det kom mest fra øinene — som det var vanskelig at faa tak i — og av hendes store undselighet. Han kunde ikke faa hende med i praten.

Han kom og stod nær hende.

«Ja naa, Mrs. Holm, har jeg en begjæring til dig: — Om to uker fra næste søndag kommer jeg igjen og holder nadvergudstjeneste her i dit hus.»

Disse ordene forbauset hende i den grad at hun glemte sig og saa bent paa ham —:

«Her i gammen?*

«Ja her i gammen hos dig. — Tror du ikke det skal bli velsignet for dig at faa komme til Herren med din synd og smake Herrens liflighet?» spurte han mildt.

«Her,» sa hun, «nei det gaar slet ikke an; her er for meget skidt og lort, og — og for meget —.» Hun tidde braat, blev blussende rød og saa ned.

«Her er meget synd,» tok presten op, «det er jeg sikker paa, men Herren vil nok hellige huset for os. — Og naa vil jeg ha dig til at tænke paa hvordan vi kan stelle det vakkert til for ham. — La os naa se tingene an før jeg gaar!» — Presten saa sig om i stuen. — «Bordet faar vi ta ut, saa blir her mer

10 — Rølvaag.140

rum; — kisten der kan vi kanske bruke til alter-ring — hvis naa manden din kunde lage til et knæfald, — vi kunde ha noe over baade det og kisten, — vi kunde snakke til din nabokone om detb Presten talte som om det hele var avgjort, og la ansvaret for utførelsen i hendes hænder.

Hun saa paa ham; kindene blusset.

— «Det er kisten hans far, — og det er en pen kiste!»

Presten sa intet til det, tok hende i haanden, sa tak for denne gangen og gik. — Da han kom ut, stod der store sveddraaper i panden paa ham; han saa han Per Hansa komme, og gik unda. —

Da ho Beret straks efter satte sig til at klæ paa gutten, kom det paa hende, at idag maatte hun visst synge — hun maatte bestemt synge! Ord og melodi kom til hende, og hun tok i og sang; det var daabs-salmen de hadde brukt her igaar, og hun sang alle fire versene. — Men gutten for hun saa varsomt med, det var mest som hun ikke turde røre ved ham.

VI.

Der var meget liv og rørelse hele den sommeren og høsten i 77. Mange prærieskonnerter for vidden vestover, og med dem fulgte der altid eventyr. De fleste drog rigtignok forbi og videre ut i soldimma, men der var ogsaa dem som ankret op i settlementet og fortøide for godt. Der kom op flere maurtuer, her var meget folk allerede; her saa bra ut, rigtig bra, naar en gav sig tid til at se sig om; kanske var det likesaa god jord her som længer vest.

— Sogningene var forresten flinke til at prate med folk. Ikke tale om at finde bedre land om man saa lette helt til Stillehavet, — saa for den saks skyld kunde de bare slaa sig ned! Og her var nu gammelt settlement og ordnede forhold, skole og alting! — Hjælp skulde de faa baade med bygging og141

pløining! — Sogningene var praktiske folk; de valgte sig en komité til at retlede dem som kom seilende; de var de flinkeste til at snakke, og skaffet sig underretning om hver kvarten som ikke var tat endnu.

Pesten hadde her jet fælt, men naa var de vel snart færdige med den, og gudsketak — den tok da hverken folk eller fé; høiet lot den ifred, noe av avlingen bl>v ogsaa berget hvert aar; hos flere blev der litt mer at sælge end bare til mat og klær. — — Buskapen vokste med aarene; hønseflokkene blev store, og det hjalp med den mat de maatte kjøpe, og det blev litt til klær ogsaa.

En vakker dag kom et merkelig uhyre bugtende vestover Vidden fra Worthington og til Luverne; det var det største og merkeligste som hadde hændt paa disse tragter. — Uhyret krøp saa ilde snøgt ogsaa, ja egentlig krøp det slet ikke, det bugtet sig fremover med en forfærdelig dur; en svart, krullende røk laa efter det i luften. Folk kjendte en slik glæde at de blev næsten rædde, naa var det som om alle sorger var slukket, vanskeligheter fandtes ikke mer — det forsikret sogningene baade høit og dyrt. — Og naar banen først var kommet saa langt, blev det nok ikke længe før den bugtet sig fram til Sioux Falls. Aajo, blev det ikke værendes her med tiden, skulde de rigtig likt at vite det! — — Pene naboer, skole og godt land, jernbane og alting, — her gik alt som fot i hose! — Sogningene var svært flinke til at snakke.

Den sommer og høst blev der bygd meget vestved Spring Creek. Han Hans Olsa hadde kjørt hjem materialer baade til stue og fjøs allerede før presten kom første gangen; naa drev han og bygde. — Han hadde slaat sig paa kvægavl og hadde den største buskapen heromkring. — Tønset'n blev saa hoga paa livet efter at ha faat absolution for sin store misgjerning og hadde saa godt haab om at bli klokker, at han ogsaa fik lyst paa at faa sig op skikkelig142

hus. — Han blev dog boende i gammen; for ho Kjersti la imot, hun syntes de hadde det bra som det var, og ingen var der at bygge for heller. — Det brydde hun sig naa ikke om at nævne oftere,

— han Syvert blev bare furten og kaldte hende Sotterm øysa, — han kunde vel ikke hjælpe for sin armod, stakkar! —

— Om høsten satte han Henry Solum >p et svært fjøs; han saa han Hans Olsa bar sig forstandig ad, naa vilde han følge hans eksempel; stue kunde det være med til han fik noen til at stelle den, og det skulde vel bli til sommeren, dersom alt gik ret og rigtig til! — Østenfor bækken kom der ogsaa hus stikkende op ved siden av gammene, — ett her, et andet der. Hos irlænderne vestved sumpene var det mindre den sommeren, der kom det ikke rigtig fart i tingene før aaret efter. Pesten hadde grassert værre der en andre steder, fordi landet laa lavere.

— Og irlænderne gik fram med en viss forsigtighet. Der gaar det ordsproget blandt dem, at et godt fjøs vel kan betale for en skikkelig stue, men aldri har noen hørt at en pen stue har betalt for et skikkelig fjøs! — Den regelen trodde de paa og indrettet sig derefter.

Disse husene stod der og tok sig rart ut paa den aapne, nakne vidden; en og hver kunde vel se at de ikke hørte hjemme her, — der var slik trods i dem! Akkurat det samme mente stormen naar han kom sopende vinter og sommer, og fandt disse tingestene paa sin vei, pustet sig op, tok godt omkring og brølte. Naaja, noen flyttet han paa, og det hændte han fik ett til at ramle overende, og et andet slitt i biter; men hvordan han naa end skapte og bar sig og olmet sig op, saa blev de fleste husene staaende, og der kom stadig flere med aarene. — Og skoglun-dene, "som alle hadde hat det saa travelt med at faa plantet, de tøide sig og strakte paa sig, og la sig ut for hver sommer. Efterhvert som de kom sig til,143

gjemte de husene til alle sider uten der hvor ind-kjørselen skulde være naar det blev Storgaard; der var forresten de som skoget sig helt inde for at klæ ute alt som ondt var, og husene kunde man ikke se før man kom helt ind i skoglunden. —

VII.

De fik vakkert veir til gudstjenesten den søndagen. Pesten var begyndt, men bare det slaget de hadde ålet op hjemme; endnu var luften og skyene rene. — Idag gustet det fra sydvest; varmen var saa passe; luften svøpte sig om ansigtet som fint, let silkeslør. — Ungdommen kjendte lyst til at klæ sig naken. — Sol dirret gjennem grønblaa luft under høi himmel. Og ute paa prærien hadde englerken sunget imorges, — baade lerk og robin hadde allerede fundet veien hit ut den andre sommeren efterat her kom folk.

En god stund før tiden hadde folk begyndt at samle sig rundt gammen hans Per Hansa; de fleste kom gaaende, men de som bodde længer unda kom humpende i en lumbervogn, som blev fuldere og fuldere jo længere den humpet. — Det var liv og moro, og det føltes slet ikke som om man var paa veien til kirke.

Gamle Aslak Tjørne, som bodde like nordenfor han Sam Solum, kom med konen sin paa en trillebør. Konen hadde brukket hoften sin paa holken ivaar, og kunde endnu ikke gaa. — «Gud alene vet naar hun blir bra igjen!» sa han Aslak; «og det er gæli, for jeg har ikke mer hjælp end i eg trænger!* — Idag vilde han ha konen sin til presten; for han hadde — ja, en liten von om, at hvis hun fik prestehanda paa sig, saa vilde hun besne fortere, i det mindste skadde det naa ikke! — Det var et morsomt optog — han Aslak med konen og trille-

lumbervogn = sterkbygd arbeidsvogn.

børen. Han hadde spikret en høi rygstød bak og lagt et sæte over med en skindfæld paa; der sat konen som en dronning paa sin trone. Paa sidene hadde han spikret to smaa staker og bundet et taug imellem, som hun kunde holde sig i; hun holdt i tauget med den ene haanden og i den andre laa sal-meboken indtullet i en hvit lommeklut.

Folk som kom forbi, stanste og lo, og tilbød sig at hjælpe ham at trille et stykke.

«Aa nei tak!» sa han Aslak; «naa greier jeg hende fint alene, — det har nok ikke altid været slik — gu' bære!» —

Og saa lo han og saa paa hende mens han pustet paa; hun saa paa ham og lo igjen. — «Naa er det bedst at du sætter dig opi en stund, saa faar jeg trille!» sa hun, og saa lo de begge to.

Presten var kommet igaarkveld og hadde rastet hos han Per Hansa inat. De hadde naa været tidlig oppe her idag, hadde skyndt sig med frokosten og straks git sig til at ordne med stuen. Den var pyntet og oppudset, da han kom igaar. Markblomster av alle de slag som var at finde, var plukket ind og hængt i smaa og store dusker under taket, og sat i kopper og boller hvor det gik an, men det var akkurat som barn hadde stelt det til under lek. Presten saa det, og en kold haand tok ham om hjertet.

Bordet var baaret ut, Storkisten stod paa skraa i det ene hjørnet, slik som han hadde git besked om forrige gang. Han Per Hansa hadde laget en lang, lav skammel, som var sammensat av flere smaaskamler; den blev naa sat op foran kisten; og der var to aaklæer fra ho Sørine til at dække over dem med, og en hvit duk til kisten. Presten tok disk og kalk og satte paa, bad ogsaa om de lysesta-kene han hadde set her sidst, fik lys i begge to og satte dem paa kisten. — Over ovnen blev lagt et andet aaklæ; igaarkveld hadde guttene ribbet en hel

bøtte fuld av vidjeløv, — det kom de naa ind med og strødde paa gulvet.

Det blev pent derinde. — Pre.sten saa sig om, — han hadde ikke sagt meget siden han kom. — «Jeg gaar borti den andre gammen og klær mig til tjenesten; jeg blir der til det er tid at begynde, og vil nødig forstyrres'.* Han saa først paa konen i huset og saa paa manden, og idet han gik ut, sa han: «Gud gi eder begge en glad nadver!»

Presten kom ind i den andre gammen hvor han hadde sovet inat, og iførte sig ornatet. Læbene bevæget sig; der stod svedperler i tindingene. Da han var færdig, satte han sig paa sengekanten og støttet hodet i haanden. Han saa liten og ussel ut, der han sat; den styrken han saa gjerne vilde ha til denne stund, syntes slet ikke at skulle komme. Da han endelig tok bøkene op av vadsækken, skalv han paa haanden. Ansigtet saa blekt og træt ut; her

hadde han bruk for al sin tro, og naa da han tok efter den, var der ingen.

Nei, der var ingen tro; han kjendte det selv.

Han reiste sig tungt fra sengen og gik ut.

Da han naa kom ind i den andre gammen, var den sivet fuld av folk; de ældre hadde fundet sig plads længst framme, der sat naa ogsaa han Aslak Tjørne med konen vel anbragt ved siden; han Per Hansa og konen sat paa fremste bænk like foran Storkisten. Presten saa dem, kom fram og snakket rolig til han Per Hansa: —

«Naar altertjenesten begynder, skal dere to komme først fram; saasnart I er færdige, skal I gaa ut, her blir kvalmt herinde.» Siden gik han rundt og skrev nadvergjestene, og der faldt straks stilhet over forsamlingen.

Til skriftetalen præket presten over Herrens Her-lighet. Han fik temaet den dagen han kjørte herfra og blev straks glad i det. Og her sat naa folk som paa aar og dag ikke hadde hat anledning til at146

bære fram sin synd og læsse byrden av; blandt dem var ett forvildet sind han idag maatte naa! — Han syntes han forstod det klart sidst han var her, at det hun trængte for at hun kunde klarne av i fred, var glæde — den trygge sikre glæde som kommer ved troen paa at livet er godt, fordi det er Pierren selv som steller med det. Og han hadde vårret saa glad da han fik temaet. Kanske kunde Herren la det lykkes for ham, bare han naa ktmde tro!

Han bad folket bli sittende under skriftetalen og begyndte.

Men naa gik det saaledes til den dagen, at da han skulde til at tale, vilde ikke ordene komme; og de som kom, var der ingen kraft i, han hørte sig selv tale og syntes det var en anden. Dette kunde han ikke forstaa; her stod han foran en slik forsamling under saanne særegne omstændigheter. Og han hadde faat det vakreste tema som en ordets tjener vel kunde faa, og var bedre forberedt end han kunde huske han hadde været til noen skriftetale. — Og saa kunde han ikke faa det til, — ordene kom ikke!

Ordene kom slettes ikke for ham; her stod han og talte om Herrens Herlighet og stammet som et barn!

— Jeg faar kanske gi mig god tid og tænke mig om; saa gaar det vel bedre, og kanske kommer det jeg skal bruke; det er det samme om jeg ikke taler saa høit; folk hører mig nok bare jeg kan faa det enkelt og klart! — Og han anstrengte sig for at finde de rette ord og mest passende billeder; ansigtet blev høirødt av anstrengelse; sveddraapene mange og store. Men det gik ikke bedre.

— Hvis jeg naa ikke passer mig, tænkte han, kommer det visst til at gaa istaa for mig; dette blir aldrig noen tale! — Og han talte langsomt og gjorde pauser mellem hver sætning, saa det hørtes ut som et slags samtale — en argumentering fra hans side147

mot én han ikke var helt fornøid med. — Presten, som hadde glædet sig saa sterkt til at faa tale her idag om Herrens Herlighet, fik ikke andet end fattigslig smaaprat ut av det!

Men han maatte holde paa; han hadde bedt folk bli sittende, saa de ventet sig vel en lang tale, — han kunde ikke bent fram gjøre skandale!

— Herrens Herlighet — ja hvordan var naa den? Den var vel for underbar for mennesker at tale om. — Var naa det noe at si? tænkte han saasnart han hadde sagt det, — det blev jo bare ordgyderi om hellige ting! —

Presten begyndte at regne op alle de eksempler fra skriften han naa i to uker hadde arbeidet med at lægge tilrette, eksempler som alle skulde vise hvor underbar Herrens Herlighet var —:

— Hadde ikke Adam og Eva skuet Herrens Herlighet der de vandret i uskyld om i paradis? Herren talte jo med dem fra havens ganger, — det var i tidens morgen da verden endnu var ung, og alt rent og vakkert.

— Og Enok da han blev optat i levende live — Abraham og Sara der de fik se forjættelsen opfyldt paa saa merkelig en maate — Jakob som kjæmpet med Herren og brøtes med ham som mand brytes med mand, — hvad var det vel han fik at skue? — Og den Guds mand oppe paa Sinai berg da han talte ansigt til ansigt med den vældige, — og Jonas og alle de andre? —

— Presten slet sig gjennem hele det gamle Testa-stamente og arbeidet sig ind i det nye med. — Hvad var det discippel-skaren erfarte der de sat tilbords med ham, og han selv brøt brødet for dem og rakte dem kalken? —

— Presten gjorde en pause og tørket svetten. For hver gang han holdt op et billede, slog det ham bare sterkere: — det er sogninger og vossinger som sitter her foran dig idag, manden og konen her i hu-148

set er fiskerfolk fra Nordland! — Aldrig det grand skjønner disse mennesker av dette fra et fremmed folk som levde for længe, længe siden i et fjernt land! — Et fremmed folk som ikke hadde den mindste anelse om trængslene herute i Dakota Territory! — Han kunde ha skreket i sin store nød, her stod han, en gammel prest, og hadde naa præket sig gjennem hele Bibelen uten at finde Herrens Herlighet!

— Dette her gaar aldrig an, tænkte han, og vedblev at tale langsomt, som den der gaar og leter mens han snakker høit med sig selv. Øinene søkte hjælpeløst omkring; de fæstet sig ved en flue som summet om i rummet, og fulgte den mens han snakket. Et stykke borte sat der en ung kone paa en bænk med tre smaa barn hos sig, — en ung kjæk kone, brun og solbrændt, det var visst hende Tøn-set'n hadde viet. — Det største av barnene lænte sig op til hende, det mellemste laa med hodet paa hendes Iaar, det sov visst, han kunde se bare lokkene; det mindste hadde hun i fanget. Barnet hadde været urolig en lang stund, og moren hadde knappet op og lagt det til brystet. Fluen summet og summet, gjorde en sving og kom og satte sig paa næsen hos barnet som laa ved brystet, — morens haand hævet sig og feide den væk, og hver gang strøk hun saa vakkert over ansigtet.

— Presten vedblev at se paa gruppen. — Naa hadde han talt sig tom om alt det store og vakre han visste, men ikke fundet noe som passet, og naa begyndte han at tale om billedet foran sig. Ja, det vil si — han sa intet om den brune, friske konen, som sat der og passet paa fluen og hadde det altfor travelt til at høre paa ham — han gav sig til at tale om mor og barn. — Og saa gjorde han noe han aldrig hadde gjort i en skriftetale — han kom med en fortælling. Det var en sentimental fortælling, og presten foragtet sentimentalitet i forkyndelsen.

— Der kom engang en norsk kone til New York.149

— Hun hadde ni barn, og het saa meget som Kari.

— New York er en stor by; der er det slet ikke saa greit at komme sig fram for en kone med ni barn

— en fremmed kone som ikke kan snakke og intet forstaar. — Da konen kommer ind i vrimmelen og al færdselen, blir hun ræd, stakkar. Men hun er forberedt paa at noe og hvert kan hænde en mor med ni barn. Rundt livet har hun viklet et taug; det tuller hun naa av sig, binder alle ni barna godt fast i tauget, og beholder enden knyttet om livet. Paa den maaten toger naa Kari opigjennem storbyens gater til hun under mange lidelser, og stor latter fra menneskene som ser hende, til sidst finder fram. Og alle sine ni barn har hun i behold! — Saadan kan altsaa en mors kjærlighet være!

— Prestens tale blev enklere og mer hjertens enfoldig, sank ned i bare prat om hverdagslige ting — syntes han selv. Folk hørte godt efter; konen fremmenfor holdt op med at jage fluen; han skulde likt at be hende passe sit, men kunde ikke; for naa var han saa klart kommet til at mindes sin egen mor, hvordan hun hadde slitt og lidt som pionér-kone, først i Illinois, siden i Minnesota. Og han blev bevæget, ordene kom fortere, naa randt de let uten spor av anstrengelse. —

— Men naar naa forholdet kan være slik mellem en fattig pionérkvinde og noen ganske almindelige barn, hvad maa det saa ikke være naar det naar fuldkommenheten — mellem ham som er al kjær-lighetens kilde og drar omsorg for alt liv, endog ormen i støvet? Forholdet mellem mor og barn er bare en mat avglans av dette, men trods alt som kan ha svøpt sig omkring, er det dog aande av hans væsen!

«Har ikke I mødre set Herrens Herlighet, saa findes der vel neppe noen prest som kan vise Eder den!

— Træder naa hen til Herrens alter og smak at150

han er god! Kom med al Eders sut og synd! Bær fram al Eders sorg og kummer! — Den evige kjær-lighet selv er her tilstede — han er redebon til at lette Eder byrden, som en mor der drar omsorg for sit diende barn. — Kom og

annam av naadens rigdom, kom naa og se Herrens Herlighetb —

Presten endte talen, saa paa klokken og trak brynene sammen. Hvad var naa dette her? Ifølge klokken hadde han talt i fem kvarter, og han vilde slet ikke tro det.

Folk kom fram, la sig paa knæ foran Storkisten hans Per Hansa, fik der et tilsagn saa godt at det ikke gik an at tro det, men tok det og fik glans i Øiet.

Det tok lang tid med absolutionen; presten saa atter paa klokken, og kunde endnu ikke forstaa det. Han blev bitter til sinds —: her hadde han ikke bare ødelagt skriftetalen, men ogsaa holdt paa saa længe at det ikke gik an at præke! —•

Og saa sløifet han prækenen den dag, fuldførte nadvertjenesten, og sluttet med en indtrængende formaning til altergjestene om at gaa bent hjem og holde sig stille resten av dagen. De maatte slet ikke stanse og prate idag! — Han skulde komme igjen om fire uker, da agtet, han at ta spørsmaalet op med dem om at danne menighet.

Presten vilde ikke stanse og ha mat; han drak en bolle melk, satte sig op i carten og kjørte sin vei.

— Carten rikset, hesten dultet, presten sat der i den dypeste sørgmodighet, — saa daarlig har jeg vel aldrig forrettet noen tjeneste! tænkte han.

VIII.

Det regnet baade mandag og tirsdag, men ikke værre end at han Hans Olsa kunde drive paa med byggingen; han hadde naa to snekkere til at hjælpe sig, og arbeidet gik raskt fra haanden; dagen var over før den begyndte — syntes naa han.151

Og det var ikke saa underlig, for han gik der og smaabrummet med sig selv fra frokosttid til kveldsmat; brummingen var forresten tænkt som sang; den gik langsomt akkurat som han selv, men gik gjorde de da begge to, og dagen blev for kort baade for ham og sangen.

Ja naa bygde han Hans Olsa hus, og han sang ved arbeidet. — Og hvorfor skulde han ikke synge? Det blev et pent hus, og større — meget større — end han først hadde tænkt sig; huset skulde ha et stort kjøkken, baade spisestue og storstue, tre soveværelser ovenpaa, og to nede!

Om de soveværelsene nede hadde der været litt akkordering mellem ham og ho Sørine, ikke i uenig-het akkurat, men — de hadde snakket om det sig imellem. Han Hans Olsa hadde det ikke med at skjænde, og ho Sørine smilte jo altid, selv naar hun var fortørnet, saa noen uenighet kunde der ikke bli tale om. Men hun holdt paa sit, at der maatte være ett soveværelse nede, uanset hvor mange de fik ovenpaa. Og eftersom han av den grund blev nødt til at gjøre en tilbygning, og de hadde tre saanne værelser paa loftet, syntes han det var ødselhet. Og naa var hun slet ikke ødsel paa andre maater — ikke paa noe sæt og vis! — Og derfor maatte han prøve at faa hende bort fra det.

Men det gik ikke, og han maatte gi sig. Og naar han naa allikevel maatte gjøre den tilbygningen, syntes han at han likesaa gjerne kunde bygge tvers-over hele huset med det samme! — Saan gik det da til, at der blev to ekstra værelser nede, istedenfor ett. Slikt var svært uklokt, og saa rent ulikt hende, — men gjort var gjort, og naa stod hele huset under tak.

Han Hans Olsa hadde altid synes, at han hadde faat en bra kone og netop naa var der ikke den ting han ikke vilde gjøre for hende. Ivaar var hun blit med barn, og han kjendte det paa sig, at denne152

gangen blev det nok glunt; helt siden hun betrodde ham hvordan sakene stod, hadde han gaat her i en glæde som mest tok pusten fra ham; derfor brummet det bestandig i alvoret, men det skulde altsaa være sang. — Hadde ikke dette hændt med hende, var det vel ikke blit noen bygging av iaar heller. Men den færden skulde hun ikke gjøre i den gamle gammen, det var det første han bestemte sig til da han fik sanset sig. Og naar det var hende saa meget om at gjøre at faa det værelset nede, skulde hun ogsaa ha det, — om det saa var aldrig saa urimelig!

Han Hans Olsa gik naa her om dagene og saa hvordan alt la sig tilrette for ham til det gode, og han blev let og

glad ved det. Buskapen vokste vakkert fra aar til aar; han fik mer og mer jord under dyrkning; pesten maatte det vel bli slut med engang, — det sa alle fornuftige mennesker. Her hvor der ikke var et menneske at se det første aaret, vokste naa store bygder op; god jord var her, og nok av sol og væte. Og naa bygde han Storgaard til ham som skulde komme — du store min hvor merkelig det var altsammen! — Han Hans Olsa var baade en klok og alvorlig mand, men han skulde gjerne bygd to værelser til, bare for at vise hvor taknemmelig han var. —

Han hadde sittet der og hørt paa presten sidste søndag, og jo længer den talen varte, des gladere kjendte han sig; han var bare en simpel ulært mand og hadde vel aldrig været borti noe saa merkelig som det presten talte om. Men det visste han, at saa vakkert som alting var borte i gammen hos han Per Hansa naa om søndagen under gudstjenesten, det hadde han aldrig oplevd før. — Det skulde ikke mangle meget paa, at dette var selve det store underet som presten talte om; den samme følelsen gik han med endnu.

Men da han Per Hansa og ho Beret laa der paa knæ foran kisten, hadde han Hans Olsa set paa dem153

begge, og han hadde faat sine tanker. Man kunde vel se paa ansigtet hendes hvordan det stod til; det var visst lite haap om noen forandring her! — Aa-nei, naar forstanden først hadde forlatt et menneske, kom den vel ikke igjen! — Og han Per Hansa selv var blit en gammel mand bare paa en kort tid; naa var han graa baade i haar og i skjegg, og ansigtet var magert og slitt. Naa først forstod han Hans Olsa hvilke forfærdelige ting han Per Hansa hadde at kjæmpe med. — Han saa paa parret som laa foran kisten, til det store hodet hans blev tungt og la sig paa skakke; — hadde han i denne stund evnet at gi sin gamle nabo noe av sin egen lykke, hadde han staat op og rakt ham det uten betænkning.

Han gik og funderte paa noe efterat han kom hjem, men vilde ikke snakke til konen om det endnu, -— han fik vel tænke paa det en stund først.

Og det gjorde han Hans Olsa, men mandags kveld snakket han til ho Sørine om det.

— Skulde de ikke tilby sig at ta barnet derborte til sig, — eller hvad mente hun? — Kanske blev det for meget for hende, — nei han visste ikke akkurat?

— Men det var saa sørgelig for dem, og saa fortalte han hende hvad han hadde følt søndag. — Hvad mente hun om det, skulde de tilby sig at ta barnet?

Ho Sørine lo og spurte ertende, om han ikke mente han fik nok med sine egne barn naa snart?

— Men hun blev straks alvorlig og sa at hun hadde tænkt paa det for længe siden, men hun hadde ikke villet si noe; han Per Hansa visste vel, at de var mer end villige, — hadde han syntes saa, var han vel kommet.

— Aa, det var naa ikke saa sikkert heller, — naa visste han Per Hansa hvordan det stod til her i huset, og han var ikke av de karene som nødet sig indpaa folk! — Og han forstod kanske ikke selv hvor galt det stod til med konen? — Kom naa pesten154

i sommer og, og det brøt løs med hende igjen, var det ikke sagt hvordan det kunde ende! — De som saa det, hadde vel ansvar paa sig?

Da kom ho Sørine med noe uventet: «Jeg tror ho Beret bærer svartsjuke til mig, fordi jeg er saa glad i den glimten hendes, — jeg synes jeg har merket det.»

Han Hans Olsa blev sittende og tænke paa det en stund; det var kanske ikke saa utrolig, og naa kom han frem med det han selv var ræd for —: Hvis de naa fik gutten hit i sommer, var det da sagt at han kom til at trives bedre her end hjemme?

— Og var saa det ret mot forældrene? — Forresten

— hvis det blev saa galt, at han Per Hansa maatte sende ho Beret fra sig — og der var vel ikke andet at gjøre — maatte vel noen ta barnet for godt? — Kunde de det naa — blev ikke det for meget for hende — nei, han visste ikke?

Til det sidste lo bare ho Sørine. — Aajo, hun skulde nok paata sig at være mor til den glunten og, — stod det om det! — Men det vilde vel ikke han Per Hansa, han holdt nok mer av den ongen end av noen av de andre — hvis hun ikke tok storlig feil. — De snakket længe om dette den kvelden.

## IX.

Onsdag eftermiddag drev der let taake under solen; smaadraaper dryppet ned fra dottene som råk deroppe; naa og da kjek solen ned mellem skyene for at se efter hvordan det gik nede paa jorden, satte regnbue baade her og der til tegn paa at den var tilfreds. Hele himmelen laa stor og blaa bakom det hele; luften var stille, — det var rigtig et velsignet veir.

I den gamle fjøsgammen, som han Per Hansa for længe siden hadde laget om til enslags arbeidsstue og stabbur, sat ho Beret og sydde paa en skjorte til155

veslegutten. Døren stod aapen; hun sat slik til at hun kunde se ut; hun hadde netop sendt And-Ongen opi akeren med drikke til guttene, som gik der og hyppet potetene. — Han Per Hansa arbeidet med taket paa det nye fjøset; det var sprunget læk ivaar da frosten gik, fordi vidjene som laa under, ikke var sterke nok. Hun kunde ikke se ham, men hun hørte han arbeidet.

— Aaja, sukket hun og saa op fra sømmen, han greier nok sit, kunde jeg bare saasandt passe mit! —

Hendes ansigt hadde det samme barnslige uttryk som presten hadde merket; øinene saa fjernt og drømmende ind i noe som ikke var som det skulde, men som maatte være som det var; der var en unaturlig glans i dem fra noe som laa bakom og ulmet.

Hun var helt rolig; idag ogsaa kjendte hun sig saa træt og døsig. Slik hadde hun naa været hver dag siden denne merkelige manden la haanden paa hende og med den rare røsten sin sa at naa løste han hende av Satans lænker! — Det var rart, at et menneske kunde faa slik magt! Hun kjendte dog, at han ikke jukset hende, for han løftet bør efter bør av hende, og hun blev saa let at hun trodde hun skulde gaa bent tilveirs. — Siden hadde hun været saa døsig. — Hun kunde ikke fatte hvad som stod paa med hende. Hun sov godt om nættene, men endda var hun saa tung av søvn om dagen, at hun maatte stri med at holde sig vaaken; idag hadde hun lagt sig nedpaa efter maten, og var straks sovnet.

— En velsignet mand, det var han visselig! — Og han hadde faat dem til at synge saa pent allesammen. Hun smilte ved tanken —; Mener du ikke han hadde faat dem til at synge akkurat de samme salmene herinde i gammen som folk sang i kirkene borte i Norge! — Det gik all right ogsaa, ingen ulykke var skedd for den saks skyld. — Og der hang endnu toner omkring over hele stuen — igaar da hun gik der, hørte hun dem alle steder; hun hadde

11 — Rølvaag.156

tat én og fulgt den; og hun hadde sunget til han Per Hansa kom farende ind og spurte hvad som stod paa; — han var saa rar i øinene. — Han skulde da ikke bli ræd fordi hun sang! —

Som hun naa mindtes dette, kom der igjen strofer av en sang; hun tok efter dem og nynnet med. —

— Nei no maatte hun nok ikke synge! Hun kunde skræmme noen igjen, her hvor folk blev saa let rædde. — Dette var forresten vanskelig arbeide — ja han skulde vel bli pen naar han fik denne skjorten paa! — Hun maatte vel høre ham inde i gammen naar han vaaknet? — der var da godt maal i ham, det var der!

— No maatte vel moren holde op med at be om ham, naar ho fik høre han skulde bli prest?

Et stort smil la sig over det voksne barneansigtet. —

— En prest i slegten, — jeg mor til en prest, det blir jo som i Bibelen!

Haanden sydde sting efter sting, men skalv. Tankene kom med mer liv; haanden glemte at ta stingene.

— Naar no ho mor kommer, tænkte hun, og no kan ho straks være ventendes, saa ska jeg fortælle hende alt dette

her — og saa ska jeg si dette til hende: Du vilde aldrig blit bedstemor til en prest hvis jeg hadde blit i Norge — det ska jeg si hende,

— for der hænder ikke saane merkelige ting. — Men saa tror ho vel ikke hvad jeg fortæller hende?

— Ansigtet blev betænksomt, haanden hvilte i fanget.

— Saa maa jeg fortælle hende, at no har vi kirke her i stua vor. — Men saa vil ho le og ryste paa hodet: «Jeg mener du snakker over dig no, Beret!»

— akkurat det vil ho si. — Og saa faar jeg svare: Nei, mor, det gjør jeg slet ikke, for no skal du bare høre, — og saa fortæller jeg altsammen til hende —: Vi har kirke, og der er alter med lys paa og alting

— og alteret, det er Storkista hans far! — Da vil



ho bli enda mer forbauset —. «Beret,» vil ho si, «du snakker saa meget tull, barnet mit, du maa passe din mund, — det gaar ikke an at prate om alt heller, ser du!» — Men saa ska jeg vise hende hvordan baade han Syvert og ho Kjersti, og han Hans Olsa og ho Sørrina, og alle de andre la sig paa knæ foran kista og fik sig tildelt litt av Herrens Herlig-het. — Og jeg ska fortælle om det altsammen, — men han Hans Olsa og ho Sørrina, dem kjender ho, og dem vil ho tro. — Jeg faar syne hende hvor kisten stod — la mig no se om jeg sanser ordene han brukte: — «Alle dine synders naadige forlatelse!»

— Ja han sa alle, for det husker jeg tydelig! — Hun sat i tanker en lang stund; sømmen laa i

fanget; haanden ovenpaa.

— Ho mor sitter paa stolen ved ovnen hvor ho pleier at sitte naar ho er her. — «Ja,» spør ho, «er du no sikker paa at han ska bli prest, Beret?

— Forhast dig no ikke, — du har altid været saa let at lokke!» — Da ska jeg svare: — Ja ser du, mor, det maa du aldrig tvile paa! for jeg hørte jo selv hvordan denne merkelige manden sat her og akkor-derte med Vorherre om det, og fik det som han vilde,

— baade han Per Hansa og ho Sørrina hørte det ogsaa — du kan bare spørre hende hvis du ikke tror os!

— Ho mor ser da længe paa mig, og saa sier ho —: «Ja er det saa, at Vorherre ska bruke ham, da er det stygt av mig at ville lægge beslag paa ham, endda jeg nok skulde like at faa noen av dine til mig, — men da maa du bare passe godt paa ham, barnet niitb — Det kan du sagtens vite jeg maa, svarer jeg da, for han ska jo ut i verden og gi folk av Herrens Herlighet! —

— Men saa reiser ho mor sig og ska til at gaa sin vei igjen, og saa sier jeg: No maa du ikke glemme at hilse han far! Du kan gjerne fortælle ham dette om Storkista hans. —

— Berets ansigt blev langt og betænksomt.

Men saa blev hun pludselig fanget av tunge steg over tunet, steg som stanste borte ved fjøset. Der var noen som snakket og gik ind, — der hørte hun maalet hans Per Hansa.

— Ho Beret tok fat paa arbeidet igjen og sydde en stund, men saa sank haanden igjen.

— Montro hvad de no vil med ham igjen? — Hm, hm, — det er han Per Hansa først og han Per Hansa sidst! — Snart kommer den ene og tar ham bort, saa den andre, og aldrig er her fred. — Hvorfor kan de no ikke la ham være, — forstaar da ikke folk at jeg trænger ham hjemme? — Og altid ska han være saa let at lokke og ikke kunne si nei til noen, — — Det er vel én som ska ha kjøring igjen, og saa blir de saa længe borte!

Hun tok op arbeidet og sydde en stund.

— Tok det ham saa længe med erendet, — hvem mon det var?

— Ho Beret la arbeidet fra sig, gik stille ut av døren, over tunet og hen til fjøsvæggen, hvor hun stanste.

•— Naa dette var jo han Hans Olsa! — Da var det vel ikke saa farlig, han trængte visst ikke mer kjøring. —

Hun rettet sig og vilde gaa tilbake igjen; men saa kom der noe som stanste hende, — ord som blev sagt langsomt med en dyp stemme. —

— Hyss da, hyss! De skulde ikke snakke saa høit om hende naar hun stod her og hørte paa! —

— «Faar ho Beret et nyt anfald, saa vet du hvordan dette kan ende — her kan komme til at ske en ulykke som ingen av os glemmer, — vi har set nok av slikt. Glunten skal vi ta til os, og vi skal passe paa ham som om han var vort eget kjøt og blod, — vi har snakket meget om dette her, jeg og ho Sør-rina.» —

Det barnslige i ansigtet til Beret blev pludselig dækket av et eiendommelig lurende uttryk. —159

— Jasaa, det var det som stod paa her! — Men ti no bare stil — der kommer han Per Hansa! — Han er saa rar i maalet, han kan vel ikke være blit skræmt igjen?

— «Det er vakkert av dig og ho Sørrina, — det mankerer ikke paa det; men det faar bli som det er. Det er no saa da, at ho er mora, og jeg ser hvordan ho hænger ved ham. — Jeg gik her ivaar og visste ikke hvor jeg skulde stelle mig i sommer, men no har jeg bestemt mig til at la det være som det er. — Blir ho ikke bra igjen naar ho har ham hjemme, er det visst rent umulig om jeg tar ham bort, — det trur jeg, jeg ser. — Ho har vaaget livet for ham, og saa faar ho faa ha ham hos sig hvordan det no end gaar — jeg ser ingen anden raad. Der er en lagnad som raar over os alle, og den naar os vel enten vi flyr hit eller dit.»

«No er jeg ræd du tar for stort ansvar paa dig,» sa den andre langsomt; — «du vet hvordan det kunde gaat her ifjor da ho fik anfaldet.*

Der blev en pause inde i gammen. Ansigtet uten-for spændtes; der laa en kjæp ved gammevæggen, hun bøide sig fort og grep haardt omkring den.

— «Nei ser du,» sa han Per Hansa, «det er netop det ingen av os ska være saa sikker paa, endda det vel kan ha set saan ut. — For det kan ogsaa hænde ho ikke hadde faat det paa den maaten om ho hadde faat beholde barnet hjemme hos sig, — jeg saa vel hvordan ho gik her og stred med savnet efterat han kom bort. — Jeg er kommet til det, at kanske var det netop det som gjorde det. — Kanske blev dette for tung bør for hende attpaa alt det andre. — Og selv om anfaldet var kommet allikevel, er det ikke sagt ho hadde gjort barnet noe.» —

Ho Beret stod utenfor og suget ordene i sig; spændingen la sig og blev borte; haanden slap kjæp-pen; legemet rettet sig, blev saa rankt; og hun saa sig om, — undrende —:160

— Ringte det ikke i luften? — Hun syntes hun hørte klokker?

Men straks kom stemmene igjen derinde.

«Trur du det?» sa han Hans Olsa alvorlig.

«Jeg ska si dig én ting, Hans Olsa, der er snart ikke den ting jeg ikke har trudd om dette her, — jeg tænker ikke paa andet. — Og jeg vet no det, at bedre menneske end ho Beret, det har vel neppe Vorherre skapt — om jeg ska si saa stort et ord —, for vondt findes det ikke i hende, det jeg vet av. — No har jeg begyndt at tro, at selv i sin forvildelse har hun ikke ment at gjøre barnet noe vondt, selv om det kan ha set slik ut for os. — Til syvende og sidst er det vel min skyld altsammen!*

— Herregud hvor vakkert det ringte i luften idag!

— «For jeg ser det no, at jeg ikke skulde ha lokket hende med hitut,» fortsatte han Per Hansa sørgmodig. — «Ja, kanske var det galt, at vi to kom sammen fra først av! — Du vet hvordan det var paa Nordland: — Vi hadde baater vi brukte til Lofot-bruk, og de kunde taale noe av hvert; og saa hadde vi smaabaatene vi fisket med hjemme; de var like-saa pene, og likesaa gode til sit bruk som de andre til sit; men bytte dem om kunde vi ikke. — Det gaar ikke an at seile paa Lofoten med en færing, — heller ikke kan du ro hjemmefiske med en seksroring. For dig og mig er det som ingenting herute; der kan være andre som ikke duger her, men som endda kan være

bedre karer end vi. — Der er mangt og meget vi ikke forstaar.* —

«Aa ja, jeg skulde vel kjende ho Beret!» «Det — tror jeg no slet ikke du gjør, — saa bra en mand du end er. — Jeg har no levd sammen med hende all© disse aarene, og maa tilstaa jeg slet ikke kjender hende. — Ho er et bedre menneske end noe jeg vet av, — no først begynder jeg at forstaa alt ho har lidt siden vi kom hit ut. — Det er vel som161

presten sa, at morshjertet, det forstaar ingen sig paa.

— Jeg brøt bare paa og vilde fram; for jeg mente som saa, at det jeg saa mig glad i, det maatte vel andre kunde glé sig ved. — Og saa gik det no saa

— jeg mente at bygge hende saa meget til kongs-gaard, og her sitter ho endda i gammen, og det er blit bare elendigheit av altsammen. — Men det har jeg bestemt mig til, at barnet ska ho faa ha — du ska ellers ha tak for tilbudet.* — Der var en sørg-modighet i ordene hans Per Hansa, tyngre end selve den graa høstkvelden som stundom kryper over prærien.

— «Du ska ikke ta os det fortrydelig op,» sa den tunge alvorlige røsten hans Hans Olsa; «for vi har ikke ment andet end godt med det.» —

Da begyndte skikkelsen utenfor at gaa uten at sanse det selv. Mellem noen lette skymasser sør i himmelen, hang der strimler igjen av en regnbue. Hun saa dem og fik noe forklaret over sig.

— Du store alverden, skedde her no tegn paa himmelen — her stod jo Herrens Herlighet! — Se!

— Hele himmelen var fuld av den .. der og der var den, og alle steder! — —

Hun gik til hun naadde den andre gammen, kom til døren og vilde gaa forbi; men inde i gammen var der et barn som ildskrek.

Da stanste ho Beret og strøk sig over ansigtet og haaret. Saa gik hun fort ind i gammen. — Borte i sengen sat barnet, og skrek som det stod om livet.

Hun for hen til sengen, kastet sig opi, fik gutten i armene og holdt om ham som om hun hadde fundet igjen et barn som hadde været ubønhørlig for-tapt. Hun graat og hun sullet; og bølge efter bølge av taknemmelighet skyllet op i hende.

Gutten blev saa forbauset at han tidde bom stille og laa rolig en stund; saa smøg han sig ut av armene hendes og kastet sig ned paa puten. Den ene pekefingeren stak han i munden, med den andre162

pekte han ut i luften, akkurat som barn stundom gjør naar de ikke vet enten de skal furte eller være glade.

Og saa var der noe saa uimotstaaelig morsomt ved ham, at hun ogsaa maatte lægge sig ned paa puten. Da smilte han stort; fingeren oppe i luften sænket sig og stak borti ansigtet hendes; og saa satte de i at le begge to, men hun saa høit og overgivent at han trak fingeren til sig igjen og satte op et meget betænkelig ansigt. — Straks hun saa det, dæmpet hun sin voldsomhet, tok til at smaakjæle med ham og fik ham tilsidst helt.

X.

Men som ho Beret laa der og strøk barnet, kom der paa hende en sterk døsighet; den seg paa hende som tung søvn, og den kjendtes saa god at hun gad ikke motstaa. Hun døste av og blev baaret bort i noe tindrende blaat med regnbuer i; det var bløtt og varmt paa samme tid, noen snakket høit og vakkert i det, og det omspændte tilsidst hele jorden. —

Det kunde ikke ha varet længe; hun blev vækket av at der sat et barn og stak med en vaat finger paa hendes øienlok; hun støttet sig op paa albuen og strøk sig over ansigtet, — der laa slør over endnu. — Det er da fælt som jeg maa ha sovet, tænkte hun.

Hun stirret paa barnet som sat der, strøk sig over øinene igjen uten at forstaa. —

— Hvad er det jeg tuller med, det er jo Per-gi unten min! —

Hun reis te sig helt op, tok barnet rolig til sig og satte ham i fanget.

Og hun skalv og rørte varsomt ved ham, som én der kommer sin elskede rigtig nær for første gang.

«No vel glunten ha mat,» godsutret barnet.

Ja det er klart, at denne karen maa ha mat!

Gutten ormet sig ut av fanget og ned paa gulvet;163

hun kunde ikke ta øinene fra ham, blev mest ræd alt det livet som tytet ut av den lille skikkelsen.

Hun kom sig dog fort ut av sengen og skulde finde mat til barnet, vilde gaa bort til en hylde efter et fat melk, men blev staaende paa gulvet og se sig om i gammen; øinene var store av forundring, — alt herinde var saa merkelig! — Hvad kunde vel være hændt? — Det var som hun ikke hadde været her paa aar og dag! —

Barnet klynket utaalmodig, kom og rystet hende i stakken, og vilde ha hende til at skynde sig. — Og hun blev forvirret da hun ikke fandt sig tilrette straks. Hun tok ned et fat melk, — hvor var naa skeen hun brukte til at skumme fløten med? og skaa-len til fløten? Var der ikke en bestemt kop hun altid gav barnet i? — Og brød — han maatte vel ha sig en skive brød til melken? — hvor var naa brødet her i huset? —

Ho Beret gik og lette i sin egen stue, som en husmor som har været længe borte, og har hat en fremmed til at stelle. Men hun kjendte hjemkomstens glæde og blev sterk. — Her fandt hun det ene, og her var det andre, og gutten fik tilsidst al den maten han vilde ha.

Hun kom i tanker om noe andet og saa sig om. — Hvor var naa de andre idag? — Han Per Hansa skulde være heromkring etsteds, — det var som hun netop hadde snakket med ham! — Hvor holdt naa barna til henne, — kunde hun da slet ikke huske noen ting idag? — Hun blev ærgerlig paa sig selv, men maatte le ogsaa, — her hadde hun hat dem for en liten stund siden allesammen, og naa kunde hun ingen verdens ting huske, — ja idag gik hun da rigtig i ørsken! —

— Dette maa jeg se at faa greie paa, tænkte hun, og gik ut av gammen. — Eftermiddagen tok behagelig mildt imot hende; hun trak pusten dypt og kjendte det saa godt. — Vi har et velsignet vakkert164

veir naa om dagen! — Øinene fæstet sig ved trærne omkring tunet, og paa nyt blev hun slaat av forundring —: her stod jo en hel, stor skog og døste i solen? — Et stykke bortpaa prærien laa der et halvfærdig hus, hun saa det og, — naa det var jo det nye huset hans Hans Olsa! — Det blev godt for ho Sørrina at faa nyt hus at stelle i, -— man kunde naa si hvad man vilde: disse gammene var bare saa som saa, — naar de blev gamle, faldt der saa meget baask fra taket.

Men der kom der én ut fra fjøset, en svær, litt lutende skikkelse; han saa hende, hilste sagtmodig med en dyp stemme, og tok veien bortover prærien. Ho Beret holdt paa at bli ræd, var ikke dette han Hans Olsa? — Kjendte hun ikke sine nærmeste naboer!

Hun hørte der var noen i fjøset, gik dit og glyt-tet ind.

«Er du her?» spurte hun.

En bredskuldret, undersætsig mand kom fram i lysningen, mager og sterkt furet, med graasprængt tafset skjegg, som der hang høirusk i.

Hun maatte se paa den manden, blev først ræd, men saa maatte hun smile med sig selv.

— «Kan du si mig, — hvordan er det du ser ut?» Han Per Hansa blev staaende og se paa hende

igjen; han grep om stolpen mellem to baaser for at holde sig oppe.

Det saa ho Beret og blev ræd for alvor; — kom fort ind i gammen.

«Er du klein?» spurte hun deltagende; «du ska slet ikke holde paa med dette arbeidet naar du er saa ussel, for det

haster vel ikke slik?» —

— «Nei nei,» sa han langt borte fra, og turde ikke se paa hende.

«No ska du slutte straks, — jeg ska springe ind og koke noe varmt!» — Hun var saa fuld av omsorg for ham at hun ikke ventet paa svar, men skyndte sig over tunet.165

Han Per Hansa stod i døren og saa efter hende, vilde følge efter og snakke til hende, men turde ikke.

— Der stod en spade paa indsiden av døren; han tok i den, satte den længere ind; nei, den skulde ikke staa her, og han flyttet den tilbake igjen. — Hammeren han netop hadde brukt, laa paa gulvet.

— Denne hammeren maa jeg huske at ta op, ellers kan den bli trampet ned i jora! — Men han glemte sig og lot den ligge; han skalv saa han maatte læne sig op mot væggen.

— Det vet jeg, at saan har ho ikke set ut paa aar og dag. — Han sukket tungt —: Men det er vel ikke noe at agte paa! —

Ho Beret var kommet ind i gammen og nørte straks op i ovnen; gutten sat endnu ved bordet, og naa vilde han ha mer mat. Men hun hadde slet ikke tid til at ænse ham, hun kastet paa en gryte og slog melk i. — Han er vel blit forkjølet i alt dette regnveiret, tænkte hun, han maa straks faa sig noe varmt i kroppen! Jeg ska rigtig ta noe pepper opi dette her; kunde jeg no faa ham til at lægge sig og bli god og varm, kan det hænde jeg snart faar ham all right igjen —, det pleier ikke staa saa længe paa med ham.

Men som hun la teppet tilrette paa sengen, kom hun til at kaste et øie borti Speilet ved sengehodet, og maatte stanse og se paa sig selv.

— Jeg ser da ut, jeg ogsaa: — Ikke at undres paa at han blev rar naar han saa mig, han som støtt ska ha mig saa pen! —

Mens hun ventet paa at gryten skulde koke op, vasket hun sig og greiet haaret. Saa var hun i Storkisten efter et par søndagsplagg som hun skyndte sig med at kaste paa sig. Imens snakket hun med barnet.

— Se saa, no var hun da ikke fuldt saa meget av et skræmsel!

Gryten kokte op, hun tok den av, gik ut og ropte ham ind.166

Han Per Hansa steg ind i sin egen stue, som et barn der kommer ind paa et fremmed sted og er saa ræd at det ikke tør lægge luen fra sig. Men gutten sat endnu ved bordet, og saa gik han borttil, tok ham i fanget, og strøk ham over haaret, — han orket ikke si no, og ikke turde han se meget paa hende.

Ho Beret kom med en kop rykende melk til ham.

«Jeg har slaat pepper opi; og no maa du bare se at faa det i dig mens det er varmt; gaa saa og tull dig godt ned i sengklærne!»

Han gjorde som hun sa, drak kop efter kop, saa paa hende, — sa ingen ting.

Hun kom og satte sig ved siden av ham, og fortalte ham hvor rart det hadde været her idag; hun hadde lagt sig nedpaa med barnet en stund; og da hun stod op, kunde hun ikke huske noen ting. — «Tænk det var som om jeg hadde sovet baade i aar og dag!»

Han Per Hansa hørte paa, saa paa hende, og drak av den varme melken til taarene stridrandt nedover ansigtet.

Imens snakket hun videre, var rolig og god i røsten, akkurat som det gamle velsignede Beret-guldet hans.

Men da han slet ikke kunde drikke mer, sa hun, at no maatte han gaa og lægge sig straks, — blev han bare god og varm, gik det nok over!

Han Per Hansa føide sig som et godt barn; hun kom selv og tullet teppet om ham.

«Prøv no at sove en stund, saa skal du vel kjende at det blir bedre, — dette her gaar nok over!» —

— Han Per Hansa snudde sig mot væggen, graat stille, knæpte hændene sterkt ihop, men maatte straks ha dem fra hverandre og tørke øinene.

Om en stund kastet han teppet av sig, hev benene ut av sengen og sat paa sengestokken, blev sittende og se paa ho Beret, og naa lot han øinene være hos hende.167

«Nei staar du op no?» spurte hun forbauset, blev staaende og se paa ham igjen, og kunde slet ikke forstaa sig paa ham idag.

«Aa jeg faar vel se at faa fjøset gjort ifra mig, kan du skjønne; — vi maa ta til med bygginga her saasnart han Hans Olsa kommer saa langt at han kan hjælpe mig med kjøringa. — Det var mye til god drekka du laget til; — har du mere?»

Han drev framme paa gulvet, maatte finde paa noe; han grep gutten i armene og hivet ham op i gammetaket til gutten hylte av glæde.

»Det er fælt saa rare dere er idag allesammen!» sa ho Beret, kom med koppen, stod der og smaalo og saa paa dem.STORVIDDA FAAR KRISTENMANDS-BLOD OG ROER SIG.

i.

De gamle har mange merkelige ting at berette fra de første aarene — i de dage de grundla riket: —

— Der var naa Viddens røde søn med sit hete hat til blekfjæset. Der stod rædsel av ham de første aarene; han kunde slaa ned, hakke og rive i stykker,

— blodig gaar sagaen om færdene hans.

— Disse trængslene var likevel smaa mot den tyngsel Storvidda kastet over enkelte sind; den la mange i selvmorderens grav og fyldte asyl efter asyl med forhutlede, fjollete væsener som engang hadde været mennesker. Det er rart naar blikket vandrer rundt den samme synskredsen i aarevis uten at finde noe det kan hvile sig ved. —

— Og der var alle pestaarene, — slit og hunger og sott! Vorherre vet hvordan menneskene kunde holde det ut! Mange stod det naa forresten heller ikke, men la sig ned og døde. — Naa, det var ingenting at gjøre ved det, mente de som var igjen. En daue skylder vi forresten Vorherre allesammen, det er da grei skur! — De som ikke strauk med da, de f6r siden, og det kommer vel paa ett ut. — De fattige kan finde mange trøstegrunder. Og whiskyen var billig i de dage, og let at faa tak i! —

— Der var de forfærdelige stormene som kunde komme paa varme sommersdagen. Det hændte at de i et eneste øieblik tok de boligene mennesket hadde reist sig, og slet dem op til smaaflis som stak op av jorden som haartafser i en luvs litt pels. — Menneskets magt? — aldrig nævn slikl, for det er bare at friste Almagta! —169

— Somme var mest ræd præriebranden. Den var fæl, den karen, før folk kom saa langt at de vandt at beskytte sig mot den.

— Andre mindes først og fremst byreisene. De var det morsomste, sier noen; nei, de var det værste, paastaar andre, og det kan vel hænde de har ret begge. -— Oksene gik sent, enten det var tredive eller nitti mil, gjorde ikke større forskjel. I en torv-gamme bak i himmelen etsteds sat der en kjærring med en flok forsultne unger. Og kjærringen var blit saa ilde blaagusten under øinene i det sidste, og munden paa ungene stod aldrig igjen — naa skrek de efter mat bestandig. — Men i byen var der meget artig —: let at faa sig en dram, og folk som kunde snakke baade fornuftig og vakkert om framtia, og om hvor gildt det alt skulde bli her engang. Traf en dem inde paa saloonen, var det lifligere at høre paa dem en noen tale om tusenaarsriket. Paa den uendelig lange kjaakingen hjemover, laa ordene i sindet og glødde, og saa blev ikke veien saa lang, — «du vet det er saa rart med det naar en har noe vakkert at tænke paa,» sier de gamle.

— Og saa var det som om intet bet paa menneskene i de dage. Folk kastet sig blindt ut i det umulige og gjorde utrolige ting. Segnet noen — og det hændte ofte — kom der andre og tok fat. Slegten var blit ung igjen. Det

utrolige laa i luften, folk søp det i sig og gik der drukne, kastet sig bort og lo av det. Selvfølgelig gik det an, — alt gik an her; der fandtes ikke noe umulig mer! — Et slikt overmaal paa tro og selvtillid har ikke menneskene hat hverken før eller senere i historisk tid.

II.

I fordums tid skal det engang ha regnet i firti dage og firti nætter, og det var forfærdelig. Men om vinteren 1880—81 kom trollofsen igjen, da snedde170

det i to gange firti, og det var baade nætter og dage. —

Sneen kom den femtende oktober om høsten og blev ved at komme til over sommermaal.

Sneen flaug fra verdens fire hjørner. Men værst blev han naar han gik om paa sør, for da faldt der floker saa store som brødleiver. Solen krøp ut en sjelden gang, stelte til en og anden klardag som la sig sterkt nedpaa og pakket godt sammen saa der kunde bli rum for mer, som ogsaa straks kom. — Det hændte, at folk en morgen vaaknet i død, kvalm luft, blev liggende og lytte efter vindens sug om nøvene, — nei, hvad var naa dette her for slag? Der hørtes ikke andet end en underlig dur i ovns-pipen? — Man kom sig ut av sengen og kastet paa sig klærne, og skulde ut — og saa var der en som tviholdt døren! — Utenfor laa et seigt uhyre. Man maste og skjøv paa, grov ind paa gulvet og fik endelig døren saapas paa gløtt at der blev rum for en kar at orme sig opigjennem; — endelig stod man paa toppen av en uendelig melbinge som det fauk av.

Siden var det til at grave sig ned til husene. Man grov ganger fra stue til uthus, og fra nabo til nabo hvor der var kort imellem, og unger som likte at leke med slikt.

Senvaares naar alt dette tinte, var det ikke andet end vand her hvor det hadde været bare land, og det var som i Noah sin tid. En seilte avsted i en vognkarm, andre paa et hus eller et fjøstak, mange strauk med, — det var ingen ark at ty til her heller.

Nøden blev svær blandt folk. Baade det ene og det andre slap op eftersom tiden gik. Saa tidlig som vinteren la sig, trodde ikke folk paa den, — hvem hadde vel hørt, at det blev vinter midt paa høsten? — I november maaned kom der ikke fælt meget sne, men dagen var graa og ufysen. I december kom der mer; januar la dygtig til; og i februar tok171

selve trollofsen til at komme. — Hos mange blev potetene staaende i jorden; flere fik ikke tresket; brændsel var snart ikke til at opdrive, ingen fik noen ting hjem fra byen av det som trængtes.

Rundt om i husene sat folk og mol. Efterhvert som melet slap op, var det at ta til kaffekvernen, og det var like ens baade for rik og fattig. Folk som ingen kvern hadde, maatte laane, — der var nabolag hvor fire familier brukte den samme kvernen.

Borte hos Torkel Tallaksen hadde de den vinteren to nykommergutter i arbeide, uten anden betaling end kosten; desuten holdt de taus; og saa stor familie som Tallaksen selv hadde, gik det haardt paa gudslaanet og blev snart tomt i sækken. Tallaksen mente, det var bedst at male saa det kunde vare en stund naar han naa allikevel maatte til, gik saa ut og laante fire kverner til den han selv hadde. De sat der og mol i to samfulde dage, men var da saa lei det at ingen orket at holde paa længer.

En av smaaguttene tok skiene paa sig og skulde gaa bortover til Tønset'n med kvernen de hadde laant der. Dagen før hadde det tint litt, om natten var der kommet frost, somme steder bar skaren, men oftest brast det under foten.

Nede ved bækken laa skavler saa høie som berg. Gutten lot det staa til nedover heldingen, fik større fart end han hadde beregnet og faldt hovedstupes opi en skavl. Skiene for en vei, kvernen en anden, og da gutten skulde avsted efter den, brast det under ham og begravet baade ham og kvernen. Gutten grov sig ut og gav sig til at lete, stampet og gik igjennem, men kvernen fandt han ikke. Saa var der ikke andet at gjøre end at gaa tilgaards med den besked.

«Du har no vel ikke kasta bort kverna?» f6r Tønset'n op.

«Nei,» sa gutten og lo; han visste akkurat hvor den laa, — han kunde bare ikke finde den!

12 — Rølvaag.172

«Staar du der og gliser til slekt, du er en gap, er du!» Tønset'n blev saa harm at han drev til gutten under øret, tok saa straks paa sig og gik rundt og kommanderte naboene ut til at lete. Denne gangen lot han falde et ord som siden blev til mundheld i settlementet: — «Det faar være det samme med livet bære saa vi finn att kverria, — dere forstaar vel det, karer!»

--------Men værst blev naa brændselsnøa for folk.

Ikke ved og ikke kul. I hver stue sat folk og vridde sammen høibændler og matet varmen med.

— Hele buskaper druknet i snekavet. Fe blev borte i den første stormen som kom om høsten og var ikke at se igjen før sneen f6r utpaa vaaren; da kom de tilsyne i en bakkehelding — de hadde ligget der naa i seks maaneder, og det var stygt at se.

Og det hændte likedan med folk. Noen blev borte paa den maaten; andre tok hosten. Folk døde uten lægetilsyn; der var ikke engang de gamle hus-raadene at ta til, — hverken smørels eller noe at ta indvortes. Der en døde, blev han lagt ned i hvad folk kunde undvære og sat bort saalænge. — Den vaaren blev der mange begravelser rundt om i settlementene.

III.

Den andre landkvarten hans Hans Olsa, laa oppe ved bækken, nordenfor Solum-guttene. Hele kvarten hadde han gjærdet ind, og her hadde han naa en stor buskap ungfe gaaende. Sommerstiden trængte ikke dette feet andet tilsyn end et saltstykke av og til, græs var her nok av, og vand i bækken.

Forrige aar hadde han hat feet gaaende her til senhøstes. Naa i aar hadde han kjørt hit al den halmen han kunde spare, og hadde kjøpt mer til. — I høst bygde han et skur av strangler og halm, og tænkte at vintre denne buskapen her.

Skuret fik han ikke færdig før vinteren la sig;173

allikevel hadde det lykkes ham at berge kvæget hernord helt til februar, og naa mente han som de andre, at det værste vel maatte være over for iaar; — men saa var man bare saavidt kommet til begyndelsen!

Den syvende februar lysnet i kaldgraa dag. Sne-floker — store og tafsete — kom flyvende fra vest; saa en op i luften, tok de sig ut som svartgraa uld-dotter. Vinden auket paa efterhvert som dagen vokste. Sneflokene blev tættere, men mindre og fastere. Ved middagstid stod himmel og jord i et eneste mjell. — Vinden stod ind fra vest, vokste og olmet sig op og tok værre i, drev sneflokene foran sig med slik magt at de sat i væggen.

Utpaa eftermiddagen blev veiret saa fælt at han Hans Olsa laut nordover og se efter feet; hadde han ikke været saa kjendt med landskapet og forstaat at ta retning efter vinden, hadde han umulig fundet fram.

Det saa ilde ut der nord. Paa vestsiden av skuret var meget av halmen blaast bort. Kreaturene hadde søkt den ly de kunde finde i halmhaugene norde'nfor. — Han saa det straks, at kunde han ikke faa dette reparert og feet i hus, vilde han imorgen være en betydelig fattigere mand.

Det første han gjorde var at bære ind halm og dytte med mellem stranglene, saa der kunde bli nogenlunde ly derinde. — Siden bar han ind halm og strødde paa gulvet.

Den graa dagen var næsten borte da han hadde faat det saapas til at han kunde jage ind feet. Og naa vilde det slet ikke la sig jage. Straks han hadde faat et par stykker saapas bort fra haugen at de fik føling av veiret, satte de hodet i marken og rendte tilbake igjen. — Han saa snart, at dette ikke gik an. Han lot da feet roe sig og tok bare ett om gangen, — han leide de største, men de mindste tok han simpelthen op i armene og bar. — De hadde gravet sig174

dype ganger inde i haugen og var ikke gode at faa fat paa. — Dette var tungt arbeide i snegrynna, han drev paa til

svetten randt av ham.

Senkvelden kom paa ham før han endelig var færdig. Rundt om ham stod natten, som var fuld av en føike værre end han kunde huske at ha set. Rokket drev den foran sig i vældige bølger, hylte og vrælte inde i den, — i bakkastet inde ved væggen var det vanskelig at faa op øinene.

Han stod i skurdøren, men var saa træt at hvert lem skalv. — Mekanisk tok han til at gaa, — kom noen skridt, men maatte stanse og hikste efter veiret. Og saa slog det ham, at saa tykt som mørket naa var, og i en slik kovdam kunde han umulig finde hjem.

— Han famlet sig tilbake de faa skridtene til skuret, gik ind igjen og blev staaende i døren. — Han tænkte ikke paa noe, men hele tiden stod det klart for ham, at det var bra han hadde faat berget feet. — Var de blit liggende ute, var der ikke mange igjen naar dette holdt op. — Hadde de naa mer halm at ligge i, kunde de hat det rigtig bra!

Han hadde ikke staat længe før smaa skjælv-inger begyndte at fare gjennem ham. Han frøs ikke egentlig, det var bare det, at musklene ikke vilde ligge i fred; de trak sig sammen og slap sig løs, som staalfjære der pludselig hadde faat liv.

— Hvis jeg naa lægger mig inde blandt feet, kan jeg bedre holde varmen, kom det for ham. Snart lysner det av dag og saa kommer jeg hjem til ho Sørrina og barna. — Ho har vel saapas vet at ho gaar og lægger sig og ikke sitter oppe og venter paa mig inat? —

Han famlet sig ind i tætteste flokken og la ryggen like ind til siden paa en stor stut; han kjendte den saa snart han tok i hodet, for det ene hornet var brukket av. Underklærne var vaate av svette og klisset sig til kroppen, men varmen fra175

stuten trængte snart igjennem, og saa blev det ikke saa værst. — Han laa og tænkte paa hvor heldig han var som hadde faat alt berget; hjemme stod ingenting paa, og naa var det bare bra altsammen. — Tankene blev dorske og uklare.

Han mente ikke at sove, — trodde ikke han sov heller. Han var bare inde i en underlig tung døsig-het som var saa god at ligge i ovenpaa sprængar-beidet. — Bak ryggen hans pustet det jevnt og rolig, — det gik op og ned, op og ned, som smaa-baaran en sommerdag. — Hadde han naa bare hat en fremmenfor ogsaa! Instinktmæssig strakte han armene ut, fik fat i et krøttur, og reiste sig saapas at han fik trukket det til sig. — Han f6r vel for haardt med tjonet naa, stakkar! — Gav sig saa til at stryke det og godsnakke med det. — Naa hadde han det saa bra som det gik an paa en slik nat! — Og han Hans Olsa krøp indi sig selv saa godt han kunde. f

— Gufsen saug og saug. Det var en forfærdelig nat! Det værste var at kulden var saa fæl. — Gjennem hver spræk i skuret kom sneen fykende, den la sig paa alt og hopet sig op i smaa hauger, som vinden jevnet ut og atter sopte sammen, — suget til sig og blaaste paa og lekte med.

— Han Hans Olsa rykket til ved at noen pirket og stak ham i armer og ben. Der maatte være to av dem? — Og de brukte begge hænder! — Den ene arbeidet sig fra benene og opover; den andre fra albuene og indover mot hærdene. Nett som disse to møttes, var det han sprat til. — Han reiste sig med voldsom anstrengelse og stod paa knæ. Teppet gled av ham; der stod kald dryss fra det og opi ansigtet paa ham.

— Dette var da merkelig, — hadde han mistet føttene? — Og hvor var hændene henne? — Han kom sig op og blev staaende, vilde gaa bort til døren og se paa veiret, men tumlet fremover.176

fordi han snublet over tuer under sneen. — Tuene reiste sig og for unda; og hver gang stod der et kaldt gov fra dem opi ansigtet. — Dette hændte op og op igjen.

--------Han kunde ikke forstaa dette. — Han var

da ikke drukken, men føttene vilde ikke bære ham. — Den ene haanden var blit aldeles borte. — Naa, her var da væggen, — han lænte sig op mot den og blev staaende.

— Haanden maatte bestemt være frossen? — Han hadde faat votten av den andre, tok om fingrene som han ikke kjendte, bøide dem; og han saa de bøides, men følte det ikke. — Dette maatte han se at faa gjort noe med straks! — Og saa lot han sig sige ned i sneen og gav sig til at gni med sne, — aandet paa haanden og gned. Han kjendte, at naa frøs han helt inde i indvoldene, men det var der ikke stunder at tænke paa.

— Ja, ja, mumlet han, no er no det her saa bra som det gaar an, — no maa vi bare ta til med føttene straks, — faar jeg dem ikke op tint inat, ska du bare se, at jeg er krøpling for levetia! —

•— Sindig, som han var i alt det han tok sig fore, prøvde han at trække støvlene av, men fik det ikke til. Da tok han op lommekniven, og sprættet av sig først den ene og saa den andre, og satte dem op mot væggen. Hosene hadde han ikke noe bryderi med, dem stak lian i barmen.

— Han reiste sig naa og tok til at springe langs væggen; han snublet ofte, men blev ved likevel. Efter at ha holdt paa slik en stund satte han sig ned og gned føttene. — Han gned længe, — stod saa op og sprang, — storsprang, satte sig og begyndte forfra igjen. — Tankene arbeidet rolig, men hele tiden dovent, syntes at holde til paa et sted langt borte. — Det er nok bedst jeg passer mig og ikke gnir for hårdt, -— jeg har naa ofte set at det er let at gni hua av paa et frossent lem! — Den som no bare hadde kaldt vand saa gik nok dette her bra!177

— Han trak hosene paa igjen og fandt støvlene. I det ene hjørnet hadde han bundet sammen to spærrer med Staaltraad; han famlet sig dit, viklet traaden av, tok den og snøret dem om støvel-bændlene.

— Siden gav han sig til at trampe langs væggen, — slog fluer, — smaasprang. — Denne pirkingen var visst bedre, —- alt var bedre, — forresten var han ikke sikker paa noen ting længer. -— Tankene var ikke i ham; de stod likesom utenfor og stirret paa ham gjennem føiken. —

— Det er klart, sa det langt inde i mørket, at ska du være her inat, saa er det forbi. — Er han einvinda, skulde du finde gjerdet hans Henry, — du vet hvor det tar av til han Per Hansa, — saa følger du hans, — følger det dit, — der begynder dit eget, — det gaar like til fjøsvæggen hjemme. — Enten du lægger dig til her eller derute, det gjør ingen forskjel! — «Ja, ja,» mumlet han træt. — «Det kan saa være!» — Han kom sig ut av skuret og krabbet avsted med veiret.

IV.

Den natten fik han Hans Olsa vaastøiten. Han tumlet ind i sin egen stue tidlig paa morgenkvisten, og var da saa forkommen at han ikke vandt at faa av sig klærne selv. — Ho Sørine hadde gaat hele natten og ikke visst hvor hun skulde gjøre av sig av vaånde. Et par ganger hadde hun gaat ut i den tanken at komme sig til han Per Hansa og faa hjælp, men maatte begge gangene opgi det. Hun tændte da lys og satte i vinduet, blev gaaende oppe og mate varmen, og forsøkte at gjøre sit lyse sind fortrolig med den tanken at naa var ulykken kommet.

Straks hun fik ham igjen, gav hun sig til at stelle med ham. Hun slog i ham bolle efter bolle med kokende melk med spanskpepper i, fik ham178

til sengs og tullet ham ind i varme sengkiær. Men saa laa han bare der og skalv saa sengen rystet og kunde ikke ligge stille! — Utpaa dagen kom hosten;

— det var en tør hoste som tok bund og skrapet mot noe jernhaardt. — Natten efter kom der stunder da han snakket over sig, vilde ut og nordover og se efter feet. Ho Sørine hadde da sin fulde hyre med at stagge ham. — Naar da hosten rev som værst nede i dette jernhaarde, skrapet den rustflekker løs,

— det kom op i halsen og truet med at køyve ham. — Saa blev det dag igjen efter en sørgelig lang

nat, og da klarnet han. Naar da hosten lot ham ifred, snakket han rolig med konen, og gav raad med hvordan hun og jenten skulde stelle sig med arbeidet. — Han syntes det var for galt, at de skulde være alene med alle ting i et slikt veir, og efterat de var gaat ut, prøvde han at komme sig paa benene og i klærne. — Men frysningene overfaldt ham slik at han holdt paa at falde overende.

Stormen stod paa i to samfulde døgn. — Den tredje dagen utpaa formiddagen tok snekaven paa at krype tilbake i

sig selv uten dog at sope rent efter sig i luften; vinden spaknet; men kulden bet like haardt.

Straks han Hans Olsa merket, at uveiret tok til at gi sig ute, bad han jenten ta skiene paa sig og gaa efter han Per Hansa. — «Dette gaar ikke an,» sa han til konen, «no er det paa tredje døgnet du ikke har været av klærne, — det kan ta lang tid med mig.» — Han vilde si mer, men saa kom hosten og tok det.

Han Per Hansa og begge de ældste guttene holdt paa at vri høibændler ute i fjøset, da ho Sofie kom med det budet, at faren hadde ligget ute her om natten, og hadde faat hosten og naa var svært klein.

— Han Per Hansa la straks arbeidet fra sig, blev med vestover, kom ind i stuen og spurte hvordan det stod til. Sørine saa træt og bekymret ut; hun179

snudde sig fra ham og sa at det var ikke saa rart, gik til ovnen, holdt forklædet op til øinene, og gjen-tok stille at det saa ikke rart ut her naa! — Men det at han Per Hansa var kommet gjorde hende godt, det tok straks noe av angsten fra hende, og det tunge var ikke saa græsselig tungt længer. Hendes gamle freidighet kom tilbake; hun tørket øinene og bad ham være med ut i kammerset.

Borte i utkanten hos irlænderne bodde der i en lav gamme en enslig gammel kone som sommetider var saa rar av sig at hun gik under navnet Crazy-Bridget. Navnet hadde hun da hun kom til settlementet, og Tønset'n hadde for længe siden oversat det til norsk, — han kaldte hende «Kræsi-Brita» og de andre norske hadde tat det op efter ham. — Denne Bridget var flyttet vest sammen med sønnen, hadde tat landkvarten som laa ved siden, og hadde faat sig op en gamme hvor hun bodde nu. Ellers visste man intet andet om hende end at hun var meget religiøs, at hun oftest snakket et tungemaal som ingen av de norske hadde hørt før, og som visst faa av hendes fæller forstod. Det hændte sjelden at hun gik til folk, men mange — og især hendes egne — kom ofte til hende for at søke hjælp i sygdom. Hun kunde mangt et gammeldags raad baade for folk og fe, gav dem gjerne uten betaling. Flere av de norske hadde ogsaa søkt hende, endda de fleste sa at det var bare hokuspokus kjærringen for med; men én ting maatte de fleste indrømme: hun hadde et merkelig godt lag med kleint folk.

Da naa han Per Hansa saa hvor daarlig det stod til med naboen, snakket han med ho Sørine ute i kjøkkenet, og sa at naa vilde han først gaa vestover efter ho Bridget, ingen skulde foragte hendes kon-ster, — de fik prøve de raad her var.

Og han saa gjorde. — Utpaa dagen kom kjærringen trampende i et par truger og bar en pose paa

crazy = tullet.180

ryggen. Hun varmet sig godt ved ovnen, gik ind i kammerset og saa paa den syke, fik saa laane en gryte og aapnet posen. Først tok hun ut fire store løker, dem skar hun op i biter og la i gryten, aapnet en flaske det luktet stygt av, og slog i, satte saa gryten over varmen og lot den koke en stund. Av dette laget hun løkplaster og la paa ryggen og brystet; men først tok hun op av skj ørtel ommen et lite rustent jernkors som hun læste over, og stak ind i den delen som skulde ligge paa brystet. Da hun hadde faat plasteret paa, gjorde hun korsets tegn baade paa bryst og ryg; hele tiden mumlet hun i et sprog de ikke forstod, enten det var bønner eller noe værre, kunde ingen si. — Dette plasteret skulde de la ligge i tolv timer — forklarte hun paa engelsk — og stadig holde varmt ved at lægge paa varme kluter. Naar den tiden var omme, maatte de lage et nyt; hun forklarte ho Sørine hvor meget løk hun skulde bruke og saa skulde hun ta én kop linfrø og to kopper nysilet melk. Korset maatte de ta godt vare paa, — det holdt hun dem ansvarlig for. — Efter at ha git noen raad til, ønsket hun gud signe, tok posen paa ryggen og lakket avgaarde igjen. — Baade Sørine og han Hans Olsa hadde tiltro til kjærringen og var glad at hun kom, — en fik prøve de raader her var. —

Han Per Hansa fik det naa travelt om eftermiddagen, hjemme var meget at gjøre, og her endda mer. Han skyndte sig hjem, tok guttene med sig og gik nordover for at se efter buskapen. Før han gik, var han inde og fortalte ho Beret hvordan det stod til herborte; han bad hende stelle sig slik med arbeidet hjemme at hun kunde gaa bortover i kvel-dingen og være der inat; for det kom til at bli sent for ham.

Ved kveldsmaalstid kom Tønset'n forbi hos Per Hansa; han var paa veien hjem østifra settlementet, og skulde

bare lye indom hvordan alt stod til. Da181

han naa fik høre at han Hans Olsa var saa daarlig av hosten at det skulde spørs om han stod det, syntes han han maatte bortover og fortælle ho Sørine hvordan hun skulde fare aat. — Var der non paa disse kanter som forstod sig paa hosten, maatte det vel være ham! Tønset'n var i en glad stemning i kveld og bad han Per Hansa aldrig være ræd — for naar det ikke var noe værre end hosten —! Han satte skiene paa igjen og lakket avsted bortover.

I kammerset laa han Hans Olsa støttet op i putene; smaagutten, han Vesle-Hans, sat i fotenden av sengen og lekte sig; ho Sørine og jenten hadde gjort fra sig ute og stelte naa i kjøkkenet; ho Beret sat i kammerset og passet paa at han hadde det varmt paa brystet og rundt skuldrene. — Hun hadde en bunding i haanden og sang paa en salme da Tønset'n kom ind.

Han hilste paa de to og likte sig straks ilde. — Det var ikke nødvendig at begynde med begravelsen før de hadde noen at lægge i kisten! Men det sa han naa ikke. — Siden ho Beret blev bra igjen, kunde Tønset'n ikke fordra hende. Hun var blit saa nøie paa det at slap en et aldrig saa lite uskyldig ord saa hun hørte det, randt det med formaninger! — Og aldrig en whiskyskvætt hverken for jegta eller brøste! — Der maatte naa være maate med alt og! — Han som var baade klokker og trustee fik vel si hende et alvorsord! Men der stod slik age av hende at endda han naa hadde tænkt disse tankene i to aar, var det ikke blit noe av endnu. —

Men ikveld forstod han bare hvor laakt det stod til med han Hans Olsa og glemte alt andet. Han gik bent borttil sengen, og sa med et maal som skulde være glad og freidig: —

Ændres paa deg, Hans Olsa! -— Kan du si meg ka du ligg her ætte, vaksen karen? — Og no har

trustee = forstander som har tilsyn med en menig-hets ytre anliggender.182

du den finaste onnerbakken fra stuetaket dit og helt ned til megb

Den sykes ansigt letnet som det saa ind i Tøn-set'ns, — der stod friskt veir av det rødgule skjeg-get med isklumper i, — hele ansigtet var saa smørblidt. — «Det var bra du kom no, Syvert!» sa han.

Dette likte Tønset'n, smaahumret, tok en stol og satte sig foran sengen.

— Det hadde hændt Tønset'n noe i dag. — I morges da ho Kjersti stod op, var ovnen tæt som en tønde, da hun skulde gjøre op varmen, og saa blev det ikke andet end røk. Hun kom da og vækket ham, og da han kom sig i klærne og endelig fik gravet sig op og ut, laa hele gammen nedsnedd; der laa jevn skavle helt oppe fra bakken og ned til bækken. Og pipen var fuld av sne. — Naa, de hadde da faat den op saa det blev morgenkaffe. — Det var rent for galt med sne dernede hos ham. Igaar hadde han hat det travelt med at lage trap i sneen ned til gammedøren; trappen blev godt trampet til igaar, og endda bedre idag. — Men naa idag var det gaat saa gale til, at da ho Kjersti kom bærende med en bøtte vand, skjøt føttene unda hende, nett som hun stod paa det øverste trinnet. Hun kastet bøtten fra sig, men stanste ikke før hun sat midt inde paa gulvet. — «Kan du si meg, Kjersti,* hadde han sagt da han skjønte hun ingen skade hadde lidt, «ka da e du fær med!» — Og saa hadde latteren lagt sig paa ham. Han hadde nok prøvd at stagge den da han saa hvor ilde hun tok det; men saa var den ikke til at stanse, han hadde ledd til ho Kjersti bad ham baade ryk og reis! — Well, — det hadde han da gjort. I eftermiddag hadde han tat skiene paa og hadde faret øst i settlementet for at se hvordan folk hadde greid sig. Saa var han kommet til han Johannes Mørstad og ho Jossie — ho Jossie gik naa med det femte og kunde være ventende hvad dag som helst. Tønset'n følte trang til at holde sig un-

183

derrettet om hvordan det gik. — Han var blit sit-tende der og prate, hadde fortalt om hændelsen hjemme, og saa hadde det baaret løs med ham igjen. Han lo til han fik de andre med. Han Johannes kom i et slikt godlag at han gik og lette op en flaske skjænk han hadde gjemt til det som forestod, og hadde skjænket Tønset'n et par drammer, — kanhænde det var tre, skal en være akkurat nøie paa sandheten.

Dette med ovnen og trappen og ho Kjersti, og hvordan han selv maatte ta paa bygda, for at faa husfred, sat han

naa og fortalte omstændelig til naboen, eftersom han syntes her kunde være trang til noe trøisamt; — skjænkeh han hadde faat, sa han ingenting om.

Der var noe uimotstaaelig smittende med dette godlaget til Tønset'n; det lokket han Hans Olsa halweis med; saa fik han en hosterid, tok sig i det og spurte om ikke ho Kjersti hadde skamfaret sig paa den færden?

«Nei ban, aldrig det grand, s> hikstet Tønset'n og tørket øinene, — «undtagen non skraamer her og der, — men det retter sig nok med tia; saa godt som alting veks heromkring!* — Tønset'n holdt atter paa at overmandes av latteren.

«Ja ja,» sa han endelig og reiste sig, «i maara ska e ta ho Kjersti med meg og kom opover, — vi ska nok kok det der av brøste paa deg, — ho Kjersti e forresten rekti flenk aa stel med hosten, ska e si dokker!» —

V.

Ho Beret hadde holdt op at synge da Tønset'n kom ind. Hun blev sittende og se paa ansigtet, — maatte se paa det. Hun hørte han lo, og saa var det som hun ikke rigtig hadde hørt Tønset'n le før. Der stod en sterk whisky-lukt av ham. -— Først blev hun sint og vilde reise sig og vise ham ut, forstod184

han da ikke, at det slet ikke gik an at føre slik uterlig snak ved en dødsseng? — Men det blev med det at hun tok stolen og flyttet sig længer unda som et barn som er ræd for en fremmed. —

— Da Tønset'n var gaat, syntes ho Beret det var kvalmt og usundt i værelset, — her hvor der naa burde være helg, var det skidnet til. — Hun saa naa klart hvor ilde det onde hadde tilredt alt liv. — Her kom der et menneske ind til et andet, det skulde ville det bedste fordi det værste naa forestod, og saa var der ikke andet end uterlighet i dets mund! — Det blev hende en fysisk trang at faa renset ut herinde, og uten videre begyndte hun at synge — bløtt og langsomt:

«0 Jesus, se min skam og ve! Guds billede er borte, sjælen er spedalsk som sne, store synder gjorte!

Hvor himmelklar

og yndig var

Guds skabning før at skue!

Ligner nu det sure kar

og den vilde drue.

I dødens nat

blev sjælen sat

og var dog vel tilmode,

skjønt den hadde tvert forlatt

Gud, sit største gode.

Da sank den ned

i daarlighet

og syndens herredømme;

alt hvad den om himlen vet,

er kun dunkle drømme.

De mørkets baand fik overhaand i alle sjælens kræfter, at den hin urene aand følger gjerne efter.185

O Jesus, som

til verden kom

for os at vorde givet

til en skat og helligdom

og en vei til livet.

Miskunde dig

dog over mig

og lat dit lys oprinde,

at mit hjerte skynder sig

Gud igjen at finde!

Lat Straaler paa

mit hjerte slaa

av naadens morgenrøde,

at min arme sjæl kan staa

op igjen av døde!

O syndres ven, som gav dig hen i døden tornekronet, hjælp, jeg blir paany igjen med min Gud forsonet!*

Hun sang hele salmen tilende før hun reiste sig og byttet klutene; siden gik hun ut og hjalp til i kjøkkenet.

Ho Beret sat naa ved sengen hele den natten. Den syke var ikke værre, saa det ut til; men hun syntes, at rustflekkene i det som kom op, var flere og større.

Han sov lite, merket hun, og undret sig ikke over det, — han hadde vel andet at tænke paa naa! — Først paa natten blev der ikke vekslet mange ord mellem dem; hun likte at snakke til ham, men vilde ikke forstyrre ham i hvad han hadde for sig i tankene. —

Henimot morgenen blev flagene hyppigere og tyngre; der kom anfald som vilde kvæle ham. En gang maatte hun ta under hodet og støtte ham op, han var da blaasvart i ansigtet. — Da sa hun langsomt: —186

«No mener jeg du faar begynde at lage dig til, Hans Olsa!* —

Han snudde hodet braat og saa paa hende: — «Lage mig til?»

«Du staar vel neppe det her!»

Han laa stille, men haanden famlet urolig over teppet. — — «Nei, nei, men mange har no hat hosten.»

Dette svarte hun ikke paa. Om en stund la han til: «Det blir værst for dem som blir sittende igjen.*

«Det tror jeg ikke du skulde si, — for dem varer naadens tid, — for dig er den snart omme, det ska du tænke paa no!» — Dette sa ho Beret rolig og godt, med den stemmen som stundom kunde bli saa overbevisende i sin store mildhet.

Han Hans Olsa svarte længe ikke paa dette; han hadde vendt hodet mot væggen og lagt øinene igjen.

Ho Beret saa paa ham. — Han liker ikke det jeg sa, — saan er det med os mennesker; men det var bra jeg sa det, — ikke tror jeg han staar op av denne senga.

— «Aa ja,» sa han Hans Olsa om en stund, «han har no forbarmet sig over mangen synder før, — han har no vel litt att for meg 6g.»

Da blev ho Beret med ett ivrig:

«Hvis du bare bringer ham et sønderknust hjerte! — Hvorledes kan en far forlate det barn som ikke angrer? — Ve eder, I rike; ti I har allerede faat eders trøst. — Ve eder, I som nu er mætte; ti I skal hungre. Ve eder, I som nu

ler! ti I skal sørge

og græde!--------Aa nei vi kan nok ikke slaa os til

taals i den tro, at der er naade nok!» — Hun kom og byttet paa ham igjen, og var naa mer bestemt i haandlaget.

Han fik atter et par tunge anfald, og saa blev der ikke sagt noe mer; straks han fik pusten igjen,187

snudde han ansigtet mot væggen, — det saa ut som han la sig til at sove og han laa rolig en lang stund. — Ho Beret blev træt av at sitte med binding-gen, hun undret sig paa om hun ikke kunde finde etkvart at utrette for ho Sørine og tok lampen og gik ind i kjøkkenet. Langs den ene væggen laa stablet op en hel haug grovhøi til brændsel; denne dyngen satte hun sig naa til at vri op til bændler. Hun var hele tiden optat av samtalen hun hadde hat med han Hans Olsa —:

— Det blir stuslig at komme fram engang og ikke finde han Hans Olsa! I gamlelandet vokste vi op sammen, — her har vi bodd side om side helt siden vi kom, — de er bra folk baade ho og han, — no fær han og kommer ikke fram! — Ho Elen, mor hans, var en svært gudfrygtig kone, — faren kjendte jeg ikke, — men det var ikke andet end godt jeg hørte om ham, — no har de gaat og ventet paa ham i mange aar, — det blir rart for mig at møte dem og fortælle dem hvordan alt er gaat til her. — Og saa har jeg kanske skyld, — jeg har slet ikke gjort hvad jeg skulde. —

— Nei hvordan kan han komme fram? — Det blir ikke mange fra Dakota-prærien som naar dit! — For her tar jora os, — det ho ikke faar med lempe, tar ho med vold, og vi merker ingenting, — jeg ser no hvordan det gaar hjemme hos os. —

— Det er forfærdelig, dette her, — her laa han og storgottet sig til Tønset'ns raaskap, og med et slikt sind ska han no møte Vorherre! —

Lampen brændte mat, det kj endtes kaldt i rummet; hun stod op og kastet noen bændler i ovnen, ventet til det brændte godt og ståk et par skier i, — der var ikke mange igjen i vedkassen.

— Det blir ikke greit for ho Sørrina naar han er borte, men det faar saa være bare han kunde fare vel, — hende kan vi hjælpe.

13 — Rølvaag.188

Hun gik ut i kammerset igjen for at se om den syke; han laa vaaken da hun kom, og hun tyktes merke paa ham, at han hadde ventet paa hende.

«Hvordan er han ute? — Blir det farendes veir snart?» spurte han langsomt.

— «Hvad var det da?» — Hun kom helt fram til sengen.

«Vi kunde vel prøve at faa dokter, — andre her-ute har hat han?»

«Vi faar no se naar han dages. — Men — end presten ?»

«Presten?»

«Ja, er det no Herrens time, hjælper ikke paa-fund av mennesker. — Fra hans vrede kan ingen fly, — du skulde endelig hat nadveren!»

«Nadveren? — Aa ja, — ja det er visst saa —.»

«Det er forfærdelig at falde i den levende Guds hænder,» sa ho Beret rolig og saa sørgmodig ned i ansigtet hans. — «Det er jo ikke andet end det som galt er med os mennesker; — naar han da kommer saa mildelig og lægger sin haand paa os, og sier, at no er alt bra igjen, da blir det en velsignet stund for os!»

Han vendte hodet fra hende, hostet let og saa borti væggen.

— Denne gangen trængte han no neppe at hoste, tænkte ho Beret. — Det er rart med os mennesker, — her staar jeg og fortæller ham om veien, no er det mørkt for ham, han vet ikke hvor det bærer hen, og saa hoster han bare

bort det jeg sier! — Saan er det, at være levende død! —

Han laa stille en stund, saa sa han træt og tungt: «Jeg har no al min dag trudd det skulde være velsignet at faa komme hjem!» —

— Ho Beret fik taarer i øinene.

«Ja er du no færdig til at fare? — Drister du dig til at møte ham slik du er? — Her har vi no gaat i alle disse aar og ikke git os stunder til at tænke paa noe av hans!»189

«Aanei,» sukket han træt, «det er vel ikke saa rart!»

Ho Beret kjendte sig glad ved hvad hun no hadde faat sagt og det gav hende større frimodighet. — «Derfor maa du faa møte ham her før det sker hisset!» sa hun.

— «No vil jeg be til Gud for dig!» — Og uten videre la hun sig paa knæ foran sengen og begyndte at be inderlig og indtrængende, om at han som laa her, maatte faa naade til at se sin synd og gjøre op før det blev for sent.

Men hun var ikke mer end skikkelig begyndt før hun maatte holde op. Da hun faldt paa knæ foran sengen, reiste han Hans Olsa sig paa albuene og stirret paa hende med store øine. Han hørte hvordan hun stred om ham, — han fik en forfærdelig hoste-rid, og sat pludselig i sengen og drog efter pusten,

— omslaget og klærne seg av brystet, ho Beret maatte stanse op og stelle med ham. — Først bad han om at faa melken varmet; saa maatte han op som snarest; derved kom frysningene og kastet sig paa ham, og saa maatte hun avsted og vække ho Sørine og faa hende til at hjælpe sig med at varme plagg og tulle ham ind i. Og om morgenen i graalysningen kom han Johannes Mørstad tilgaards, og tigget og bad, at naa maatte han faa ho Beret med sig! — Ho Jossie holdt paa at bli klein, han hadde været hos ho Kjersti, men hun hadde skamfert sig slik her om dagen at hun umulig kunde gaa saa langt.

— Dette her saa spøkelig ut! — Ho Beret gik ut av huset, hun følte det som om hun var blit beskjæm-met mens hele kirkealmuen stod og hørte paa! —

VI.

En stund efter kom han Per Hansa selv indom for at se hvordan her stod til. — Han sa han vilde gaa nordover og faa Solum-guttene med sig og se190

at faa høi og vand til feet dernord. Siden tenkte han at høre bortom han Gj ermund Dahl for at faa en av guttene hans til at komme hit og hjælpe ho Sørine med stellet. — Ikveld skulde han komme ind-om og fortælle om hvordan alt stod til, — naa hadde han ikke stunder til at prate.

Folk hadde det travelt bortover hele settlementet; veiret var fremdeles utrygt, og der var nok at gjøre efter stormen; det gjaldt at faa fe og griser saapas beskyttet at man kunde ta mot en støit til. Uthusene paa de fleste farmer bestod endnu av jord-gammer eller halmskur; moen laa aldeles nedsnedd, andre hadde stormen flække t al halmen av, — stranglene stod op av snedriven som avpillede ben.

— Der var vaaningshus hvor bare taket var synlig og gammer som bare saavidt rak med ovnspipen op-igjennem. — Nede hos Tønset'n kom røken bent op av føikfennen. Skulde en husimellem, maatte én ha ski, eller binde etkvart paa føttene som kunde holde en oppe.

Der var hus naa hvor der ikke var anden mat igjen end tørt korn og melkedraapen kuene gav. I utkanten hos de sidst komne, var der ikke det engang. Men saa fik de laant sig en sæk hvete hos dem som hadde; var der ikke en kaffekvern i huset, brukte man morter eller laget sig støtekar av en gryte; folk var utrolig hjælpsomme i de dage; det en hadde, laante han av; fandt en paa noe, fortalte han det til andre. — Brændselsnøda trykket tyngst,

— høi var naa bare høi da, selv om det blev vridd aldrig saa hårdt sammen.

Tønset'n sat inde i kammerset da han Per Hansa kom tilbake efter kveldsmaal; han var nedtrykt og faamælt ikveld; idag hadde ho Kjersti holdt sengen det meste av dagen fordi hun var saa lemster efter faldet. Og hun var

saa sær — forklarte Tønset'n trist — at det ikke var til at faa bøtta under hende!

— Han hadde maattet stelle baade hende og sig selv,191

og ute ogsaa!--------Han saa hvor rød han Hans Olsa

var i ansigtet, hørte hvor meget han drog paa hver-gang han trak pusten, og undret sig paa om han selv hadde hat hosten værre nogengang. — Var dette her værre end han hadde den for tre aar siden, da stod manden det aldrig! Men det tidde han om.

Det hadde været daarlig med han Hans Olsa i hele dag, ridene kom hyppigere, han hadde været urolig og amper, bad saa om det ene og saa om det andre; alt i ett skulde han ha greie paa hvordan veiret var. Men naa laa han stille mellem flagene, og snakket langsomt om det som maatte ske. Han bad begge naboene hjælpe ho Sørine baade med raad og daad, saavisst som han skulde ha gjort det samme mot en av dem — hadde det været den veien. — «Du, Per Hansa, lyt no være hos meg inat! Ho Sør-rina lyt faa kvile sig om nættene, ho har meget at bale med ute om dagen og trænger kvila, — det kan ta længe med mig, — vi kommer kanske til at trænge hjælp hos dere allesammen!»

Det blev da han Per Hansa som sat oppe den natten. Konen la sig paaklædd i andre kammerset, — døren stod aapen mellem væreisene; hun mente ikke at sove tyngre end at hun kunde springe op og hjælpe til naar de værste ridene kom. Men efter at ha traakket ute i kulden det meste av dagen, laa hun snart i tung søvn.

En stund efterat det var blit stille i huset, saa han Hans Olsa op og spurte høit om konen sov. Da han var blit sikker paa det, laa han taus og saa hen for sig, gav sig derpaa omstændelig til at snakke om hvordan han mente alt burde ordnes efter ham. Han hadde litt gjæld staaende et par steder nede i Sioux Falls, — det nævnte han først; flere av nysettierne skyldte ham for sæd og fe; han nævnte dem ved navn og sa hvad hver skulde betale, — det viste sig siden, at han hadde trukket fra hos dem alle. — Ho Sørine burde beholde farmen og bli her,192

— herute hørte det framtia til, det trodde han sikkert. — Han Per Hansa fik naa herefter være hendes høire haand, — kunde han faa leiet en skikkelig mand for hende, skulde hun og barna greie sig. — Og saa var det naa han Vesle-Hans da, — det var tungt at fare uten at faa se hvad der blev av det mandsemnet! — Var det saa, at han hadde evner for boka, maatte de se at faa ham til St. Olaf! — Vilde Vorherre lage det saa, at han blev prest —! Men det var vel formeget at vente!

Ordene kom med vanskelighet. Av og til maatte han stanse for at faa pusten. Han Per Hansa nikket bare, orket ikke si andet end: «Vær aldrig ræd for det, — tænk dig naa bare vel om, — det ska nok bli gjort!» —

Han Per Hansa kunde ikke forklare hvorav det kom, men han var sikker paa den syke hadde mer at snakke med ham om. Hver gang der blev en pause, tænkte han: No kommer det vel!

Men saa syntes der ikke at være mer. Han Hans Olsa tidde, saa hen for sig en stund. Der kom et par hosterider, han blev svært urolig; inde i det store brystet hæste og blæste det som en gammel læk blæsebelg som stadig holdes fuldpresset av vind.

Da ridene spaknet, begyndte han Hans Olsa forfra igjen, snakket ræd og famlende om de samme ting, men naa var der ikke den forrige klarhet.

Over midnat fik han en rolig stund; han sa ikke noe, — av og til saa han paa naboen, — der var noe underlig i synet. Han Per Hansa undret om det ikke var enden som kom naa.

Da den syke begyndte at snakke, var det slet ikke om det han Per Hansa hadde ventet. — Han Hans Olsa slog øinene ned og spurte lavt:

«Sneen er vel fælt dyp?»

«Mellem os,» sa han Per Hansa, «er han no ikke under fire fot nogensteds, og saa dyp er han overalt193

paa jevn mark; — ved bækken nedved Tønset'n er han sikkert tyve!»

«Nei er han saa dyp!» — Den syke slap et tungt suk, famlet nervøst med haanden over teppet og gjentok mumlende — «no, han er saa dyp!»

«Var det noe du tænkte paa?»

«Da er her visst ikke fremkommendes!» — Det store ansigtet lukket sig og blev glinsende av væte.

Han Per Hansa kjendte det trangt i halsen, hostet og sa sterkt:

«Du faar snakke om ka det e, Hans Olsa! — — Skulde du ha doktern?»

Den sykes ansigt vendte sig bent mot hans::

«Aa jeg træng presten, sir du!» — han holdt inde et øieblik, tilføide saa:

«Meh det maa vel besne ute om en dags tid, — trur du ikke det?» —

Han laa stille en stund, og da han intet svar fik, saa han op og gjentok bedende —:

«Trur du ikke det?»

Han Per Hansa reiste sig og begyndte at drive omkring paa gulvet, — her var saa kvalmt herinde, han blev svimmel av det. — Han tænkte hvordan det var ute, og svettet. — Gu' naade den, som maatte fare præriene naa!

Han kom bort til sengen igjen:

«Maa du ha 'n?»

«Det er fælt at falde i den levende Guds hænder!* — Den sykes ansigt arbeidet tungt og fortrak sig; han Per Hansa orket mest ikke se paa det, han maatte støtte sig til stolryggen. — Den syke tok op igjen:

«Det er fælt — at falde — i hans haand!»

«Kyst no, kyst no, mand, — snak ikke bespottelig!* ropte han Per Hansa. — «Nei bli no liggende, — no ska du se — her farer klærne av deg!»

Den syke hadde reist sig voldsomt og sat naa i sengen, — sutret inde i hosteflagen:194

«Gaa ætte ho Sørrina!*

Begge trodde en stund at han kom til at gaa i dette anfaldet; han Per Hansa saa tilsidst ingen anden raad end at banke ham i ryggen, som man gjør med barn naar de har svælget galt. Men saa gav anfaldet sig litt efter hvert; tilsidst faldt han i en dyp søvn som varte til frampaa morgenen.

Straks dagen randt, var ho Sørine oppe igjen. Den syke vaaknet da og saa bedre ut; han Per Hansa tok paa sig og laget sig til at gaa, — han hadde meget at se efter hjemme, og feet hans Hans Olsa der nord.

Han Hans Olsa saa ham lage sig færdig, og fulgte ham med underlige sørgmodige øine som en hund som spærres inde naar herren skal ut. — Saa kaldte han ham hen til sengen og vilde vite hvordan han saa ut ute. — Han spurte saa rart, — mest som han skammet sig:

«Han er vel ikke farendes ?»

Han Per Hansa maatte le til slik barnslighet hos et voksent menneske og visste ikke hvad han skulde si. Men det var umulig andet end at svare, han mandet sig op, knappet igjen stortrøien og satte vot-tene paa, og sa sterkt, at naa skulde han bare se til at faa kvile sig en stund til. — Inat hadde han sovet som en stein, og naa var han meget bedre. — «Jeg kommer no igjen naar det lir utpaa dagen!» —

— «Du trur 'kje det gaar an?» —

Han Per Hansa blev ræd, tok et skridt tilbake og sa hastig:

«Ro dig no, Hans Olsa, — vi faar no sjaa kan du skjønne Is-Da rakte den syke haanden ret ut mot ham; han fik tak om næven, noe av hans gamle kraft kom tilbake, og han klemte godt til.

«Du Per Hansa, du Per Hansa!» mumlet han og sank utmattet tilbake i puten.195

VII.

Han Per Hansa kom hjem om morgenen i graa-lysningen, og saa ut som han hadde mistet baade mund og mæle. Han hadde hængt av sig klærne, sat naa ved bordet i det store, rummelige kjøkkenet og fik sig mat, — av og til saa han ut gjennem vinduet. — Ho Beret stelte og bar fram til ham, og spurte hvordan det gik derborte. — I førstningen fik hun liten besked, han var svært faamælt og kort i ordene, aat længe og blev ved at se ut av vinduet.

Men saa la han fra sig og reiste sig fra bordet, stilte sig op foran ovnen med ryggen til, la hændene i kors bak sig som om han hadde faat kulden i kroppen og trængte at komme varmen rigtig nær.--------

«Aa det er no saa da,» sa han tankefuldt, «at han er sikker paa han ikke ska staa op av denne senga, — og det er rimelig, at det gaar den veien. —- Men han ligger der og syter for at han endelig maa ha presten! — Det er rent spøkelig at se paa ham, — kan du forklare mig slikt?» — Han spurte ikke konen, han sa det bare fram for sig som om han tænkte høit.

Ho Beret hadde stanset med arbeidet; ansigtet tok til at skinne i et stort lys, — hun sa glad:

«Det kan jeg godt forstaa, — Vorherre være ham nær og høre hans suk! — Noen maa prøve at fare efter presten straks!»

Han Per Hansa blev staaende og stirre hen for sig. Ho Beret kom over gulvet og stanste foran ham med hændene fulde av kopper.

«Du lyt ta noen med dig og prøve! — dette er forfærdelig, gaar det ikke an at ta hester og ri?»

«Hm — ri, du snakker!*

Hun saa paa ham og sa sterkt:

«Men det er forfærdelig, at en sjæl ska kastes i helvede hvis mennesker kan hindre det!»

Han Per Hansa smaalo til dette —:196

«Ja ska no han Hans Olsa ogsaa dit, da blir det ikke mange herfra som farer den andre leia, — han kommer nok dit han ska!»

Dette hørtes saa bespottelig ut at det grøsset i hende; hun satte koppene fra sig paa bordet og var sterkt oprørt:

«Vi vet no hvordan det har været livet vort her-ute! — Jord og hus, og saa mer jord og fe, det har han sytt for, — det har han levd i! — No tar det til at gaa op for ham, at han intet har i himmelen, — vi maa da forstaa, at et menneske blir ræd synda si og maa bli løst fra den!»

«Jeg forstaar vel ingenting, ser det ut til!» sa han Per Hansa harm. — «Endda det ikke skulde være vanskelig for et voksent menneske at forstaa, at ingen kan fare præriene herfra og til James River og komme fra det levandes, saan det no sir ut! — Og at ikke Vorherre ska forbarme sig over han Hans Olsa uten baade prest og klokker, det faar du ikke mig til at tru!»

«Denne verdens gud har forblindet de vantros sind! — Her ligger et menneske og ska faa synet, og saa vil vi ikke række handab

«No lyt du passe munden din, Beret!* sa han Per Hansa ophidset. — «Vil du ha mig til at kaste mig bent ut i svarte dauen?»

«Kor stygt du snakker, Per Hansa!»

«Snakker! — Trur du ikke Vorherre hadde laget farandes veir, hvis han vilde hat mig til at gjøre denne færda?»

Hun saa paa ham.

«Det gaar da an at prøve, vet jeg,» sa hun sindigere. — «End om du fik noen med dig, — saa tar du Indi, han er let paa foten, — vi kunde snøre filler om benene baade atte og framme, saa sank han ikke nedi, —• slikt ska være gjort før — det har jeg no læst om! — Han Henry har en letslæde, og det gaar da an at snu igjen, — Vorherre forlater os vel det vi slet ikke kan!»197

«Det er visst bedst han gjør det, — denne gangen!* sa han Per Hansa i stort sinne, gik bort til trappen og ropte paa han Ole og han Store-Hans, at no maatte de bare se at komme sig i klærne straks, tok saa paa sig, gik ut og tok fat paa morgenstellet.

Der var meget at se efter ute, men han var saa ophidset at han ikke la større merke til tingene. Altsammen forekom ham omsnudd idag. — At vettige folk ikke kunde se saa langt som sin egen næse! — Der laa naa han Hans Olsa og skapte sig tullet fordi han maatte ha presten, endda der ikke fandtes et bedre menneske til, end ham. — Og her gik ho Beret og vilde endelig at han skulde hoppe luks i havet, -— hun som hadde et hjerte som ikke vilde gjøre en mus fortræd! — Folk kunde faa det til at bli rart og! — Her hadde han gaat og slitt al sin dag saa hun og barna kunde faa det bra, — og naa fik han det slængt sig i fjæset, at han var blit en elendig muldvarp som ingenting andet saa end hullet han grov i! — «Jagu er det en rar verden vi lever i!s> — — Naa, saa var det vel han som var gal da! — Han tok haardt i tingene, men fik lite utrettet.

— Han og guttene tok skiene paa og satte bortover snekavet for at se efter feet der nord. Veiret var graat, med et kaldt sug fra vest. Men saa var han Store-Hans saa smittende glad over hvor gildt det var med al denne sneen, og med skiene som gled saa fint nedover skavlene •—• at ulaget randt av han Per Hansa.

— Under arbeidet pratet han meget med guttene. Al denne sneen, sa han, den spaadde altsaa kronaar til sommeren. Det gik naa som altid naar han kom rigtig i godlaget: han pratet kameratslig med guttene som om de var voksne mænd. Og idag var det om hvordan de skulde stelle sig for at faa alting rigtig gjævt. Hvis det naa blev kronaar, skulde de bygge sig storfjøs til høsten; men da vilde de ikke bære sig saa gapet aat som han Torkel Tallak-sa og bygge stald og fjøs hver for sig! Slikt saa bra

198

nok ut, men var upraktisk, — det blev dyrere, og husene kaldere. — Men, et rigtig stasfjøs skulde de ha sig, — rødmalt med hvite nøver, — for det tok sig gjævt ut! — Han fortalte dem da, at han hadde læst i Skandinaven, at storfarmere østpaa naa bygde en bane under mønsaasen, som de kjørte høiet ind paa loftet efter; dette skulde de faa greie paa, det hørtes praktisk ut! — Der var meget at gjøre der nord, de saa efter at feet fik vand og hadde høi nok, de bar ind mer halm, de dyttet igjen huller i væggene, pratet og arbeidet som voksne karer alle tre.

— Han Per Hansa hadde trang til at vælte noe tungt av sig, naa syntes han det gik rigtig bra. — Men ikke saa snart var de færdige før guttene fik skiene paa og fauk avsted, — naa hadde de ikke stunder til mer prat, de la veien hjem over høieste bakketoppen, — derfra gik det an at staa helt ned til bækken, -— det var storgildt med al denne sneen! —

— Idet han selv rendte ind paa tunet hjemme, kom ho Sørine ut av kjøkkenet og tok paa sig et par ski som stod ved væggen. Hun var tyndklædd, saa han, hadde et tørklæ tullet om hodet, og ellers ikke mer paa sig end hvad hun gik i inde; av dette skjønte han, at hun maatte være gaat hjemmefra i stor hast, og ottest det værste.

Nei, forklarte hun sørgmodig og saa ned da han kom bort til hende — det var visst ikke stort værre, saa vidt hun kunde se, — han saa snarere bedre ut.

— Men naa hadde ho Bridget været der, og set til ham, og hun sa der var ikke haap. «Det er der no visst ikke heller,» fortsatte ho Sørine, «men jeg maatte hit og raadføre mig litt med dig. — Han snakker om at du ska ette presten — og det kunde vel trænges, og han er saa glad over det. — No ser jeg at her ikke er farendes, men saa var det det, at hvis det var saa at du skulde avsted, maatte vi vel heller prøve at faa dokter! — Jeg ser som sagt at det ikke er veir, men jeg maatte lye bortover allikevel ?»199

Han Per Hansa saa nedpaa skiene. Stemmen hendes lød tynd og spæd i det graakalde vindsuget; han kjendte han

frøs, og husket hvor tyndklædd hun stod her.

«Du maa gaa ind og verme dig før du gaar,* sa han stille.

«Nei no maa jeg skynde mig heimatt, — jeg vet det er stygt av mig at komme, men —» stemmen var borte en stund, kom saa igjen — «det er rart at se ham fare uten at kunne gjøre noen ting! — Og saa var det det, at aldrig har noe været umulig for dig, og jeg tænkte, at kanske saa du en utvei no ogsaa! •—»

«Bad han dig gaa hit?»

«Han gjorde ikke akkurat det heller, — men han studerte paa om du ikke snart var færdig, — jeg forstod han vilde jeg skulde lye bortover —.»

Han Per Hansa sa ikke mer; heller ikke saa han paa hende, og saa gik hun. — Da hun var gaat, tok han skiene av sig, banket sneen godt av og satte dem op mot væggen. Men han gik ikke ind. Tankene fulgte hende som staket sig bortover flåten, kom ind foran hende og saa naboen ligge der; saa hvordan det store ansigtet stirret paa ham og tryglet som en hund. — Han blev staaende længe og se hen i veiret uten at komme sig til at ta fat paa noe.

Inde paa kjøkkengulvet lekte han Permand tres-king. Da faren kom ind, satte han paa ham: «Kom og hjælp mig her, kar, saa vi faar fraa os gjort før kvelden kommer!* ropte han karslig, — der var svært til styr paa gutten. — Middagen var ikke færdig endnu, saa faren hængte av sig og gav sig til at leke med gutten, og snart sat han ogsaa paa gulvet.

Mens de aat, snakket forældrene næsten ikke til hverandre; ingen saa dit der den andre sat. — Straks de hadde spist kom gutten og vilde ha faren med sig igjen, — og han satte sig atter til at leke med gutten, og hele tiden lo og pratet de om hvordan de200

maatte bære sig ad for at faa dygtig tresket her idag. —

— Moren tok av bordet, saa paa dem og undret sig. Her sat han og lekte med gutten og det var

som der ikke var alvor til i verden for ham!--------

Dagen led, — tænkte han virkelig ikke at gjøre noe? — Hun kunde git sig til at skrike i den store kviden hun gik i. — Var han blit sten stok blind! —

Da hun hadde vasket op, blev hun staaende ved vinduet en stund; saa gik hun bort til væggen hvor hun hadde uteklærne sine hængende og begyndte at ta paa sig. Han blev opmerksom.

— Skulde hun ut? —

— Ja. -— Hun tok paa sig en av trøiene hans og trak en stor bindingslue paa hodet.

Han saa op igjen:

«Ska du langt, du tar saa paa dig?>

Hun drøide med svaret.

«Jeg maa lye nordover til han Henry, — her maa noen reise for han Hans 01sa!» — Hun var rød i kindene, øinene skinte i et stille lys.

Han Per Hansa lo og reiste sig.

«No lyt du styre dig, kjærringl» sa han som om han talte et urimelig barn tilrette. — «Det er ikke kvindfolkveir ute no, — det sir du vel!»

«Det kan visst ikke være veir for karmænd heller sir det ut til!»

Han stod pludselig foran hende, — hvit i ansigtet og styg i øinene — de kunde ikke fæste sig ved noe.

— Gud trøste mig! tænkte hun, no kommer han til at lægge haand paa mig, — endda jeg ikke har sagt andet end det som sandt er!

«No ska vi ikke ha noen videre dividering om dette her!» sa han hæst. — «Har du — har du noe usnakket med'n Henry, faar du gjøre det her i huset, men du ska ikke ræke gardimellem idagb

— Før hun kunde sanse sig, var han ute av kjøk-kenet.201

VIII.

Utenfor trappen stod framparten av en slæde guttene hadde trukket dit; de hadde forsøkt at trække høi paa den op til huset; det var en klum-set, tung far kost, hjemmegjort og jernbeslaat; den var saa tung at guttene ikke kunde bruke den og hadde latt den staa der. — Han Per Hansa hadde set den idag, og ærgret sig over at guttene hadde sat den igjen efter sig. Han kom naa ut, og det første øinene hans faldt paa, var slæden; han sprang borttil den, rev den med et voldsomt ryk op av sneen og kastet den langt borti en snedrive, saa bare den ene meien stak op —

«Se saa!» mumlet han.

Men saa var det som om sinnet randt av ham; men ansigtet var endnu blekt. — Skiene stod op mot væggen, der han hadde sat dem; han tok dem paa, — stod en stund, satte saa staven i og gik. — Øst i settlementet et stykke bodde to telemarks-gutter som var kommet for et par aar siden. De var flinke skismeder og forstod sig paa hvordan ski skulde lages. I fjor vinter hadde de arbeidet sig hver sit par med paabindinger og staver, — det var stasski, og naa før jul hadde guttene gjort to byturer paa dem.

Til disse guttene tok han Per Hansa veien. Om en times tid kom han tilbake igjen og bar ett par ski paa skuldrene; det andre gik han paa, — ingen av skiene var hans egne.

Ho Beret gik att og fram paa gulvet i stor ophidselse efterat han strøk ut av kjøkkenet. — Her har jeg visst stelt til et sørgelig spektakel, tænkte hun. — Jeg vet jeg sa for meget, — men hvordan skulde jeg fare aat? — Noen maa avsted, — jeg har ingen anden at snakke til? — Naa saa hun han kom tilbake med skiene og skjønte straks alt og blev glad. — Det er klokt av ham at ta skiene, —202

noe fornuftigere kunde han ikke ha fundet paa. — Undres paa hvem han tænker at faa med sig? — Dette skulde han fundet paa i formiddag, — jeg og gluntan kunde vel set til feet. — Jeg maa skynde mig at lage til en kaffetaar, saa han faar noe varmt i sig før han gaar, — de naar no forresten ikke langt idag! — Hun satte kaffekjelen paa og gav sig til at dække bordet. •— No ska jeg gjøre det rigtig pent for ham og lægge duk paa, — saa kan han no se, at jeg vil bare det som godt er! —

De to største guttene arbeidet med at lage en gang under sneen mellem fjøset og grisehagen, — den sidste laa aldeles nedsnedd. Dit gik han Per Hansa først. — Han gav sig god tid til at snakke med guttene, og da han ikke syntes de var opmerk-somme nok, tok han skiene av og gik ned i gangen. Han sa, at han naa kom til at ta sig en tur bort, og det var ikke sagt hvor snar han blev, — kunde han naa lite paa de vilde se godt efter alle ting? — Guttene hadde det travelt og ænste ikke stort paa hvad han sa, — han kunde bare gaa, de skulde nok se efter! Og saa arbeidet de videre, og kom i trætte om hvor længe det vilde ta dem før de naadde grise-hagen.

Han forlot guttene, tok skiene med sig og gik ind paa granariet; der hadde han talg liggende, smurte det ene parret godt ind og stak en talgklump i lommen; paabindingen maatte han ogsaa stelle paa før han gik.

Mens han arbeidet med dette, kom han Peder Seier stabbende og varskudde, at naa hadde ho mor kokt kaffe, -— ho sa, han maatte komme ind før den blev kald. —

«Hau hau san!» — Det begyndte at lyse i øinene paa faren. — «Sa ho mor det?»

«Ho sa han var færdig.»

Han Per Hansa hadde faat paabindingen som

granary = kornhus, et slag stabbur.203

han vilde ha den, stod og saa sig om efter et rep til at bære det andre parret i.

«Bad ho dig si det?»

«Ho sa, ho sa — kom straks — sa ho!»

Faren saa paa gutten. — «Du har saa lite paa dig, Permand!» sa han mykt og lavt og kjendte med haanden paa det ene kindet og maatte med det samme stikke fingeren nedi den bløte varme halskroken. — Gutten skrek; faren lo — «Hm — hm — kald som en istap, — du maa pakke dig ind paa timen! — No ho mor har kaffen færdig ?» —

Han Per Hansa bar gutten ut og satte ham varlig ned, gik saa ind efter skiene; det ene parret bandt han paa ryggen, det andre satte han paa sig.

Gutten ventet —:

«Kjæm du, far?»

«Pak deg no bære ind med deg!» sa faren haardt,

— «e kjæm vel om en stund!» — Saa rettet han sig op, og satte vottene paa.

Men saa husket han pludselig noe:

«Du Permand!»

«Ja?»

«Der ligger et nøste med hyssing i kammerset, det kan ho mor gi deg, — no maa du bære være flenk og ha alt trøsket til jeg kommer igjen!*

«A11 right!» ropte gutten og stabbet ind.

Han Per Hansa ventet til gutten var indom døren, tok saa en stav i hver haand og gik. — Stod der ikke et ansigt i glaset? — —

Han saa ikke mer op mot huset. — Han kom forbi der hvor guttene grov, hørte dem prate, vilde snakke til dem en gang til, men det blev ikke til noe, — han skjøv sig vestover. — Noe drog i ham,

— det var som han hadde bissel paa, — én hang haardt i den ene tømmen. — Han maatte bøie hodet framover for at faa magt over ham, — «nei ikke no! — Ikke no!» mumlet han bittert og tørket øi-nene med votten.



— I kjøkkenglaset stod ho Beret og saa efter ham. De gode øinene blev store og spørgende. Tænkte han ikke at komme ind, — hadde no han Permand glemt at si det! — Han kom da vel ind? — Og her hadde hun stelt saa godt til for ham! — Nei dette gik ikke an, — hun maatte faa vite hvem han tænkte at faa med sig! —

Ho Beret skyndte sig til døren, aapnet og sprang ut paa trappen, vilde rope, — det gik umulig an, at han reiste slik l — Men han var alt kommet et langt stykke, vestavindsgufsen stod bent paa. — Øinene randt straks i vand, saa hun knapt saa ham der borte. — Vindflager kom fykende ut av det endeløse graa og sopte sneen med sig, og den danste hit og dit, la sig og fauk op igjen. — Snart var han ikke til at skimte længer gjennem føiken. — Vindsuget var saa kaldt at det trængte ind til marv og ben. —

Han Per Hansa kom indom hos han Hans Olsa og sat en stund ute i kammerset og pratet med ham. Ordene faldt faa og langt imellem. — Han Per Hansa hadde ikke noe at si, og syntes ikke han hadde noe her at gjøre. Han reiste sig om en liten stund og sa, at han fér naa, hvad slags færd det blev, visste han ikke. — Lyktes det, skulde han ha presten med sig, — no maatte han bare være flink og kvile sig saalænge, — han hadde ingenting at syte for!

Han Hans Olsa famlet efter haanden hans og vilde slet ikke slippe den; han var som et barn som har tigget længe og endelig faat sin vilje —:

— «Jeg turde ikke be dig, sir du!» forklarte han; — «for jeg visste jo du vilde hjælpe straks han blev farendes, — saan har du altid været, — no vet jeg jeg faar sove!»

Ute i kjøkkenet hadde ho Sørine dækket bordet og skyndte sig at skjænke i kaffen. Da han kom ut og skulde gaa, nødte hun ham til at sætte sig borttil og faa sig en taar før han gik.205

«Ska det no vera kaffe her og? — Aanei,» mumlet han og slængte paa hodet, «det faar no være nok for idag!»

Dermed gik han ut.

Da han hadde faat skiene paa, rettet han sig op og blev staaende og se hjemover mens han trak paa sig vottene. — Han kunde saavidt skimte huset der-borte. — Dette hvite omkring vokste, — steg, — fløddе op. — Der kom føikhvirvler som stod høit over taket, sommetider blev huset borte.

— Han slap et tungt suk, drog med vottene over øinene og gik.

Han tok peiling av husene og landskapet, og la kursen som han mente han fik holde, — det var vel ikke saa farlig, — han hadde været einvinda i hele dag og holdt sig vel! —

— Og saa tænkte han ikke mer paa kursen, men blev gaaende og grunde paa om det var galt at han ikke hadde gaat ind og drukket kaffen naar hun hadde gjort sig umak med at lage den til. — No ska du se hun gaar der og græmmer sig over at jeg er sær, — da er hun traurig og har saa liten taalmod med gluntan, •— men der ska en vår hånd tel med slike høgliva følonger — det forstaar ho ikke! —

Tankene blev ved at komme, mykt og varmt og han smaalo til dem —:

— Du kan være viss paa ho faar han Permand til at huske mig i kveldsbønna si ikveld om han ikke sanser paa det selv, — det skulde være artig at høre paa dem!

--------Han seg avsted med jevne drag, kjendte

ender og gang efter vinden, billedet slap han ikke — det skulde være artig at se paa dem, aa du Permand, du Permand! — Det maa no bli en gasta kar av dig som blir holdt saa godt til! —

— Skymningen og føiken tok ham mer og mer, mørket sank fort naa; mer sne faldt, — føikkruller kom, hvirvlet sig om, klisset sig til ansigtet, — ingen206

fare, — han var da einvinda, — hjemme stod intet paa! — Og no læste ho mor kvældsbønna med han Permand! — Gaa bare, — gaa bare!

Omtrent midt paa strækningen mellem Colton og James River, reiser der sig noen smaa bakker. — En og anden settler hadde allerede begyndt at bite sig fast heromkring.

Oppe i et av disse dragene stod der en gammel høistak. En nysettier hadde slaat noe av grov-høiet nede paa lavlandet og sat det op oppe i bakken. Men saa hadde han fundet ut, at dette høiet ikke var videre tess som for, og saa var stakken blit staaende. — En dag sommeren efter at han Hans Olsa døde for noen gutter og ræk kringom prærien og lette efter en flok ungfe som var kommet paa vidvanke. De kom forbi høistakken herute og blev ilde ved. Paa vestsiden sat der en mand paa huk, — med ryggen mot sækken. — Dette var midt paa varme sommeren, men manden hadde to par ski, — det ene laa paa jorden ved siden av ham, det andre var surret fast til ryggen. — Manden hadde en tyk bindingslue trukket godt nedover øinene og store votter paa hændene; han holdt en stav i hver haand.

— For guttene saa det ut som om manden sat her og kvilte sig mens han ventet paa passende føre. — Han stirret ende foran sig, bent vestover. — —